POLIROM
Top 10+

DANIIL
HARMS

Mi se spune capucin

DANIIL

HARMS

Mi se spune capucin

Proză, scenete, fragmente

Traducere din limba rusă
și note de Emil Iordache

POLIROM
2017

Daniil Harms, *Literaturnîe anekdotî*, 2000
© 2002, 2007, 2017 by Editura Polirom, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-6908-0
ISBN PDF: 978-973-46-6909-7
ISBN print: 978-973-46-6814-4

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: Kazimir Malevici (1878-1935), Ţărani, 1932

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

DANIIL HARMS (1905-1942) – scriitor avangardist rus, considerat unul dintre întemeietorii „literaturii absurdului“. Absolut detașat de „realismul socialist“ care domina scena literară a vremii, nu a publicat în timpul vieții decît literatură pentru copii, opera sa începînd să fie cunoscută abia în anii șaizeci ai secolului trecut. Astfel, a devenit contemporan cu „teatrul absurdului“ practicat de Eugen Ionescu sau Samuel Beckett. Ca și în piesele acestora, care au însă în multe privințe un caracter raționalist, critica remarcă în proza și dramaturgia lui Harms un autentic filon tragic și o mai mare profunzime.

Fiul unui fost revoluționar care a luptat împotriva regimului țarist, Daniil Harms a fost martor la înlăturarea țarului, la revoluția din februarie și la lovitura de stat bolșevică din octombrie 1917. Și-a terminat cu greu studiile liceale în perioada sovietică și a încercat să urmeze un institut tehnic, de unde a fost exmatriculat în anul al doilea. S-a dedicat literaturii în perioada cea mai puțin propice acestei îndeletniciri, cînd țara era zguduită de războiul civil, de așa-zisa nouă politică economică și de represiunile staliniste. În pofida vremurilor antropofage, a fost un dandy, în sensul rusesc al cuvîntului, ca și Esenin, care a renunțat repede la rubașca națională în favoarea costumului european. Pentru cititorul român nu este lipsit de interes faptul că prima soție a lui Harms a fost Esther Rusakova, despre a cărei familie persecutată Panait Istrati scrie cu o violență neobișnuită, după călătoria sa în URSS, un întreg capitol din cartea *Spre altă flacără*. Intervenția lui Istrati nu a reușit să convingă puterea bolșevică de loialitatea acestei familii și, în 1938, Esther (care divorțase între timp de Harms, dar păstrase cu el o relație destul de bizară) este arestată pentru spionaj în favoarea Germaniei și moare într-un lagăr. Nici scriitorul nu scapă de această soartă, fiind arestat la 23 august 1941 și acuzat de opinii defetiste. Internat într-un spital de psihiatrie, moare de inaniție la 2 februarie 1942.

Întîmplări

Se dedică Marinei Vladimirovna Malici[1]

1. A doua soție a scriitorului. Ciclul conține treizeci de istorioare și a fost încheiat în anul 1939.

1. Caietul albastru, nr. 10

Trăia odată un ins roșcat, care nu avea ochi și urechi. Nu avea nici păr, așa că doar convențional se spunea că-i roșcat.

Nu putea vorbi, căci nu avea gură. Nici nas nu avea.

Nu avea nici măcar mîini și picioare. Nici pîntece nu avea, nici spinare, nici șiră a spinării nu avea, nici un fel de măruntaie. Nu avea nimic! Așa că nu se știe despre cine-i vorba.

Mai bine să nu mai vorbim despre el.

<7 ianuarie 1937>

2. Întîmplări

Odată Orlov s-a ghiftuit cu mazăre pisată și a murit. Iar Krîlov, aflînd de asta, a murit și el. Cît despre Spiridonov, el a murit de la sine. Iar soția lui Spiridonov a căzut de pe bufet și a murit și ea. Copiii lui Spiridonov s-au înecat în iaz. Bunica lui Spiridonov a dat în patima beției și și-a luat lumea în cap. Iar Mihailov a încetat să se mai pieptene și s-a îmbolnăvit de rapăn. Iar Kruglov a desenat o femeie cu bici și a înnebunit. Iar Petrov a primit prin telegraf patru sute de ruble și a început să se dea atît de mare, încît i s-a făcut vînt din slujbă.

Oameni cumsecade și nu se pricep să prindă rădăcini.

<22 august 1936>

3. Bătrînele căzătoare

Din prea multă curiozitate, o bătrînă a alunecat pe fereastră, s-a prăbușit și s-a zdrobit.

Pe fereastră s-a aplecat altă bătrînă și a început să se uite în jos la cea zdrobită, dar din prea mare curiozitate a alunecat și ea, s-a prăbușit și s-a zdrobit.

Apoi, de la fereastră s-a prăbușit a treia bătrînă, apoi a patra, apoi a cincea.

După ce s-a prăbușit și cea de-a șasea bătrînă, mi s-a urît să mă tot uit la ele și m-am dus la Piața Malțevski, unde, se zice, cineva i-a dăruit unui orb un fular tricotat.

<1937>

4. Sonet

Mi s-a întîmplat ceva extraordinar: am uitat care cifră este mai întîi, 7 sau 8.

M-am dus la vecini și i-am întrebat ce părere au în această privință.

Mare mi-a fost uimirea cînd am descoperit subit că nici ei nu-și pot aminti ordinea numărătorii. 1, 2, 3, 4, 5 și 6 – asta o țin minte, dar au uitat ce urmează.

Ne-am dus cu toții la magazinul comercial „Alimentara“ din colțul străzilor Znamenskaia și Basseinaia și am întrebat-o pe casieră despre nelămurirea noastră. Casiera a zîmbit trist, a scos din gură un ciocănel și, mișcîndu-și puțin nasul, ne-a spus:

— După părerea mea, șapte vine după opt, în cazul în care opt urmează după șapte.

I-am mulțumit casierei și, bucuroși, am ieșit fuga în stradă. Dar aici, gîndindu-ne la cele spuse de casieră, ne-am întristat din nou, fiindcă vorbele ei ni s-au părut lipsite de orice sens.

Ce să facem? Ne-am dus în Grădina de Vară și ne-am apucat să numărăm copacii de acolo. Dar ajungînd cu număratul pînă la 6, ne opream și începeam să ne contrazicem: după părerea unora, urma 7, iar după părerea altora – 8.

Ne-am fi ciorovăit multă vreme, dar, din fericire, un copil s-a prăbușit de pe o bancă și și-a spart amîndouă maxilarele. Asta ne-a distras de la ceartă.

Apoi am plecat pe la casele noastre.

<12 noiembrie 1935>

5. Petrov și Kamarov

PETROV:
Hei, Kamarov, ia sari!
Hai să prindem țînțari[1]!
KAMAROV:
Nu, la asta sîntem profani,
Mai bine prindem motani!

1. În original, joc de cuvinte: numele *Kamarov* și *komarov* (*țînțari*, la acuzativ) se pronunță la fel.

6. Iluzie optică

Semion Semionovici, punîndu-și ochelarii, se uită la un pin și vede: în pin stă un țăran și îi arată pumnul.

Semion Semionovici, luîndu-și ochelarii de la ochi, se uită la pin și vede că în pin nu stă nimeni.

Semion Semionovici, punîndu-și ochelarii, se uită la pin și vede iar că în pin stă un țăran și-i arată pumnul.

Semion Semionovici, luîndu-și ochelarii de la ochi, se uită la pin și vede că în pin nu stă nimeni.

Semion Semionovici, punîndu-și iar ochelarii, se uită la pin și vede din nou că în pin stă un țăran și-i arată pumnul.

Semion Semionovici nu dorește să dea crezare acestui fenomen și consideră că fenomenul respectiv este o iluzie optică.

<1934>

7. Pușkin și Gogol

GOGOL (*cade din culise în scenă și zace cuminte*).

PUȘKIN (*iese, se împiedică de Gogol și cade*): Drace! De Gogol m-oi fi împiedicat!

GOGOL (*ridicîndu-se*): Ce porcărie! Nu te lasă să te odihnești! (*Merge, se împiedică de Pușkin și cade.*) Nu cumva m-oi fi împiedicat de Pușkin!

PUȘKIN (*ridicîndu-se*): N-are omul parte de nici o clipă de liniște! (*Merge, se împiedică de Gogol și cade.*) Drace! Te pomenești că iar am dat peste Gogol!

GOGOL (*ridicîndu-se*): Veșnic se ivește cîte o piedică! (*Merge, se poticnește de Pușkin și cade*.) Ce porcărie! Iar Pușkin!

PUȘKIN (*ridicîndu-se*): Asta-i golănie! Golănie curată! (*Merge, se împiedică de Gogol și cade*.) Drace! Iar Gogol!

GOGOL (*ridicîndu-se*): Asta-i curată bătaie de joc! (*Merge, se împiedică de Pușkin și cade.*) Iar m-am poticnit de Pușkin!

PUȘKIN (*ridicîndu-se*): Ei drăcie! Chiar că și-a băgat dracul coada! (*Merge, se împiedică de Gogol și cade*.) Am dat peste Gogol!

GOGOL (*ridicîndu-se*): Porcărie! (*Merge, se împiedică de Pușkin și cade*.) Pușkin!

PUȘKIN (*ridicîndu-se*): Drace! (*Merge, se împiedică de Gogol și cade*). E Gogol!

GOGOL (*ridicîndu-se*): Porcărie! (*Iese în culise.*)

Din afara scenei se aude vocea lui GOGOL: „De Pușkin m-am împiedicat!“

CORTINA

<20 februarie 1934>

8. Tîmplarul Kușakov

A fost odată un tîmplar. Îl chema Kușakov.

Într-o bună zi a ieșit din casă și s-a dus la prăvălie să cumpere clei de tîmplărie.

Era moină și strada era alunecoasă. Tîmplarul făcu vreo cîțiva pași, alunecă și căzu, rănindu-se la frunte.

— Eh! spuse tîmplarul, se ridică, se duse la farmacie, cumpără un plasture și și-l lipi pe frunte.

Dar cînd ieși în stradă și făcu vreo cîțiva pași, alunecă iar, căzu și își răni nasul.

— Ptiu! spuse tîmplarul, se duse la farmacie, își cumpără un plasture pe care și-l lipi pe nas.

Apoi ieși iar în stradă, alunecă din nou, căzu și își răni un obraz.

Fu nevoit să meargă iar la farmacie și să-și pună un plasture pe obraz.

— Iată despre ce-i vorba, îi spuse farmacistul tîmplarului. Cădeți des și vă răniți, așa că vă sfătuiesc să cumpărați cîțiva plasturi.

— Nu, spuse tîmplarul, n-o să mai cad!

Dar, după ce ieși în stradă, alunecă din nou, căzu și se răni la bărbie:

— Polei parșiv! strigă tîmplarul și dădu iar fuga la farmacie.

— Vedeți? îi spuse farmacistul. Iar ați căzut.

— Nu! strigă tîmplarul. Nu vreau să aud nimic. Dați-mi mai iute un plasture!

Farmacistul îi dădu plasturele; tîmplarul și-l lipi pe bărbie și fugi acasă.

Dar cei de acasă nu-l recunoscură și nu-i dădură drumul în apartament.

— Sînt tîmplarul Kușakov! strigă tîmplarul.

— Nu mai spune! i se răspunse din apartament, după care cei dinăuntru ferecară ușa cu cîrligul și cu lanțul.

Tîmplarul Kușakov stătu un timp pe scară, scuipă și ieși în stradă.

<1935>

9. Cufărul

Un ins cu gîtul subțire se băgă într-un cufăr, trase capacul deasupra și începu să se sufoce.

— Uite, spuse, sufocîndu-se, insul cu gîtul subțire, mă sufoc în cufăr pentru că am gîtul subțire. Capacul cufărului este închis și nu lasă aerul să pătrundă la mine. Mă voi sufoca, dar capacul cufărului tot n-am să-l deschid. Voi muri treptat. Voi vedea lupta dintre viață și moarte. Încleștarea va fi nefirească, cu șanse egale, pentru că în mod firesc învinge moartea; condamnată la moarte, viața doar luptă în van cu dușmanul, fără să-și piardă pînă în ultima clipă speranța deșartă. În această luptă, care va avea loc curînd, viața va ști mijlocul prin care ar putea învinge: pentru asta, viața trebuie să facă mîinile mele să deschidă capacul cufărului. Vom vedea: care pe care? Numai că miroase groaznic a naftalină. Dacă viața va învinge, pe lucrurile din cufăr voi presăra mahorcă... Uite că a început: nu mai pot să respir. Sînt pierdut, asta-i clar! Nu mai am salvare! Și n-am nimic înălțător în cap. Mă sufoc!...

Ah! Ce-i asta? Chiar acum s-a întîmplat ceva, dar nu-mi dau seama ce anume. Am văzut sau am auzit ceva...

Ah! Iar s-a întîmplat ceva? Doamne! Nu mai am ce respira. Mi se pare că mor...

Dar asta ce mai e? De ce cînt? Mi se pare că mă doare gîtul… Dar unde-i cufărul? De ce văd toate lucrurile din cameră? Și parcă aș fi întins pe dușumea! Unde-i cufărul?

Insul cu gîtul subțire se ridică de pe dușumea și se uită împrejur. Cufărul nu era nicăieri. Pe scaune și pe pat erau lucrurile scoase din cufăr, dar cufărul nu se vedea nicăieri.

Insul cu gîtul subțire spuse:

— Înseamnă că viața a învins moartea printr-un mijloc pe care eu nu-l cunosc.

<30 ianuarie 1937>

10. Întîmplare cu Petrakov

Odată Petrakov a vrut să se culce, dar a nimerit alături de pat. S-a lovit atît de tare, încît stătea întins pe duşumea şi nu se putea ridica.

Şi-a adunat Petrakov ultimele puteri şi s-a ridicat în patru labe. Însă puterile l-au părăsit din nou, a căzut pe burtă şi a rămas aşa.

A zăcut Petrakov pe duşumea vreo cinci ore. La început a zăcut pur şi simplu, însă pe urmă a aţipit.

Somnul i-a întărit puterile lui Petrakov. S-a trezit întru totul sănătos, s-a ridicat, a umblat prin cameră şi s-a întins cu grijă pe pat. „Ei bine, îşi zice el, acum o să dorm.“ Dar nu-i mai e somn. Se tot răsuceşte Petrakov de pe o parte pe cealaltă, dar nu mai poate să adoarmă.

Asta, la drept vorbind, e tot.

<21 august 1936>

11. Istorie cu bătăuși

Aleksei Alekseevici îl făcu ghem sub el pe Andrei Karlovici și, după ce-i zdrobi mutra, îi dădu drumul

Palid de furie, Andrei Karlovici se repezi la Aleksei Alekseevici și-l pocni peste dinți.

Neașteptîndu-se la un atac atît de rapid, Aleksei Alekseevici se prăbuși pe dușumea, iar Andrei Karlovici îl încălecă, își scoase din gură proteza dentară și-l țesălă atît de bine cu ea pe Aleksei Alekseevici, încît Aleksei Alekseevici se ridică de pe dușumea cu fața pocită de tot și cu o nară ruptă. Ținîndu-se cu mîinile de față, Aleksei Alekseevici dădu bir cu fugiții.

Iar Andrei Karlovici își șterse proteza, și-o puse în gură și, încredințîndu-se că s-a potrivit la locul ei, se uită împrejur și, nevăzîndu-l pe Aleksei Alekseevici, porni să-l caute.

<15 martie 1936>

12. Visul

Kalughin ațipi și visă că stă în boscheți și că pe lîngă boscheți trece un milițian.

Kalughin se trezi, se frecă la gură, ațipi iarăși și visă din nou că trece pe lîngă niște boscheți, iar în boscheți s-a ascuns și stă la pîndă un milițian.

Kalughin se trezi, își puse sub cap un ziar, ca să nu ude perna cu salivă, ațipi din nou și visă că stă în boscheți și că pe lîngă boscheți trece un milițian.

Kalughin se trezi, schimbă ziarul, se culcă la loc și adormi din nou. Adormi și iar visă că el trece pe lîngă boscheți, iar în boscheți stă un milițian.

Aici, Kalughin se trezi și se hotărî să nu mai doarmă, dar ațipi momentan și visă că stă în spatele milițianului și că pe alături trec boscheții.

Kalughin începu să țipe și să se zvîrcolească în pat, dar nu se mai putu trezi. Dormi patru zile și patru nopți la rînd și în a cincea zi se trezi atît de jigărit, încît trebui să-și lege cizmele cu o sforicică de picioare, ca să nu le piardă. La brutăria unde întotdeauna Kalughin cumpăra pîine de grîu, nu-l recunoscură și-i dădură pîine intermediară. Iar comisia sanitară, umblînd prin apartamente și văzîndu-l pe Kalughin,

îl găsi insalubru și bun la nimic și dădu ordin asociației locatarilor chiriași să-l arunce pe Kalughin odată cu gunoiul.

Kalughin fu îndoit în două și aruncat ca un gunoi.

<22 august 1936>

13. Matematicianul și Andrei Semionovici

MATEMATICIANUL (*scoțîndu-și o* sferă *din cap*):
Mi-am scos o sferă din cap.
Mi-am scos o sferă din cap.
Mi-am scos o sferă din cap.
Mi-am scos o sferă din cap.
ANDREI SEMIONOVICI:
Pune-o la loc.
Pune-o la loc.
Pune-o la loc.

MATEMATICIANUL:
Nu, nu o pun!
Nu, nu o pun!
Nu, nu o pun!
Nu, nu o pun!

ANDREI SEMIONOVICI:
Nici să n-o pui.
Nici să n-o pui.
Nici să n-o pui.

MATEMATICIANUL:

Uite că n-o pun!
Uite că n-o pun!
Uite că n-o pun!

ANDREI SEMIONOVICI:
Faci cum vrei.
Faci cum vrei.
Faci cum vrei.

MATEMATICIANUL:
Uite că am învins!
Uite că am învins!
Uite că am învins!

ANDREI SEMIONOVICI:
Bine, ai învins, așa că potolește-te!

MATEMATICIANUL:
Nu, nu mă potolesc!
Nu, nu mă potolesc!
Nu, nu mă potolesc!

ANDREI SEMIONOVICI: Chiar dacă ești matematician, pe cuvîntul meu că nu ești deștept.

MATEMATICIANUL:
Nu, sînt deștept și multe știu!
Nu, sînt deștept și multe știu!
Nu, sînt deștept și multe știu!

ANDREI SEMIONOVICI: Multe, dar numai prostii.

MATEMATICIANUL:

Nu, nu prostii!
Nu, nu prostii!
Nu, nu prostii!

ANDREI SEMIONOVICI: M-am săturat să mă cert cu tine.

MATEMATICIANUL:
Nu, nu te-ai săturat!
Nu, nu te-ai săturat!
Nu, nu te-ai săturat!

Andrei Semionovici dă a lehamite din mînă și pleacă. După ce mai stă cîteva clipe, Matematicianul pleacă în urma lui Andrei Semionovici.

CORTINA

<11 aprilie 1933>

14. Tînărul care l-a uimit pe paznic

— Ia te uită! spuse paznicul, uitîndu-se la o muscă. Dacă o ungi cu clei de tîmplărie, gata, își dă duhul. Ce istorie! Din cauza unui simplu clei!

— Hei, diavole! îl strigă pe paznic un tînăr cu mănuși galbene.

Paznicul nu-și dădu seama imediat că acesta vorbește cu el și continuă să se uite la muscă.

— Crezi că nu vorbesc cu tine? strigă din nou tînărul. Vită ce ești!

Paznicul strivi musca cu degetul și, întorcîndu-și capul spre tînăr, spuse:

— Ce zbieri, nerușinatule? Aud și-așa. N-ai de ce zbiera!

Tînărul își scutură pantalonii cu mănușile și, cu voce delicată, întrebă:

— Spune-mi, moșule, cum să ajung în cer?

Paznicul se uită la tînăr, își miji un ochi, îl miji și pe celălalt, apoi se scărpină în barbă, se mai uită o dată la tînăr și spuse:

— Gata, n-ai de ce întîrzia aici, vezi-ți de drum.

— Scuze, spuse tînărul, dar am o treabă urgentă. Acolo e pregătită o cameră pentru mine.

— Bine, spuse paznicul, arată-mi biletul.

— Biletul nu-i la mine. Mi s-a spus că și așa mi se va da drumul, zise tînărul, privindu-l pe paznic drept în ochi.

— Ca să vezi! făcu paznicul

— Și cum rămîne? întrebă tînărul. Îmi dai drumul?

— Bine, bine, spuse paznicul. Du-te.

— Dar pe unde s-o iau? Încotro? întrebă tînărul. Nu cunosc drumul.

— Unde vrei să ajungi? întrebă paznicul, luîndu-și o expresie severă.

Tînărul își acoperi gura cu palma și spuse foarte încet:

— În cer!

Paznicul se aplecă înainte, își împinse piciorul drept, ca să stea mai cu temei pe picioare, se uită atent la tînăr și îl întrebă cu asprime:

— Ce vrei? O faci pe prostul?

Tînărul zîmbi, își ridică o mînă cu mănușă galbenă, o flutură deasupra capului și deodată dispăru.

Paznicul adulmecă aerul. Mirosea a pene arse.

— Ca să vezi! spuse paznicul, își desfăcu vestonul, se scărpină pe burtă, scuipă pe locul unde stătuse tînărul și porni încet spre ghereta lui.

<1936>

15. Patru ilustrații ale faptului că o idee nouă îl zăpăcește pe omul nepregătit pentru ea

I

SCRIITORUL: Sînt scriitor!
CITITORUL: Iar după părerea mea ești un căcat!
(*Scriitorul stă cîtva timp, cutremurat de această idee nouă, și cade mort. Este scos afară.*)

II

PICTORUL: Sînt pictor!
MUNCITORUL: Iar după părerea mea ești un căcat!

(Pictorul ca varul s-a făcut la față
Și ca un fir de stuf s-a clătinat,
Subit și sufletul și-a dat.

E scos afară.)

III

COMPOZITORUL: Sînt compozitor!
VANEA RUBLIOV: Iar după părerea mea ești un căcat!

(Compozitorul, respirînd greu, se prăbușește. Este scos pe neașteptate afară.)

IV

CHIMISTUL: Sînt chimist!
FIZICIANUL: Iar după părerea mea ești un căcat!

(*Chimistul nu mai scoate o vorbă și se prăbușește greoi la pămînt.*)

<13 aprilie 1933>

16. Pierderile

Andrei Andreevici Miasov și-a cumpărat de la piață un fitil și a pornit cu el spre casă.

Pe drum, Andrei Andreevici a pierdut fitilul și a intrat într-un magazin ca să cumpere o sută cincizeci de grame de salam „Poltava“. Apoi Andrei Andreevici a intrat într-un magazin de lactate, a cumpărat o sticlă de chefir, apoi a băut la un chioșc o cană de cvas de pîine și s-a așezat la rînd la ziare. Rîndul era destul de lung și Andrei Andreevici a stat la rînd cel puțin douăzeci de minute, dar, cînd a ajuns în dreptul vînzătorului, ziarele s-au terminat chiar sub nasul lui.

Andrei Andreevici a bătut pasul pe loc și a pornit spre casă, dar pe drum a pierdut chefirul și a intrat într-o brutărie, unde a cumpărat o franzelă, dar a pierdut salamul „Poltava“.

Atunci Andrei Andreevici a pornit drept spre casă, dar pe drum a căzut, a pierdut franzela și și-a spart lornionul.

Acasă Andrei Andreevici a ajuns foarte nervos și s-a culcat de îndată, dar mult timp n-a putut să adoarmă și, după ce a adormit, a visat că și-a pierdut periuța de dinți și se spală pe dinți cu un sfeșnic.

17. Makarov și Petersen (nr. 3)

MAKAROV: Aici, în cartea asta, scrie despre dorințele noastre și despre îndeplinirea lor. Citește cartea și o să înțelegi ce deșarte sînt dorințele noastre. La fel, o să înțelegi cît de ușor e să îndeplinești dorința altuia și ce greu e să ți-o îndeplinești pe a ta.

PETERSEN: Mi se pare că ai început să vorbești grozav de solemn. Așa vorbesc căpeteniile indienilor.

MAKAROV: Este o carte despre care trebuie să vorbești la modul grav. Chiar și numai gîndindu-mă la ea, îmi scot căciula.

PETERSEN: Dar pe mîini te speli înainte de a atinge cartea asta?

MAKAROV: Da, și mîinile trebuie spălate.

PETERSEN: N-ar fi rău să te speli și pe picioare, pentru orice eventualitate!

MAKAROV: Ceea ce-ai spus e lipsit de inteligență și grosolan.

PETERSEN: Dar ce carte este?

MAKAROV: Titlul acestei cărți este misterios…

PETERSEN: Hi-hi-hi!

MAKAROV: Cartea se numește MALGHIL.

(*Petersen dispare*.)

MAKAROV: Doamne! Ce-i asta? Petersen!
VOCEA LUI PETERSEN: Ce s-a întîmplat? Makarov? Unde sînt!
MAKAROV: Unde ești? Nu te văd!
VOCEA LUI PETERSEN: Dar tu unde ești? Nici eu nu te văd!... Ce-i cu sferele astea?
MAKAROV: Ce-i de făcut? Petersen, mă auzi?
VOCEA LUI PETERSEN: Te aud! Dar ce s-a întîmplat? Și ce-i cu sferele?
MAKAROV: Te poți mișca?
VOCEA LUI PETERSEN: Makarov! Vezi sferele astea?
MAKAROV: Care sfere?
VOCEA LUI PETERSEN: Dați-mi drumul... Lăsați-mă!... Makarov!...

(*Liniște. Makarov stă îngrozit, apoi ia cartea și o deschide.*)

MAKAROV (*citește*): „...Treptat, omul își pierde forma și devine sferă. Și, devenind sferă, omul își pierde toate dorințele“.

CORTINA

<1934>

18. Linșajul

Petrov se urcă pe cal și, adresîndu-se mulțimii, ține un discurs despre ce va fi, dacă pe locul unde se află grădina publică se va construi un zgîrie-nori american. Mulțimea îl ascultă și pare să fie de acord. Petrov își notează ceva în carnetul de însemnări. Din mulțime iese un om de statură mijlocie și-l întreabă pe Petrov ce și-a notat în carnetul de însemnări. Petrov îi răspunde că asta nu-l privește decît pe el. Omul de statură mijlocie insistă. Din vorbă în vorbă, începe cearta. Mulțimea ia partea omului de statură mijlocie și Petrov, salvîndu-și viața, dă pinteni calului și dispare la cotitură. Mulțimea se agită și, neavînd altă victimă, îl înșfacă pe omul de statură mijlocie și-i rupe capul. Capul rupt se rostogolește pe caldarîm și se oprește într-o gură de canal. Satisfăcîndu-și patimile, mulțimea se împrăștie.

19. Întîlnirea

Odată un om s-a dus la slujbă și pe drum a întîlnit alt om, care, cumpărîndu-și o franzelă poloneză, se ducea spre casa lui.

Asta, la drept vorbind, e tot.

20. Un spectacol cu ghinion

În scenă intră Petrakov-Gorbunov, vrea să spună ceva, dar sughite. Începe să vomite. Iese.

Intră Prîtkin.

PRÎTKIN: Stimatul Petrakov-Gorbunov trebuia să vă com… (*Vomită, fuge din scenă.*)

Intră Makarov.

MAKAROV: Egor… (*Vomită. Fuge din scenă.*)

Intră Serpuhov.

SERPUHOV: Ca să nu fim… (*Vomită. Fuge din scenă.*)

Intră Kurova.

KUROVA: Aș fi foar… (*Vomită. Fuge din scenă.*)

Intră o fetiță.

FETIȚA: Tata m-a rugat să vă spun tuturor că teatrul se închide. La toți le e greață.

CORTINA

<1934>

21. Trosc!

Vară, o masă de scris. În dreapta e o ușă. Pe perete e un tablou. Pe tablou este desenat un cal cu un țigan în dinți. Olga Petrovna sparge lemne. La fiecare lovitură, de pe nasul Olgăi Petrovna sare lornionul. Evdokim Osipovici șade în fotoliu și fumează.

Olga Petrovna lovește cu toporul bucata de lemn, care, totuși, nu se despică deloc.

EVDOKIM OSIPOVICI: Trosc!

Olga Petrovna, punîndu-și lornionul la loc, lovește bucata de lemn.

EVDOKIM OSIPOVICI: Trosc!
OLGA PETROVNA (*punîndu-și lornionul*): Evdokim Osipovici! Vă rog să nu mai rostiți cuvîntul „trosc“.
EVDOKIM OSIPOVICI: Bine, bine.

Olga Petrovna lovește lemnul cu toporul.

EVDOKIM OSIPOVICI: Trosc!

OLGA PETROVNA (*punîndu-și lornionul*): Evdokim Osipovici! Mi-ați promis că n-o să mai rostiți cuvîntul „trosc“.

EVDOKIM OSIPOVICI: Bine, bine, Olga Petrovna! Nu mai fac.

Olga Petrovna lovește lemnul cu toporul.

EVDOKIM OSIPOVICI: Trosc!

OLGA PETROVNA (*punîndu-și lornionul*): E revoltător. Un om adult, în vîrstă, să nu poată înțelege rugămintea simplă a altui om!

EVDOKIM OSIPOVICI: Olga Petrovna! Vă puteți continua liniștită munca. N-o să vă mai deranjez.

OLGA PETROVNA: Vă rog, vă rog foarte mult: lăsați-mă să sparg măcar bucata asta de lemn.

EVDOKIM OSIPOVICI: Desigur, desigur, spargeți-o!

Olga Petrovna lovește lemnul cu toporul.

EVDOKIM OSIPOVICI: Trosc!

Olga Petrovna scapă toporul din mîini, deschide gura, dar nu poate spune nimic. Evdokim Osipovici se ridică din fotoliu, o privește pe Olga Petrovna din cap pînă-n picioare și pleacă încet. Olga Petrovna stă nemișcată, cu gura căscată, uitîndu-se la Evdokim Osipovici, care se îndepărtează.

CORTINA coboară încet.

<11 aprilie 1933>

22. Ce se vinde acum în magazine

Koratîghin a venit la Tikakeev și nu l-a găsit acasă.

În acest timp Tikakeev era la magazin și cumpăra de acolo zahăr, carne și castraveți.

Koratîghin a bătut un timp pasul pe loc la ușa lui Tikakeev și se pregătea să-i scrie un bilet, cînd deodată îl zărește pe Tikakeev venind cu o sacoșă de mușama în mînă.

Koratîghin îl văzu pe Tikakeev și-i strigă:

— Vă aștept de o oră întreagă!

— Nu-i adevărat, zice Tikakeev, n-am plecat de acasă decît de douăzeci și cinci de minute.

— Asta n-o mai știu, spuse Koratîghin, dar eu stau aici de o oră întreagă.

— Nu mințiți! spuse Tikakeev. E rușinos să minți.

— Stimate domn! zise Koratîghin. Aveți grijă cum vorbiți.

— Consider că... – dădu să înceapă Tikakeev, dar Koratîghin îl întrerupse.

— Dacă dumneavoastră considerați... – spuse el, dar Tikakeev îl întrerupse pe Koratîghin și spuse:

— Bună poamă îmi ești!

Aceste cuvinte îl enervară atît de tare pe Koratîghin, încît își apăsă cu degetul o nară, iar conținutul celeilalte îl suflă în Tikakeev.

Atunci Tikakeev înșfăcă din sacoșă castravetele cel mai mare și-l pocni cu el pe Koratîghin peste cap.

Koratîghin se apucă cu mîinile de cap, căzu și muri.

Iată ce castraveți mari se vînd acum în magazine!

<19 august 1936>

23. Maşkin l-a omorît pe Koşkin

Tovarăşul Koşkin dansa împrejurul tovarăşului Maşkin.

Tovarăşul Maşkin îl urmărea cu privirea pe tovarăşul Koşkin.

Tovarăşul Koşkin îşi flutura jignitor mîinile şi dădea dezgustător din picioare.

Tovarăşul Maşkin s-a încruntat.

Tovarăşul Koşkin a început să-şi mişte burta şi a bătut din piciorul drept.

Tovarăşul Maşkin a strigat şi s-a repezit la tovarăşul Koşkin.

Tovarăşul Koşkin a încercat să fugă, dar s-a împiedicat şi a fost prins de tovarăşul Maşkin.

Tovarăşul Maşkin l-a lovit cu pumnul în cap pe tovarăşul Koşkin.

Tovarăşul Koşkin a ţipat şi a căzut în patru labe.

Tovarăşul Maşkin l-a pocnit pe tovarăşul Koşkin cu piciorul sub pîntece şi l-a mai pocnit o dată cu pumnul în ceafă.

Tovarăşul Koşkin s-a întins pe duşumea şi a murit.

Maşkin l-a omorît pe Koşkin.

24. Somnul îl întărîtă pe om

Markov s-a descălțat de cizme și, oftînd, s-a întins pe divan.

Îi era somn, dar, de îndată ce închidea ochii, somnul îi fugea momentan. Markov deschidea ochii și întindea mîna după o carte, dar somnul iar îi dădea tîrcoale și, fără să ajungă cu mîna la carte, Markov își lăsa capul la loc și închidea din nou ochii. Dar de îndată ce ochii i se închideau, somnul îi zbura din nou, și mintea îi devenea atît de clară, încît Markov ar fi putut rezolva fără creion exerciții de algebră conținînd ecuații cu două necunoscute.

Mult timp se căzni Markov, neștiind ce să facă: să doarmă sau să rămînă treaz? În cele din urmă, chinuit de tot și ajungînd să-și urască propria persoană și propria cameră, Markov își îmbrăcă paltonul, își puse pălăria pe cap, își luă bastonul în mînă și ieși în stradă. Vînticelul proaspăt îl calmă pe Markov, el își simți sufletul mai vesel și dori să se întoarcă în camera sa.

Intrînd în cameră, o toropeală plăcută îi cuprinse trupul și el simți că îi e somn. Dar de îndată ce se întinse pe divan și închise ochii, somnul i se evaporă momentan.

Înfuriat, Markov sări de pe divan și, fără căciulă și palton, porni în fugă spre Parcul Tavriceski.

25. Vînătorii

Au plecat la vînătoare șase oameni și nu s-au întors decît patru.

Doi nu s-au întors.

Oknov, Kozlov, Striucikov și Motîlkov s-au întors cu bine acasă, dar Șirokov și Kablukov au murit la vînătoare.

După aceea, o zi întreagă, Oknov a tot umblat necăjit și chiar nu voia să vorbească cu nimeni. Kozlov se ținea scai de Oknov, plictisindu-l cu felurite întrebări, aducîndu-l astfel pe Oknov pînă la cel mai înalt punct de iritare.

KOZLOV: Vrei să fumezi?

OKNOV: Nu.

KOZLOV: Vrei să-ți aduc chestia aceea?

OKNOV: Nu.

KOZLOV: Vrei, poate, să-ți povestesc ceva hazliu?

OKNOV: Nu.

KOZLOV: Poate vrei să bei ceva? Am ceai cu coniac.

OKNOV: Nu-i de-ajuns că te-am pocnit acum cu piatra asta peste ceafă, acuși îți rup și un picior.

STRIUCIKOV și MOTÎLKOV: Ce faceți? Ce faceți?

KOZLOV: Ridicați-mă de pe pămînt.

MOTÎLKOV: Să nu-ți faci griji, rana se va vindeca.

KOZLOV: Dar unde-o fi Oknov?
OKNOV (*rupîndu-i lui Kozlov un picior*): Sînt aici, aproape!
KOZLOV: Ah, măiculiță! Salvați-mă!
STRIUCIKOV și MOTÎLKOV: Că doar nu i-o fi rupt piciorul!
OKNOV: I l-am rupt și i l-am aruncat uite-acolo!
STRIUCIKOV: Asta-i o mișelie!
OKNOV: Ce-e-e?
STRIUCIKOV: …elie…
OKNOV: Cu-u-um?
STRIUCIKOV: Ni… ni… nicicum.
KOZLOV: Cum ajung acasă?
MOTÎLKOV: Nu te îngrijora, îți facem un picior de lemn.
STRIUCIKOV: Într-un picior poți sta?
KOZLOV: Pot, dar nu prea bine.
STRIUCIKOV: Atunci o să te sprijinim noi.
OKNOV: Lăsați-mă la el!
STRIUCIKOV: Ba nu, mai bine pleacă!
OKNOV: Nu, lăsați-mă!… Lăsați-mă!… Lăsa… Uite ce am vrut să fac.
STRIUCIKOV și MOTÎLKOV: Ce grozăvie!
OKNOV: Ha-ha-ha!
MOTÎLKOV: Dar unde-i Kozlov?
STRIUCIKOV: S-a tîrît în boscheți.
MOTÎLKOV: Kozlov, ești aici?
KOZLOV: Pst!…
MOTÎLKOV: Uite în ce hal a ajuns!
STRIUCIKOV: Ce să facem cu el?
MOTÎLKOV: Nu mai putem face nimic cu el. După părerea mea, trebuie să-l gîtuim. Kozlov! Hei, Kozlov? Auzi?
KOZLOV: Ah, aud, dar rău.

MOTÎLKOV: Tu, frățioare, nu fi trist. Îndată te gîtuim. Stai!... Uite... Uite... Uite...

STRIUCIKOV: Uite-așa, încă o dată! Așa! Așa! Așa! Hai, încă o dată!... Da, acum e gata!

MOTÎLKOV: Acum e gata!

OKNOV: Binecuvîntează, Doamne!

26. Un episod istoric

Lui V. N. Petrov

Ivan Ivanovici Susanin[1] (aceeași istorică persoană, care și-a dat viața pentru țar și ulterior a fost cîntată în opera lui Glinka[2]) a intrat odată într-o cîrciumă rusească și, așezîndu-se la masă, a cerut un antricot. În timp ce stăpînul cîrciumii frigea antricotul, Ivan Ivanovici și-a luat barba între dinți și a început să se gîndească – așa îi stătea lui în obicei.

Trecură treizeci și cinci de țăruși de vreme și cîrciumarul îi aduse lui Ivan Ivanovici antricotul pe un fund rotund de lemn. Ivan Ivanovici era flămînd și, după obiceiul din acele timpuri, luă antricotul cu mîinile și începu să-l mănînce. Dar, grăbindu-se să-și potolească foamea, Ivan Ivanovici se repezi la antricot cu atîta lăcomie, încît uită să-și scoată barba din gură și mîncă antricotul cu o bucată din barbă.

Și uite aici a avut parte de-o neplăcere, pentru că nu trecură nici cincisprezece țăruși de vreme și Ivan Ivanovici simți în pîntece crampe puternice. Ivan Ivanovici sări de la masă și se repezi în curte. Cîrciumarul îi strigă lui Ivan Ivanovici: „Vezi că ai barba ciuntită!“ – dar Ivan Ivanovici, surd la toate, fugi în curte.

Atunci boierul Kovșegub, care stătea într-un colț al cîrciumii și bea must, bătu cu pumnul în masă și strigă: „Cine-i ăsta?“ Iar cîrciumarul, făcînd o plecăciune adîncă, îi spuse boierului: „Este patriotul nostru, Ivan Ivanovici Susanin“. „Așa, carevasăzică!“ spuse boierul, bînd mustul pînă la fund.

„Nu doriți niște pește?“ întrebă cîrciumarul. „Du-te-n sculă!“ strigă boierul și aruncă cu urciorul în cîrciumar. Urciorul șuieră pe lîngă tîmpla cîrciumarului, zbură pe fereastră în curte și-l pocni peste dinți pe Ivan Ivanovici, care ședea pe vine precum un șoim. Ivan Ivanovici își duse palma la falcă și se prăbuși într-o rînă.

În clipa asta, din dreapta, Karp ieși în fugă din șură și, sărind peste troaca în care, vîrît în lături, stătea tolănit un porc, începu să țipe și fugi spre poartă. Din cîrciumă ieși cîrciumarul. „De ce urli?“ îl întrebă el pe Karp. Dar Karp, fără să spună nimic, dădu bir cu fugiții.

Cîrciumarul ieși în curte și îl văzu pe Susanin zăcînd nemișcat la pămînt. Cîrciumarul se dădu mai aproape și îl privi în față. Susanin se uita fix la cîrciumar. „Mai trăiești?“ întrebă cîrciumarul. „Trăiesc, dar mă tem să nu mă mai pocnească cu ceva“, îi răspunse Susanin. „Nu, îi spuse cîrciumarul, să nu te temi. Boierul Kovșegub era cît pe ce să te omoare, dar acum a plecat.“ „Slavă ție, Doamne, spuse Ivan Susanin ridicîndu-se. Sînt om viteaz, dar nu-mi place să-mi pun degeaba viața la bătaie. Uite că m-am lipit de pămînt și am așteptat să văd ce-o să mai fie. Dacă ar fi fost vreo primejdie, m-aș fi tîrît pe burtă pînă la slobozia Eldîrina. Iote ce mi s-a umflat falca. Văleu! O jumătate de barbă mi-a rupt!“ „Așa o aveai și mai înainte“, spuse cîrciumarul. „Cum adică, și mai înainte?“ strigă patriotul Susanin. Crezi că am umblat cu

barba ciuntită?“ „Ai umblat“, spuse cîrciumarul. „Mare rîtan îmi ești“, spuse Ivan Susanin. Cîrciumarul își miji ochii și, luîndu-și vînt cu putere, îl pocni pe Susanin peste ureche. Patriotul Susanin se prăbuși la pămînt și rămase nemișcat. „Așa-ți trebuie! Rîtan ești tu!“ spuse cîrciumarul și intră în cîrciumă.

Cîțiva țăruși de vreme Susanin zăcu la pămînt și trase cu urechea, dar, neauzind nimic suspect, își ridică încet capul și se uită împrejur. În curte nu era nimeni, dacă nu ținem seama de porc, care, răsturnîndu-se din troacă, se tăvălea acum într-o baltă murdară. Uitîndu-se în toate părțile, Ivan Susanin se tîrî pînă la poartă. Din fericire, poarta era deschisă și patriotul Ivan Susanin, șerpuind pe pămînt ca un vierme, se tîrî spre slobozia Eldîrina.

Iată un episod din viața celebrei personalități istorice, care și-a dat viața pentru țar și a fost ulterior cîntată în opera lui Glinka.

<1939>

1. Personaj istoric care a murit în 1612.
2. Mihail Ivanovici Glinka (1804-1847) – celebru compozitor rus.

27. Fedea Davidovici

Fedea dădu mult timp tîrcoale untierei și, în cele din urmă, prinzînd momentul cînd nevastă-sa se aplecase ca să-și taie o unghie de la picior, repede, dintr-o mișcare, scoase din untieră tot untul și-l băgă în gură. Închizînd untiera, Fedea făcu, fără să vrea, zgomot cu capacul. Nevastă-sa se ridică de îndată și, văzînd untiera goală, arătă spre ea cu foarfecele și spuse cu asprime:

— Untul nu-i în untieră! Unde-i?

Făcînd ochii mari de uimire și întinzîndu-și gîtul, Fedea se uită în untieră.

— Untul e la tine în gură, spuse soția, arătînd cu foarfecele spre Fedea.

Fedea clătină din cap că „nu“.

— Aha! spuse soția. Taci și dai din cap pentru că ai gura plină cu unt.

Fedea își holbă ochii și dădu către nevastă-sa din mîini parcă spunînd: „Ba nu, ba nu, nici gînd!“ Dar soția spuse:

— Minți. Deschide gura.

— Mmm, făcu Fedea.

— Deschide gura, repetă soția.

Fedea își răschiră degetele și mugi, parcă spunînd: „Ah, da, era cît pe ce să uit, vin imediat“ și se ridică, pregătindu-se să

iasă din cameră.

— Stai! strigă soția.

Dar Fedea grăbi pasul și dispăru îndărătul ușii. Soția se repezi după el, dar în dreptul ușii se opri, fiindcă era goală și nu putea ieși așa pe coridor, unde umblau și ceilalți locatari ai apartamentului.

— A plecat, spuse soția, așezîndu-se pe divan. Împielițatul!

Iar Fedea, ajungînd pe coridor la ușa cu tăblița: „Intrarea strict interzisă“, deschise această ușă și intră. Camera în care intră Fedea era îngustă și lungă, cu fereastra astupată cu hîrtie murdară. În partea dreaptă a camerei, lîngă perete, era o sofa murdară și stricată, iar la fereastră era o masă făcută dintr-o scîndură pusă cu un capăt pe noptieră și cu celălalt pe spătarul unui scaun. Pe perete atîrna un raft dublu, pe care nu se știe ce lucruri erau. În cameră nu mai era nimic, dacă nu ținem seama de omul întins pe sofa, cu fața de un verde pal, îmbrăcat într-o redingotă cafenie, lungă și ruptă, și în pantaloni negri de nanchin, din care se ițeau picioarele goale, bine spălate. Omul nu se sculă și se uită fix la cel intrat.

Fedea se înclină, își tîrșîi piciorul și, scoțînd untul cu degetul din gură, îl arătă omului întins pe sofa.

— Una și jumătate, spuse stăpînul camerei, fără să-și schimbe poza.

— Cam puțin, zise Fedea.

— Ajunge, spuse stăpînul camerei.

— Fie, zise Fedea și, luîndu-și untul de pe deget, îl puse pe raft.

— După bani vii mîine dimineață, spuse amfitrionul.

— Ah, cum așa! exclamă Fedea. Am nevoie acum de ei. Și nu-i vorba decît de o rublă și jumătate…

— Ieși afară! spuse cu răceală stăpînul camerei, și Fedea, în vîrful picioarelor, ieși fuga din cameră, închizînd cu grijă ușa în urma lui.

<10 februarie 1939>

28. Anecdote din viața lui Pușkin

1. Pușkin era poet și mereu scria ceva. Odată Jukovski[1] l-a găsit scriind și a exclamat tare:

— Te pomenești că ești un mîzgălici!

De atunci Pușkin l-a îndrăgit pe Jukovski și a început să-i spună, amical, Jukov.

2. După cum se știe, lui Pușkin nu i-a crescut barba niciodată. Pușkin suferea mult din pricina asta și îl invidia mereu pe Zaharin, căruia, dimpotrivă, îi creștea o barbă destul de măricică. „Lui îi crește, și mie, nu“, spunea adesea Pușkin, arătînd cu unghiile spre Zaharin. Și avea întotdeauna dreptate.

3. Odată Petrușevski și-a stricat ceasul și a trimis după Pușkin. Pușkin a venit, s-a uitat la ceasul lui Petrușevski și l-a pus la loc pe masă. „Ce zici, frate Pușkin?“ a întrebat Petrușevski. „Stop mașina“, a spus Pușkin.

4. Cînd Pușkin și-a rupt picioarele, a început să se deplaseze pe roți. Prietenilor le plăcea să-l necăjească pe Pușkin și-l apucau de aceste roți. Pușkin se înfuria și scria

despre prieteni versuri de ocară. Acestor versuri le spunea „erpigarme“.

5. Vara anului 1829 Pușkin și-a petrecut-o la țară. Se scula dimineața devreme, bea o cofă de lapte proaspăt și fugea la rîu să se scalde. După ce se scălda în rîu, Pușkin se culca în iarbă și dormea pînă la prînz. După-amiază Pușkin dormea în hamac. Întîlnindu-se cu țăranii împuțiți, Pușkin dădea din cap spre ei și-și astupa nasul cu degetele. Iar țăranii împuțiți se ploconeau și spuneau: „Nu-i nimica“.

6. Lui Pușkin îi plăcea să arunce cu pietre. De cum vedea niște pietre, se și apuca să arunce cu ele. Uneori avea atîta chef, încît stătea roșu la față, dădea din mîini, arunca pietre, ceva de groază!

7. Pușkin a avut patru fii, toți idioți. Unul nu știa nici măcar să stea pe scaun și cădea tot timpul. Și Pușkin stătea destul de rău pe scaun. Uneori chiar că-ți venea să te prăpădești de rîs: stau cu toții la masă; într-un capăt, Pușkin cade mereu de pe scaun, iar la celălalt capăt cade fiu-său. Să-ți iei lumea în cap, nu altceva!

<1937>

1. Vasili Andreevici Jukovski (1783-1852) – poet preromantic rus.

29. Începutul unei foarte frumoase zile de vară

(Simfonie)

De îndată ce a început să cînte cocoșul, Timofei sări pe fereastră în stradă și-i sperie pe toți trecătorii de la ora aceea. Țăranul Hariton se opri, ridică o piatră și aruncă cu ea în Timofei. Timofei dispăru undeva. „Ce șmecher!“ strigă turma omenească și unul, Zubov, își luă vînt și se izbi cît putu de tare cu capul de zid. „Eh!“ strigă o femeie cu un abces. Dar Komarov o pișcă și femeia, urlînd, fugi în curte. Pe alături trecea Feteliușin și rîdea. De el se apropie Komarov și-i spuse: „Hei, slănină!“ – și-l pocni pe Feteliușin în burtă. Feteliușin se sprijini de zid și începu să icnească. De la fereastra de sus, Romașkin scuipa și încerca să-l nimerească pe Feteliușin. Tot aici, în apropiere, o muiere năsoasă își bătea copilul cu albia. Iar o mamă tînără și durdulie freca o fetiță drăgălașă cu fața de un zid de cărămidă. O cățelușă, care-și frînsese laba subțire, se tăvălea pe trotuar. Un băiețel mînca din scuipătoare nu știu ce scîrnăvie. La băcănie era rînd la zahăr. Femeile se ocărau cu voce tare și se înghionteau una pe alta cu coșnițele.

Țăranul Hariton, care se îmbătase criță cu spirt denaturat, stătea în fața femeilor descheiat la pantaloni și rostea măscări.

Astfel începea o zi frumoasă de vară.

30. Pakin și Rakukin

— Ia nu mai fornăi! îi spuse Pakin lui Rakukin.

Rakukin strîmbă din nas și se uită înciudat la Pakin.

— Ce te uiți? Nu m-ai recunoscut? întrebă Pakin.

Rakukin molfăi din buze și, întorcîndu-se cu indignare pe scaunul său cu șurub, începu să se uite în altă parte. Pakin bătu darabana cu degetele pe genunchi și spuse:

— Prostul! N-ar fi rău să-i trag una cu bățul peste ceafă.

Rakukin se ridică și dădu să iasă din cameră, dar Pakin sări iute în picioare, îl ajunse din urmă pe Rakukin și spuse:

— Stai! Încotro? Mai bine stai jos și o să-ți arăt ceva.

Rakukin se opri și privi neîncrezător la Pakin.

— Ce, nu crezi? întrebă Pakin.

— Cred, îi răspunse Rakukin.

— Atunci, stai jos pe scaunul ăsta, spuse Pakin.

Și Rakukin se așeză din nou pe scaunul său cu șurub.

— Uite, spuse Pakin, de ce stai pe scaun ca prostul?

Rakukin își mișcă picioarele și începu să clipească repede.

— Nu mai clipi, îi spuse Pakin.

Rakukin încetă să mai clipească din ochi și, gîrbovindu-se, își trase înapoi capul și umerii.

— Stai drept, spuse Pakin.

Continuînd să stea gîrbovit, Rakukin își supse burta și întinse gîtul

— Eh, spuse Pakin, tare te-aș mai plesni sub rît!

Rakukin icni, își umflă obrajii și apoi slobozi cu precauție aerul pe nări.

— Hei, nu mai fornăi!

Rakukin își lungi gîtul și mai mult și iar începu să clipească repede-repede.

Pakin spuse:

— Dacă tu, Rakukin, nu încetezi imediat cu clipitul, te pocnesc cu piciorul în piept.

Ca să nu mai clipească, Rakukin își strîmbă maxilarele, își lungi gîtul și mai mult și își dădu capul pe spate.

— Ptiu, ce înfățișare scîrboasă ai! exclamă Pakin. Ce-i cu șmecheriile astea?

Dacă ne-am uita la Rakukin cu ochii lui Pakin, am putea crede că Rakukin n-are cap deloc. Mărul lui Adam sălta în sus. Fără să vrei, credeai că e nasul.

— Hei, Rakukin! spuse Pakin.

Rakukin tăcea.

— Rakukin! repetă Pakin.

Rakukin nu răspunse, stînd în continuare nemișcat.

— Așa, spuse Pakin, a crăpat Rakukin.

Pakin își făcu cruce și ieși din cameră în vîrful picioarelor.

Peste vreo cincisprezece minute, din trupul lui Rakukin ieși un suflet mic și se uită cu ură la locul unde pînă de curînd stătuse Pakin. Dar în clipa aceasta dindărătul dulapului ieși silueta înaltă a îngerului morții și, luînd de mînă sufletul lui Rakukin, îl duse undeva, trecînd de-a dreptul prin case și pereți. Sufletul lui Rakukin fugea în urma îngerului morții,

întorcînd mereu, cu ură, capul. Dar îngerul morții acceleră, și sufletul lui Rakukin, țopăind și poticnindu-se, dispăru la o cotitură îndepărtată.

Elizaveta Bam

O cameră simplă, nici lată, nici lungă.

I

ELIZAVETA BAM: Te pomenești că acuși se deschide ușa și intră ei... Ei vor intra neapărat ca să mă prindă și să mă șteargă de pe fața pămîntului. Ce am făcut? Dacă aș fi știut?... Să fug? Dar unde să fug? Ușa asta dă pe scară, iar pe scară o să-i întîlnesc. Pe fereastră? (*Se uită pe fereastră.*) U-u-u, ce sus e! Nu pot sări! Ah, ce să mă fac?... Ia! Se-aud pași! Ei sînt. Încui ușa și nu deschid. Să bată cît or vrea.

Bătăi în ușă, apoi o voce din culise.

VOCEA (*amenințător*): Elizaveta Bam, deschideți! (*Pauză.*) Elizaveta Bam, deschideți!

O VOCE DE DEPARTE: Ce face de nu deschide ușa?

VOCEA DE DUPĂ UȘĂ: O să deschidă. Deschideți, Elizaveta Bam, deschideți!

Elizaveta Bam se trîntește pe pat și își astupă urechile cu palmele. Se aud vocile de la ușă.

PRIMA VOCE: Elizaveta Bam, vă ordon să deschideți imediat!

VOCEA A DOUA (*încet*): Spuneți-i că altfel spargem ușa. Lăsați-mă pe mine să încerc.

PRIMA VOCE (*tare*): Spargem ușa, dacă nu deschideți imediat.
VOCEA A DOUA (*încet*): Poate că n-o fi aici?
PRIMA VOCE (*încet*): Aici. Unde să fie? A urcat scara în fugă. Aici nu-i decît o ușă. (*Tare.*) Elizaveta Bam, vă spun pentru ultima oară, deschideți ușa! (*Pauză.*) Sparge-o.

Elizaveta Bam își ridică puțin capul. Cei de afară, cu un zgomot aliterativ, încearcă să spargă ușa. Elizaveta Bam dă fuga în mijlocul scenei și ascultă.

VOCEA A DOUA: N-aveți un cuțit?

O lovitură. Elizaveta Bam ascultă, împingîndu-și un umăr înainte.

PRIMA VOCE: Nu, încercați cu umărul.
VOCEA A DOUA: Nu cedează. Stați puțin, mai încerc și altfel.

Ușa trosnește, dar nu se sparge.

ELIZAVETA BAM: Nu deschid ușa pînă nu-mi spuneți ce vreți să faceți cu mine.
PRIMA VOCE: Știți și singură ce vă așteaptă.
ELIZAVETA BAM: Nu, nu știu. Vreți să mă ucideți?
PRIMA VOCE } VOCEA A DOUA (*împreună*): Vă așteaptă o pedeapsă grea! Oricum nu puteți scăpa de noi!
ELIZAVETA BAM: N-ați putea să-mi spuneți cu ce am greșit?
PRIMA VOCE: Știți și singură.
ELIZAVETA BAM: Nu, nu știu. (*Bate din picior.*)
PRIMA VOCE: Dați-mi voie să nu vă cred.

VOCEA A DOUA: Sînteți o criminală.

ELIZAVETA BAM: Ha-ha-ha-ha! Credeți că, dacă mă omorîți, veți avea cugetul curat?

PRIMA VOCE: O vom face ținînd cont de conștiința noastră.

ELIZAVETA BAM: În cazul acesta, din păcate, n-aveți conștiință. (*Traversează scena în fugă.*)

II

VOCEA A DOUA: Cum să nu avem conștiință? Piotr Nikolaevici, ian auziți ce spune, că nu avem conștiință.

ELIZAVETA BAM: Tocmai dumneavoastră, Ivan Ivanovici, n-aveți conștiință deloc. Sînteți un coțcar.

VOCEA A DOUA: Cine-i coțcar? Eu? Eu? Eu să fiu coțcar?!

PRIMA VOCE: Stați un pic, Ivan Ivanovici! Elizaveta Bam, vă ordon…

VOCEA A DOUA: Nu, stați un pic, Piotr Nikolaevici, spuneți-mi: sînt coțcar?

PRIMA VOCE: Ia nu vă mai supărați. Elizaveta Bam, vă or…

VOCEA A DOUA: Atunci cum, după părerea dumneavoastră, sînt coțcar?

PRIMA VOCE: Ia mai lăsați-mă în pace.

VOCEA A DOUA: Adică, după părerea dumneavoastră, sînt coțcar?

PRIMA VOCE: Da, coțcar!!!

VOCEA A DOUA: Aha! Deci, după părerea dumneavoastră, sînt coțcar? Așa ați spus?

Elizaveta Bam umblă în fugă prin scenă.

PRIMA VOCE: Cărați-vă! Ce tîmpit! Și l-am trimis la o treabă plină de responsabilitate. V-a spus cineva o vorbă și v-ați și înfuriat. Ce sînteți în cazul acesta? Pur și simplu, un idiot!
VOCEA A DOUA: Iar dumneavoastră sînteți un șarlatan!
PRIMA VOCE: Cărați-vă de aici!
ELIZAVETA BAM: Ivan Ivanovici e coțcar!
VOCEA A DOUA: Asta n-am să v-o iert!
PRIMA VOCE: Acuși vă fac vînt pe scări!
IVAN IVANOVICI: Numai să încercați!
PIOTR NIKOLAEVICI: Vă fac vînt, vă fac vînt!

Elizaveta Bam deschide ușa. Ivan Ivanovici stă în cîrje, iar Piotr Nikolaevici, cu o falcă legată, stă pe un scaun.

ELIZAVETA BAM: Aveți mîinile prea scurte pentru asta!
PIOTR NIKOLAEVICI: Eu am mîinile prea scurte?
IVAN IVANOVICI: Dumneavoastră! Dumneavoastră! Nu-i așa că el? (*Ivan Ivanovici arată spre Piotr Nikolaevici.*)
ELIZAVETA BAM: El.
PIOTR NIKOLAEVICI: Elizaveta Bam, să nu îndrăzniți să-mi vorbiți așa!
ELIZAVETA BAM: De ce?
PIOTR NIKOLAEVICI: Pentru că n-aveți nici un drept la cuvînt. Ați săvîrșit o crimă odioasă. N-aveți dreptul să-mi vorbiți impertinent. Sînteți o criminală!
ELIZAVETA BAM: De ce?
PIOTR NIKOLAEVICI: Ce de ce?
ELIZAVETA BAM: De ce sînt criminală?
PIOTR NIKOLAEVICI: Pentru că nu aveți nici un drept la cuvînt.
IVAN IVANOVICI: Nu aveți nici un drept la cuvînt.

ELIZAVETA BAM: Ba am tot dreptul. Puteți verifica pe ore.

III

Fundalul scenei dispare, lăsîndu-i pe Ivan Ivanovici și Piotr Nikolaevici să ajungă la ușă.

PIOTR NIKOLAEVICI: Nu se va ajunge pînă acolo. Am pus soldați de strajă la ușă și, la cea mai mică împingere, Ivan Ivanovici va icni într-o parte.

ELIZAVETA BAM: Arătați-mi. Vă rog, arătați-mi!

PIOTR NIKOLAEVICI: Bine, uitați-vă. Vă rog să vă întoarceți cu spatele. Unu, doi, trei. (*Împinge un soclu.*)

Piotr Ivanovici vine în avanscenă. Ivan Ivanovici îl urmează. Ivan Ivanovici icnește tare, răstoarnă soclul.

ELIZAVETA BAM: Încă o dată, vă rog!

Pauză. Ivan Ivanovici icnește încă o dată.

ELIZAVETA BAM: Cum faceți?

Repetă. Piotr Nikolaevici împinge soclul din nou, iar Ivan Ivanovici icnește încă o dată.

PIOTR NIKOLAEVICI: Foarte simplu. Ivan Ivanovici, arătați-i.

IVAN IVANOVICI: Cu plăcere.

Se așază în patru labe și zvîrle dintr-un picior.

ELIZAVETA BAM: Păi asta-i o minunăție! (*Strigă.*) Mamă! Vino încoace! Au venit niște scamatori. Acuși vine mama…

Faceți cunoștință, Piotr Nikolaevici, Ivan Ivanovici. Ne faceți o demonstrație?

IVAN IVANOVICI: Cu plăcere.

PIOTR NIKOLAEVICI: Ha-le-op!

Ivan Ivanovici încearcă să stea în cap, dar cade.

ELIZAVETA BAM: Deodată, deodată.

IVAN IVANOVICI (*stînd pe dușumea*): Aici n-am unde mă sprijini.

ELIZAVETA BAM: Doriți, poate, un șervet? (*Cochetează.*)

În scenă intră Tăticul și Mămica, se așază și se uită.

IVAN IVANOVICI: De ce?

ELIZAVETA BAM: Pur și simplu. Hi-hi-hi-hi.

IVAN IVANOVICI: Aveți o înfățișare extrem de plăcută.

ELIZAVETA BAM: Da-a? De ce?

IVAN IVANOVICI: Î-î-î-î-î-î… pentru că sînteți o nu-mă-uita. (*Sughite tare.*)

ELIZAVETA BAM: Eu sînt o nu-mă-uita? Adevărat? Iar dumneavoastră sînteți o lalea. (*Cuvîntul „lalea“ îl spune vorbind pe nas.*)

IVAN IVANOVICI: Cum?

ELIZAVETA BAM: O lalea.

IVAN IVANOVICI (*nedumerit*): Îmi pare foarte bine.

ELIZAVETA BAM (*pe nas*): Dați-mi voie să vă culeg.

TATĂL (*cu voce de bas*): Elizaveta, nu te prosti.

ELIZAVETA BAM (*tatălui*): Bine, tăticule, imediat încetez. (*Lui Ivan Ivanovici, pe nas, așezîndu-se pe vine și sprijinindu-se de o rădăcină.*) Așezați-vă în patru labe.

IVAN IVANOVICI: Dacă-mi permiteți, Elizaveta Tarakanovna, mai bine mă duc acasă. Mă așteaptă soția. Are mulți copii, Elizaveta Tarakanovna. Iertați-mă că v-am plictisit. Să nu mă uitați. Așa-s eu, toți mă gonesc. De ce? vă întreb. Am furat? Nu! Elizaveta Eduardovna, sînt un om cinstit. Am o soție acasă. Soția are copii mulți. Copii frumușei. Fiecare ține între dinți cîte o cutie de chibrituri. Iertați-mă, Elizaveta Mihailovna, mă duc acasă.

Piotr Nikolaevici se apropie de Tăticul și de Mămica. Nemulțumită de ceva, Mămica vine în avanscenă. Ivan Ivanovici își îmbracă șuba și pleacă. Elizaveta Bam leagă un picior al Mămicii cu o sfoară, celălalt capăt îl leagă de scaun. Tac cu toții.

MAMA (*cîntă cu acompaniament)*:
Se-aprinseră zorii,
Roșeață-i pe ape,
Văzduhu-l străbate un alb pescăruș… etc.

Mămica termină de cîntat și se duce la loc, tîrînd scaunul după ea.

PIOTR NIKOLAEVICI: Uite că am sosit!
TĂTICUL: Slavă Ție, Doamne. (*Iese.*)

IV

ELIZAVETA BAM: Dar tu, mamă, nu mergi la plimbare?
MĂMICA: Dar tu ai chef?
ELIZAVETA BAM: Teribil.

MĂMICA: Nu, nu merg.
ELIZAVETA BAM: Hai, te ro-o-o-og!
MĂMICA: Bine, să mergem.

Ies. Scena rămîne goală.

V

IVAN IVANOVICI și PIOTR NIKOLAEVICI (*intrînd în fugă*):
Unde-i, unde-i, unde-i
Elizaveta Bam,
Elizaveta Bam,
Elizaveta Bam?
PIOTR NIKOLAEVICI: Aici, aici, aici.
IVAN IVANOVICI: Acolo, acolo, acolo.
PIOTR NIKOLAEVICI: Unde ne-am pomenit, Ivan Ivanovici?
IVAN IVANOVICI: Piotr Nikolaevici, sîntem încuiați.
PIOTR NIKOLAEVICI: Ce-i cu impertinența asta! Vă rog să nu mă tutuiți!
IVAN IVANOVICI: Cu asta nu-i de glumit, că-i cinci fără cinci.
PIOTR NIKOLAEVICI (*fredonînd*): Dar unde-i Elizaveta Bam?
IVAN IVANOVICI (*fredonînd*): Ce nevoie aveți de ea?
PIOTR NIKOLAEVICI: Ca s-o omor!
IVAN IVANOVICI: Hm, Elizaveta Bam stă acolo pe bancă.
PIOTR NICOLAEVICI: Atunci să fugim cît ne țin picioarele.

Amîndoi aleargă pe loc. În avanscenă este scoasă o bucată de lemn și, cît timp Piotr Nikolaevici și Ivan Ivanovici aleargă, bucata de lemn este tăiată cu ferăstrăul.

Hop, hop,

din picioare,
amurgu-i
departe tare
cu nori în derivă,
puh, puh,
de locomotivă,
fîs, fîs,
lemnul blestemat
l-am tăiat!

VI

Se deschid culisele. În culise stă Elizaveta Bam.

ELIZAVETA BAM: Pe mine mă căutați? (*Se ridică și pleacă.*)
PIOTR NIKOLAEVICI: Pe dumneavoastră! Vanka, e aici!
IVAN IVANOVICI: Unde, unde, unde?
PIOTR NIKOLAEVICI: Aici, sub streașină.

În scenă intră un cerșetor.

IVAN IVANOVICI: Trage-o afară!
PIOTR NIKOLAEVICI: N-o pot scoate!
CERȘETORUL (*Elizavetei Bam*): Tovarășă, ajutați-mă.
IVAN IVANOVICI (*bîlbîindu-se*): Data viitoare voi avea mai multă experiență. Chiar că am remarcat totul.
ELIZAVETA BAM (*cerșetorului*): N-am nimic să-ți dau.
CERȘETORUL: Măcar o copeică.
ELIZAVETA BAM: Cere de la nenea de acolo. (*I-l arată pe Piotr Nikolaevici.*)

PIOTR NIKOLAEVICI (*lui Ivan Ivanovici, bîlbîindu-se*): Ai grijă ce faci!

În scenă pătrunde o masă. Elizaveta Bam împinge scaunul lîngă ea și se așază.

IVAN IVANOVICI (*bîlbîindu-se*): Sap la rădăcină.
CERȘETORUL: Ajutați-mă, tovarăși.
PIOTR NIKOLAEVICI (*cerșetorului*): Hai, bagă-te aici.
IVAN IVANOVICI: Ține-te cu mîinile de pietre.
PIOTR NIKOLAEVICI: Nu-i nimic, la asta se pricepe.

Cerșetorul se tîrăște în culise.

ELIZAVETA BAM: Așezați-vă și dumneavoastră. Ce stați și vă uitați?

Pauză.

IVAN IVANOVICI: Mulțumesc.
PIOTR NIKOLAEVICI: Să ne așezăm. (*Se așază.*)

Tăcere. Mănîncă supă.

ELIZAVETA BAM: Nu știu de ce nu mai vine soțul meu. Unde-o fi dispărut?
PIOTR NIKOLAEVICI: Vine el. (*Sare în picioare și aleargă prin scenă*). Ia seama!
IVAN IVANOVICI: Ha-ha-ha. (*Aleargă după Piotr Nikolaevici.*) Dar unde-i casa?
ELIZAVETA BAM: Aici, dincolo de linioara asta.
PIOTR NIKOLAEVICI (*îl bate pe umăr pe Ivan Ivanovici*): Ești un mîzgălici!

În scenă intră Tăticul cu un toc în mînă.

ELIZAVETA BAM: Ivan Ivanovici, veniți iute aici!
IVAN IVANOVICI: Ha-ha-ha, n-am picioare!
PIOTR NIKOLAEVICI: Păi du-te așa, în patru labe!
TĂTICUL (*spre public*): Despre care a fost scris.
ELIZAVETA BAM: Cine-i mîzgălici?
IVAN IVANOVICI: Eu, ha-ha-ha, în pantaloni!
PIOTR NIKOLAEVICI și ELIZAVETA BAM: Ha-ha-ha-ha!...
TĂTICUL: Copernic a fost cel mai mare savant.
IVAN IVANOVICI (*se prăbușește la pămînt*): Am păr pe cap.
PIOTR NIKOLAEVICI și ELIZAVETA BAM: Ha-ha-ha-haha-ha-ha!
IVAN IVANOVICI: Zac cu totul pe dușumea!
PIOTR NIKOLAEVICI și ELIZAVETA BAM: Ha-ha-ha-ha-ha!

În scenă intră Mămica.

ELIZAVETA BAM: Ah, ah, nu mai pot!
TĂTICUL: Cumpărînd o pasăre, uită-te dacă are dinți. Dacă are dinți, înseamnă că nu-i pasăre. (*Iese*.)

VII

PIOTR NIKOLAEVICI (*ridicînd mîna*): Vă rog să-mi ascultați cuvintele cum se cuvine. Vreau să vă demonstrez că orice nenorocire vine pe neașteptate. Cînd eram încă foarte tînăr, locuiam într-o căsuță a cărei ușă scîrțîia. Locuiam singur în căsuță. Pe lîngă mine, nu mai erau decît șoarecii și gîndacii. Gîndaci sînt peste tot; cînd se înnopta, încuiam

ușa cu cheia și stingeam becul. Dormeam, fără să-mi fie frică de nimic.

O VOCE DIN CULISE: Nimic!

MAMA: Nimic!

UN FLUIER DIN CULISE: ! – !

IVAN IVANOVICI: Nimic.

PIANUL: ! – !

PIOTR NIKOLAEVICI: Nimic. (*Pauză.*) N-aveam de ce mă teme. Și într-adevăr. Tîlharii puteau să vină și să scotocească toată casa. Ce ar fi găsit? Nimic.

FLUIERUL DIN CULISE: ! – !

(*Pauză.*)

PIOTR NIKOLAEVICI: Și cine ar fi putut intra noaptea în casa mea? Nu mai avea cine, nu? Nu-i așa?

VOCEA DIN CULISE: Nu mai avea cine, nu?

PIOTR NIKOLAEVICI: Nu-i așa? Dar o dată mă trezesc…

IVAN IVANOVICI: … și văd că ușa e deschisă, și în ușă stă o femeie. O privesc drept în ochi. Ea stă în picioare. Cred că era către dimineață. În orice caz, i-am văzut bine fața. Uite cine era. (*Arată spre Elizaveta Bam.*): Atunci semăna…

Se acoperă unii pe alții.

TOȚI: Cu mine.

IVAN IVANOVICI: Vorbesc ca să exist.

ELIZAVETA BAM: Ce spuneți?

IVAN IVANOVICI: Vorbesc ca să exist. Pe urmă, cred eu, va fi tîrziu. Ea mă ascultă. Am întrebat-o cu ce a făcut-o. Ea îmi spune că s-a bătut cu el în espadoane. S-au bătut cinstit și

ea nu-i vinovată că l-a ucis. Ascultă, de ce l-ai ucis pe Piotr Nikolaevici?

Cu excepția Elizavetei Bam și a lui Ivan Ivanovici, toți ies.

ELIZAVETA BAM: Ura, n-am ucis pe nimeni!
IVAN IVANOVICI: Să înșfaci omul și să-l tai! Ce multă perfidie e în una ca asta. Ura! Ai făcut-o, dar de ce?

VIII

ELIZAVETA BAM (*se retrage într-o parte*): Uuuuuuu-u-u-u.
IVAN IVANOVICI: Lupoaico!
ELIZAVETA BAM: Uuuuu-u-u-u-u-u-u.
IVAN IVANOVICI: Lu-u-u-u-u-poaico.
ELIZAVETA BAM (*tremură*): U-u-u-u-u – prune uscate.
IVAN IVANOVICI: Str-r-r-ăbunică.
ELIZAVETA BAM: Jubilare!
IVAN IVANOVICI: Te-ai nenorocit pe veci!
ELIZAVETA BAM: Calul e negru, iar pe cal e un soldat!
IVAN IVANOVICI (*aprinde un chibrit*): Scumpă Elizaveta! (*Îi tremură mîinile.*)
ELIZAVETA BAM: Umerii mei sînt ca soarele răsărind! (*Urcă pe scaun.*)
IVAN IVANOVICI (*așezîndu-se pe vine*): Picioarele mele-s precum castraveții!
ELIZAVETA BAM (*urcîndu-se și mai sus*): Ura! N-am spus nimic!
IVAN IVANOVICI (*întinzîndu-se pe dușumea*): Nu, nu, nimic, nimic.
ELIZAVETA BAM (*ridicîndu-și mîinile*): Ku-ni-ma-ga-ni-liva-ni-bauuu!

IVAN IVANOVICI (*întins pe dușumea, mișelește*):
Murka pisicuța
lăptișorul îl osîndea
pe pernă sărea
și pe sobă sărea:
zvîr, zvîr,
țop, țop.

ELIZAVETA BAM (*strigă*): Două portițe! Cămașa! Funia!

IVAN IVANOVICI (*săltîndu-se puțin*): Au venit în fugă doi tîmplari și întreabă: despre ce-i vorba?

ELIZAVETA BAM: Cotletele! Varvara Semionna!

IVAN IVANOVICI (*țipă, scrîșnind din dinți*): Dansatoare pe sî-î-r!

ELIZAVETA BAM (*săltînd pe scaun*): Sînt toată strălucitoare!

IVAN IVANOVICI (*fuge în fundul camerei*): N-am studiat cubajul acestei camere!

Decorul se rotește de la cameră la peisaj. Culisele îi oferă pe Tăticul și pe Mămica.

ELIZAVETA BAM (*fuge în celălalt capăt al scenei*): O mînă spală pe alta!

IX

IVAN IVANOVICI (*sărind pe scaun*): Bunăstarea păstorului din Pennsylvania în păsto-o-o-o!

ELIZAVETA BAM (*sărind pe alt scaun*): Ivan Iva-a-a-a!

TĂTICUL (*arătînd o cutiuță*): Cutiuța din le-e-e-e!

IVAN IVANOVICI: Adi-o-o-o!

TĂTICUL: Ia-o și te ui-i-i-i!

MĂMICA: Lu-u-u-u-u!

ELIZAVETA BAM: Am găsit o pita-a-a-a!
IVAN IVANOVICI: Haideți la lac!
TĂTICUL: Au-u-u-u-u!
ELIZAVETA BAM: Au-u-u-u-u!
IVAN IVANOVICI: Ieri l-am întîlnit pe Kolka!
MAMA: Nu mai spu-u-u-neți!
IVAN IVANOVICI: Da, da. L-am întîlnit, l-am întîlnit. Mă uit: Kolka merge și cară mere. Ce, zic, le-ai cumpărat? Da, zice, le-am cumpărat. Apoi și-a văzut de drum.
TĂTICUL: Ca să ve-e-e-zi!
IVAN IVANOVICI: Mda. L-am întrebat: merele le-ai cumpărat sau le-ai furat? Iar el zice: de ce să le fur? Le-am cumpărat. Și și-a văzut de drum.
MĂMICA: Și unde s-a dus?
IVAN IVANOVICI: Nu știu. N-a spus decît atît: eu, cică, n-am furat merele, le-am cumpărat – și s-a dus în drumul lui

X

TĂTICUL: Cu acest salut nu prea amabil, sora l-a dus într-un loc mai deschis, unde erau aruncate claie peste grămadă mese și fotolii de aur și vreo cincisprezece fetișcane tinere flecăreau între ele, stînd pe Dumnezeu știe ce. Toate aceste fetișcane aveau foarte mare nevoie de un fier de călcat fierbinte și erau caracterizate de o ciudată manieră de a-și învîrti ochii, fără să înceteze nici o clipă flecăreala.

Intră o cameristă. Aduce o față de masă și un coșuleț cu mîncare.

XI

IVAN IVANOVICI: Prieteni, ne-am adunat cu toții aici. Ura!
ELIZAVETA BAM: Ura!
MĂMICA și TĂTICUL: Ura!
IVAN IVANOVICI (*tremurînd și aprinzînd un chibrit*): Vreau să vă spun că de cînd m-am născut au trecut treizeci și opt de ani.
MĂMICA și TĂTICUL: Ura!
IVAN IVANOVICI: Tovarăși. Am o casă. Acasă stă soția mea. Are mulți copii. I-am numărat, sînt zece bucăți.
MĂMICA (*bătînd pasul pe loc*): Daria, Maria, Feodor, Pelagheia, Nina. Aleksandr și ceilalți patru.
TĂTICUL: Sînt toți băieți?

XII

ELIZAVETA BAM (*aleargă împrejurul scenei*):
M-am desprins de peste tot!
M-am desprins și am fugit!
M-am desprins și dă-i cu fuga!
MĂMICA (*fuge după Elizaveta Bam*): Pîine mănînci?
ELIZAVETA BAM: Supă mănînci?
TĂTICUL: Carne mănînci? (*Fuge.*)
MĂMICA: Făină mănînci?
ANTRACT – FRÎNĂ DE ULEI
IVAN IVANOVICI: Nap mănînci? (*Fuge.*)
ELIZAVETA BAM: Carne de berbec mănînci?
TĂTICUL: Cotlete mănînci?
MĂMICA: Ah, picioarele mi-au ostenit!
IVAN IVANOVICI: Ah, mîinile mi-au ostenit!
ELIZAVETA BAM: Ah, foarfecele mi-a ostenit!

TĂTICUL: Ah, arcurile au ostenit!

În culise corul cîntă motivul uverturii.

MĂMICA: Ușa de la balcon e deschisă!
IVAN IVANOVICI: Aș vrea să sar pînă la etajul al treilea.
ELIZAVETA BAM: M-am desprins și am fugit! M-am desprins și dă-i cu fuga!

Intervine muzica.

TĂTICUL: Săriți, mîna mea dreaptă și nasul sînt niște chestii, ca și mîna stîngă și urechea.

Unul după altul, toți ies în fugă din scenă.

Corul (acompaniat de muzică, pe motivul uverturii):
La revedere, la revedere.
!! – !
Acolo sus cică-i pinul
iar în jur cică-i bezna.
în pin cică-i patul,
iar în pat e soțul.
La revedere, la revedere.
!! – !
!! – !
Odată am dat fuga
! – ! într-o casă infinită.
Iar la geamul de sus se uită
prin ochelari un moșneag tînăr.
La revedere, la revedere.
!! – !

!! – !
S-a deschis poarta,
s-a arătat ! – !

Uvertura. Lumina se stinge. Lumina cade numai pe Piotr Nikolaevici.

XIII

PIOTR NIKOLAEVICI:
Tu ești rupt,
scaunul ți-e rupt.
VIOARA:
Na-na-ni-na
na-na-ni-na.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Scoală-te cu Berlinul,
îmbracă-ți pelerina.
VIOARA:
Na-na-ni-na
na-na-ni-na.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Opt minute
Zboară nevăzute.
VIOARA:
Na-na-ni-na
na-na-ni-na.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Nota de plată vi-i dată,
fiți grei,

un pluton, o companie
să ducă mitraliera.
TOBA:
! – – ! –
! – – ! –
! – – ! – – ! – !
PIOTR NIKOLAEVICI:
Smocurile au zburat
o săptămînă după alta.
SIRENA și TOBA:
Via-a bum, bum
via-a bum.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Pe bufonul de dar al căpitanului
nu l-a observat mireasa bosumflată.

Lumina devine treptat mai strălucitoare.

XIV

SIRENA:
Via, via, via, via.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Ajutați-mă acum, ajutați-mă,
am deasupra-mi salată și apă.
VIOARA:
Pa-pa pi-pa
pa-pa-pi-pa.
IVAN IVANOVICI:
Spuneți-ne, Piotr Nikolaevici,

Ați fost pe muntele acela?

PIOTR NIKOLAEVICI:

Chiar de-acolo vin, e minunat.
Cresc flori. Și arborii foșnesc.
E o căsuță cu pereți de bîrne,
în ea o flacără-i aprinsă,
călugărițe la lumină vin,
țînțarii nopții se izbesc în geam.
Rar, se strecoară sub acoperiș
Tîlharul, care-i mulgătorul caprei,
un cîine-n lanț mereu stă în desiș
și latră-n pustiimea dinainte,
iar libelule multe, nevăzute,
descîntece șoptesc în fel și chip.

IVAN IVANOVICI:

Iar în căsuța aceea, în căsuța de bîrne,
căreia-i spune izbă mică,
în care-o flacără strălucește și tresare –
cine stă în căsuța aceea?

PIOTR NIKOLAEVICI:

Nimeni nu trăiește în ea
și ușa n-o deschide,
în căsuță doar șoarecii freacă făina în palme,
în ea doar lampa lucește ca rozmarinul
și ziua întreagă, ca un sihastru,
stă un gîndac pe cuptor.

IVAN IVANOVICI:

Și lampa cine o aprinde acolo?

PIOTR NIKOLAEVICI:

Nimeni, arde singură.

IVAN IVANOVICI:
Dar așa ceva nu există!
PIOTR NIKOLAEVICI:
Vorbe nesocotite, prostești!
Există mișcarea infinită,
Respirația elementelor ușoare,
Fuga planetară, rotația pământului,
Schimbarea bezmetică a nopții și zilei,
Combinațiile naturii surde,
Furia și puterea fiarelor de nepătruns
Și supunerea de către om
A legilor luminii și undei.
IVAN IVANOVICI (*aprinzînd un chibrit*):
Acum am înțeles,
Am înțeles, am înțeles,
Mulțumesc și fac o reverență
Și, ca întotdeauna, mă interesez –
Cît e ceasul? Spuneți-mi.
PIOTR NIKOLAEVICI:
E patru. Ah, e timpul să mîncăm!
Ivan Ivanovici, să mergem,
Dar nu uitați că mîine noapte
Elizaveta Bam va muri.
TĂTICUL (*intrînd*):
Care Elizaveta Bam?
Cea care mi-i fiică,
Pe care vreți s-o omorîți
Noaptea următoare
Și s-o spînzurați în pin?
Care-i zveltă,

Să știe toate fiarele împrejur
Și țara întreagă?
Cu puterea brațului,
Vă poruncesc
S-o uitați pe Elizaveta Bam
În pofida legilor.

PIOTR NIKOLAEVICI:

Dacă vei vrea să fii limbut,
Te voi zdrobi într-o clipită,
Apoi, c-un mare, roșu cnut,
Te voi plesni fără odihnă,
Te tai, te suflu și pe cal
Te-azvîrl în vîntul abisal.

IVAN IVANOVICI:

El știe totul momentan,
Amic îmi e și suveran.
Mișcîndu-și aripa ușor,
El mările le mișcă,
Cu-o lovitură de topor,
Păduri și munți despică –
Și numai cu o răsuflare
Își află el scăpare.

TĂTICUL:

Hai, vrăjitorule, ești breaz
În vorbe-bătălii,
Va trece-un ceas, și încă-un ceas,
Și nu vom mai fi vii.
Mori tu, eu viața mi-o voi da,
Speranței ce o am:
Să jubileze fiica mea,

Elizaveta Bam.

XV

IVAN IVANOVICI:
Lupta celor doi voinici!
Textul: Immanuil Krasdaiteirik.
Muzica: Veliopag, păstorul olandez.
Mișcarea: un călător necunoscut.
Începutul îl va anunța clopotul!

În scenă sînt aduse două măsuțe.

VOCI DIN DIFERITE COLȚURI ALE SĂLII:
– lupta celor doi voinici!
– textul: Immanuil Krasdaiteirik!
– muzica: Veliopag, păstorul olandez!
– mișcarea: un călător necunoscut!
– începutul îl va anunța clopotul!
CLOPOTUL:
Bum, bum, bum, bum, bum.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Kurîbît daramur
dindiri
slakatîr pakaragadu (*O lovitură!*)
dî kî ciri kiri kiri
urîtura habakula
he-e-el
hanciu ana kudî
stum ci na lakudî
para vî na liteina

he-e-el
ceapu aceapali
ceapatali mar
flecătura
he-e-el.

Ridică mîna.

TĂTICUL:
În soare ducă-se zburînd
Ăst papagal isteț,
Și stingă-se de-acum curînd
Această zi, semeț.
Să treacă prin cei codri, lent,
Copite tropăind,
Să cadă de pe fundament
Și cufărul, vuind.
Și cavalerul spada sa
De masă-o va lovi;
El cupa-n mîini o va lua
Și, vajnic, va rosti:
Această cupă o golesc,
Sorbind din ea avan,
Pentru acea ce-o prețuiesc –
Elizaveta Bam.
Eu brațul alb mi-l amintesc,
Parcă pe haină-l am…
Da, ani o mie îți doresc,
Elizaveta Bam.
PIOTR NIKOLAEVICI:
Ei bine, să începem.

Vă rog să urmăriți cu atenție
Oscilația săbiilor noastre –
Care încotro își aruncă tăișul
Și care ce direcție ia.

IVAN IVANOVICI:

Așadar, consider atacul din stînga!

TĂTICUL (*atacînd*):

Eu tai întruna, tai cu sîrg,
Dușmanii se feresc!
De-acum foșnește micul crîng,
Grădini pe-aproape cresc.

PIOTR NIKOLAEVICI:

Uită-te mai puțin în părți
Și observă mai mult mișcarea
Centrilor de fier și condensarea forțelor mortale.

Tăticul ridică floreta și o flutură în tactul recitării.

TĂTICUL:

Laudă fierului – carborundum!
El întărește caldarîmul
Și, luminînd electricește,
Pe dușmani îi omoară.
Laudă fierului! Cîntec luptei!
Ea pe tîlhar îl asmute,
Pe dușmani îi omoară!
O, cîntec luptei! Slavă penelor!
Ele zboară prin văzduh,
Ochii păgînilor îi orbesc,
Pe dușmani îi omoară!
O, slavă penelor! Înțelepciune, pietrei!

Ea zace sub un pin serios,
De sub ea aleargă apa
Spre dușmanul cel mort.

Piotr Nikolaevici se prăbușește.

PIOTR NIKOLAEVICI:
M-am prăbușit învins, acum,
Dar tu, Elizaveta Bam,
În casa mea din munți te du,
Te-ntinde pe divan.
Vor alerga pe tine, roi,
Pe brațul cumințit,
Toți șoriceii și apoi
gîndacul sihăstrit.
Bate clopotul.
Auzi, bate clopotul,
Pe-acoperiș e bim și bam.
Iartă-mă și scuză-mă, Elizaveta Bam.
IVAN IVANOVICI:
Lupta celor doi voinici
S-a sfîrșit.

Piotr Nikolaevici este scos din scenă.

XVI

ELIZAVETA BAM (*intrînd*):
A, tăticule, ești aici.
Mă bucur foarte mult,
Chiar acum am fost la cooperativă,

Chiar acum am cumpărat bomboane,
Am vrut să avem tort la ceai.
TĂTICUL (*descheindu-și gulerul*):
Ptiu, ce am mai ostenit.
ELIZAVETA BAM:
Dar ce ai făcut?
TĂTICUL:
Păi… am spart lemne
Și am obosit grozav de tare.
ELIZAVETA BAM:
Ivan Ivanovici, duceți-vă la semiberărie
Și aduceți-ne o sticlă de bere și niște mazăre.
IVAN IVANOVICI:
Aha, mazăre și o semisticlă de bere,
Să mă duc la berărie și de acolo încoace.
ELIZAVETA BAM:
Nu o semisticlă, ci o sticlă de bere,
Și nu vă duceți la berărie, ci în mazăre!
IVAN IVANOVICI:
Imediat, îmi ascund haina de blană în semiberărie
Și-mi pun semimazărea pe cap.
IVAN IVANOVICI:
Ah, nu, trebuie doar să vă grăbiți,
Fiindcă tăticul a obosit spărgînd lemne.
TĂTICUL:
Ah, ce ți-e și cu femeile, n-au idei,
În idei au doar un vid.

XVII

MĂMICA (*intrînd*): Tovarăși. Pe fiul meu l-a omorît această nemernică.
VOCI: Care? Care?

Din culise se ițesc două capete.

MĂMICA: Uite-o, cea cu buzele așa!
ELIZAVETA BAM: Mamă, mamă, ce spui?

Ivan Ivanovici aprinde un chibrit.

MĂMICA: Din cauza ta, viața i s-a sfîrșit fără rost.
ELIZAVETA BAM: Spune-mi despre cine vorbești?
MĂMICA (*cu fața de piatră*): Iih! Iih! Iih!
ELIZAVETA BAM: A înnebunit!

Tăticul scoate o batistă și dansează pe loc.

MĂMICA: Sînt caracatiță.

Decorul începe să se rotească de la peisaj la cameră. Culisele îi înghit pe Tăticul și pe Mămica.

ELIZAVETA BAM: Vor veni îndată, ce am făcut!
MĂMICA: 3 x 27 = 81.

Scena e la fel ca la început.

XVIII

ELIZAVETA BAM: Ei vor veni neapărat ca să mă prindă și să mă șteargă de pe fața pămîntului. Trebuie să fug. Dar unde să fug? Ușa asta dă pe scară, iar pe scară o să-i întîlnesc. Pe

fereastră? (*Se uită pe fereastră.*) O-o-o-oh!! Nu pot sări! E prea sus! Dar ce să mă fac?... Ia! Se-aud pași! Ei sînt. Încui ușa și nu deschid. Să bată cît or vrea. (*Încuie ușa.*)

Bătăi în ușă, apoi voci.

VOCILE: Elizaveta Bam, în numele legii, vă ordonăm să deschideți ușa!

Tăcere.

PRIMA VOCE: Vă ordon să deschideți ușa!
VOCEA A DOUA (*în șoaptă*): Haideți să spargem ușa.
PRIMA VOCE: Elizaveta Bam, deschideți, altfel spargem ușa.
ELIZAVETA BAM: Ce vreți să faceți cu mine?
PRIMA VOCE: Sînteți pasibilă de pedeapsă.
ELIZAVETA BAM: Pentru ce? De ce nu vreți să-mi spuneți ce am făcut?
PRIMA VOCE: Sînteți acuzată de uciderea lui Piotr Nikolaevici Krupernak.
VOCEA A DOUA: Și pentru asta veți da socoteală.
ELIZAVETA BAM: N-am omorît pe nimeni.
PRIMA VOCE: Asta o va hotărî tribunalul.
ELIZAVETA BAM: Sînt în puterea dumneavoastră.

Elizaveta Bam deschide ușa. Intră Piotr Nikolaevici și Ivan Ivanovici, îmbrăcați în uniforme de pompieri.

PIOTR NIKOLAEVICI: În numele legii, sînteți arestată.
IVAN IVANOVICI (*aprinzînd un chibrit*): Urmați-ne!

XIX

Mișcare a culiselor, a obiectelor, a fundalului și a oamenilor.

ELIZAVETA BAM (*strigă*): Legați-mă! Trageți-mă de păr! Făceți-mă albie de porci! N-am ucis pe nimeni. Nu pot ucide pe nimeni!

PIOTR NIKOLAEVICI: Elizaveta Bam, calm!

IVAN IVANOVICI: Uitați-vă-n zarea de dinainte. (*Sughite tare*.)

ELIZAVETA BAM: Iar în căsuța, care-i pe munte, arde de-acum flăcăruia. Șoarecii mișcă, mișcă din mustăți. Iar pe cuptor stă Gîndac Gîndacovici, într-o cămașă cu guler cărămiziu și cu toporul în mîini.

PIOTR NIKOLAEVICI: Elizaveta Bam, întinzînd mîinile și stingîndu-vă privirea fixă, veniți în urma mea, păstrînd echilibrul încheieturilor și solemnitatea tendoanelor. După mine.

Ies încet.

CORTINA

<12-24 august 1927>

Schițe, scenete, fragmente

Obiecte și figuri descoperite de Daniil Ivanovici Harms

1. Semnificația oricărui obiect este variată. Distrugînd toate semnificațiile, cu excepția uneia singure, facem respectivul obiect imposibil.

Distrugînd și această ultimă semnificație, distrugem și existența însăși a obiectului.

2. Orice obiect (neînsuflețit sau creat de om) are patru semnificații de lucru și încă una, esențială. Primele patru sînt: 1) semnificația descriptivă (geometrică), 2) semnificația ca obiectiv (utilizată), 3) semnificația acțiunii emoționale asupra omului, 4) semnificația acțiunii estetice asupra omului. Cea de-a cincea semnificație este determinată de însuși faptul existenței obiectului: ea se află în afara relației dintre obiect și om și servește obiectul. Cea de-a cincea semnificație este libera voință a obiectului.

3. Omul, intrînd în comunicare cu obiectul, îi studiază cele patru semnificații de lucru. Cu ajutorul lor, obiectul se încadrează în conștiința omului, unde trăiește de fapt. Dacă omul s-ar ciocni de un ansamblu de obiecte cu numai trei

semnificații din cele patru, ar înceta să mai fie om. Iar omul care observă un ansamblu de obiecte, lipsite de toate cele patru semnificații de lucru, încetează să mai fie observator, transformîndu-se în obiectul creat de el însuși. Sieși își atribuie cea de-a cincea semnificație a propriei existențe.

4. Cea de-a cincea semnificație, esențială, obiectul o posedă doar în afara omului, adică pierzîndu-și tatăl, casa și solul. Un asemenea obiect „planează“.

5. Decisive nu sînt doar obiectele, ci, de asemenea, gesturile și acțiunile.

6. Ce-a de-a cincea semnificație a dulapului este dulapul. Cea de-a cincea semnificație a fugii este fuga.

7. Mulțimea infinită a adjectivelor și a definițiilor verbale mai complexe este reunită de cuvîntul „dulap“.

8. Scindînd dulapul în patru discipline, corespunzătoare celor patru semnificații de lucru ale dulapului, am obține patru obiecte, care, la un loc, reprezintă dulapul. Dar dulapul ca atare n-ar exista și unui asemenea dulap sintetic nu i-am putea atribui cea de-a cincea semnificație a dulapului. El, alcătuind un întreg doar în capul nostru, ar poseda patru semnificații esențiale și patru de lucru. Chiar în momentul dislocării în afara noastră, ar exista patru obiecte, care ar avea cîte o semnificație esențială și cîte una de lucru.

Dacă un observator s-ar lovi de ele, n-ar mai fi om.

9. În conștiința omului, obiectul are patru semnificații de lucru și o semnificație în calitatea de cuvînt (dulap). Cuvîntul dulap și dulapul ca obiect concret există în sistemul lumii concrete alături de celelalte obiecte, pietre și aștri. Cuvîntul dulap există în sistemul de noțiuni alături de cuvintele: om, sterilitate, desime, traversare etc.

10. Cea de-a cincea semnificație, cea esențială, a obiectului este diferită în sistemul concret și în sistemul de noțiuni. În primul caz ea este voința liberă a obiectului, iar în cel de-al doilea – voința liberă a cuvîntului (sau a ideii, neexprimate prin cuvînt, dar noi vom vorbi doar de noțiunile exprimate prin cuvînt).

11. Orice serie de obiecte, care deranjează legătura dintre semnificațiile lor de lucruri, conservă legătura semnificațiilor esențiale și sînt cinci la număr. Astfel este seria neomenească și gîndirea lumii obiectuale. Studiind o asemenea serie ca mărime întreagă și ca obiect sintetic nou format, îi putem atribui semnificații noi, în număr de trei: 1) descriptivă, 2) estetică și 3) esențială.

12. Transferînd această serie în alt sistem, obținem o serie verbală, omenește ABSURDĂ.

<8 august 1927>

O chestie

Mama, tata și servitoarea, pe numele ei Natașa, stăteau la masă și beau.

Fără îndoială, tata era un chefliu. Pînă și mama se uita de sus la el. Dar asta nu-l împiedica pe tata să fie un om foarte bun. Rîdea foarte voios și se legăna pe scaun. Camerista Natașa, cu dantele în păr și cu șorț, rîdea tot timpul de nu se mai putea. Tata o înveselea cu barba lui, dar camerista Natașa își lăsa rușinoasă ochii în jos, prefăcîndu-se că se sfiește.

Mama, o femeie înaltă, cu un coc mare, vorbea cu voce de cal. Glasul mamei trîmbița în sufragerie, trezea ecouri prin curte și prin celelalte camere.

După ce băură primul păhărel, toți tăcură pentru o clipă și mîncară salam. Puțin după aceea, începură iar să vorbească cu toții.

Deodată, cu totul pe neașteptate, cineva bătu la ușă. Nici tata, nici mama, nici camerista nu-și puteau da seama cine bate la ușă.

— Ciudat, spuse tata. Cine-ar putea să bată la ușă?

Mama își afișă o expresie compătimitoare și, sărind peste rînd, își umplu al doilea păhărel, îl bău și spuse:

— Ciudat.

Tata nu spuse nimic rău, își turnă și el un pahar, îl bău și se ridică de la masă.

Tata nu era înalt. Nu semăna deloc cu mama. Mama era o femeie înaltă, durdulie, cu voce de cal, iar tata era pur și simplu soțul ei. Pe lîngă toate acestea, cine știe de ce, tata era pistruiat.

Dintr-un pas, ajunse la ușă și întrebă:

— Cine-i acolo?

— Eu, îi răspunse o voce dindărătul ușii.

Îndată se deschise ușa și intră camerista Natașa, fîstîcită de tot și îmbujorată. Ca o floare. Ca o floare.

Tata se așează.

Mama mai bău un pahar.

Camerista Natașa și cealaltă, ca o floare, se înroșiră de rușine. Tata se uită la ele și nu le spuse nimic, ci doar bău, ca și mama.

Ca să-și stingă arsura neplăcută din gură, tata desfăcu o cutie de conserve cu pateu de raci. Toți s-au bucurat foarte mult, au mîncat pînă dimineață. Dar mama tăcea, stînd la locul ei, ceea ce era foarte neplăcut.

Cînd tata se pregătea să cînte ceva, se auziră bătăi în fereastră. Speriată, mama sări în picioare și începu să strige că vede clar cum se uită pe geam cineva din stradă. Ceilalți o încredințară pe mama că așa ceva este imposibil, deoarece apartamentul se află la etajul al doilea și nimeni nu se poate uita pe geam din stradă, că pentru asta ar trebui să fie sau uriaș, sau Goliat.

Dar mamei îi intrase în cap această idee fixă. Nimeni pe lume n-ar fi putut-o convinge că nu s-a uitat cineva pe fereastră.

Ca s-o liniștească pe mama, i-au mai turnat un păhărel. Mama îl bău. Tata își turnă și el și bău.

Natașa și camerista ca o floare ședeau fîstîcite, cu ochii în pămînt.

— Nu pot să mă aflu într-o bună dispoziție, cînd pe geam se uită la noi cineva din stradă, strigă mama.

Tata era disperat, neștiind cum s-o calmeze pe mama. Dădu chiar fuga în curte, încercînd să se uite de acolo măcar pe o fereastră de la etajul întîi. Desigur, nu a putut ajunge. Dar asta n-a calmat-o deloc pe mama. Mama nici măcar n-a văzut că tata n-a putut ajunge nici pînă la fereastra de la etajul întîi.

Indispus definitiv de toate acestea, tata dădu buzna ca vîntul în sufragerie și bău două păhărele unul după altul, turnîndu-i unul și mamei. Mama goli păhărelul, dar spuse că nu bea decît ca semn de convingere că cineva s-a uitat pe fereastră.

Tata chiar și-a desfăcut mîinile.

— Uite, îi spuse el mamei și, ducîndu-se la fereastră, dădu în lături amîndouă canaturile.

Pe fereastră încercă să intre un om cu gulerul murdar și cu un cuțit în mînă. Văzîndu-l, tata trînti fereastra la loc și spuse:

— Nu-i nimeni.

Totuși, omul cu guler murdar stătea pe cornișă și se uita în cameră. Pînă la urmă deschise fereastra și intră.

Mama este grozav de tulburată. A apucat-o isteria, dar, după ce bău păhărelul oferit de tata și după ce gustă o ciupercuță murată, se calmă.

Curînd își reveni și tata. Se așezară cu toții la masă din nou, continuînd să bea.

Tata scoase un ziar și mult timp îl învîrti în mîini, încercînd să-și dea seama unde-i partea de sus și unde-i cea de jos. Dar oricît căută el, nu găsi și de aceea puse ziarul deoparte și bău un păhărel.

— E bine, zise tata, dar n-avem castraveți murați.

Mama necheză cu nerușinare, ceea ce le făcu pe cameriste să se jeneze și să se apuce de studiat modelele de pe fața de masă.

Tata mai bău un păhărel și, dintr-odată, înșfăcînd-o pe mama, o puse pe bufet.

Cocul bogat și cărunt al mamei se ciufuli, pe față îi apărură pete roșii și în general mutra ei era excitată.

Tata își săltă nădragii și începu un toast.

Dar deodată în dușumea se deschise un chepeng și de acolo ieși un călugăr.

Cameristele se zăpăciră atît de tare, încît una dintre ele începu să vomite. Natașa își ținea prietena de frunte, încercînd să mascheze necuviința.

Călugărul ieșit de sub dușumea își aținti pumnul spre urechea tatei și unde nu mi ți-l pocnește!

Tata se prăbuși pe scaun, fără să-și termine toastul.

Atunci călugărul se apropie de mama și o trosni cumva de jos, poate cu pumnul, poate cu piciorul.

Mama începu să țipe și să ceară ajutor.

Iar călugărul le înșfăcă de guler pe cele două cameriste și, după ce le flutură prin aer, le dădu drumul.

Apoi, neobservat de nimeni, călugărul se ascunse din nou sub dușumea și trase chepengul după el.

După aceea, mult timp, nici mama, nici tata, nici camerista Natașa nu-și putură veni în fire. Însă, după ce răsuflară adînc

și se aranjară, băură cu toții cîte un păhărel și se așezară la masă să guste niște varză tocată.

După ce mai zvîntară cîte un păhărel, șezură cu toții, discutînd pașnic.

Deodată tata se făcu roșu la față și se puse pe țipat.

— Ce! Ce! țipa tata. Mă considerați un om meschin! Vă uitați la mine ca la un ratat! Nu vă sînt linge-blide! Voi sînteți niște ticăloși!

Mama și camerista Natașa ieșiră în fugă din sufragerie și se încuiară în bucătărie.

— Pleacă, bețivule! Du-te, copită de drac ce ești! șoptea mama, îngrozită, către Natașa, care se rușinase de tot.

Iar tata stătu și urlă în sufragerie pînă dimineață, după care luă mapa cu acte, își puse pe cap cascheta albă și, discret, plecă la serviciu.

<31 mai 1929>

Spada

§1

Viața se divide în timpul de lucru și timpul liber. Timpul liber creează schemele-tuburi. Timpul de lucru umple aceste tuburi.

Munca sub formă de vînt intră într-un tub gol. Tubul cîntă cu voce lenește. Noi auzim vuietul tuburilor. Și corpul nostru se ușurează și se transformă în vînt frumos; noi devenim dubli: la dreapta o mînă, la stînga o mînă, un picior la dreapta, un picior la stînga, șoldurile și urechile, și umerii ne fac vecini cu ceilalți. Ca niște rime, marginile noastre își strălucesc tăișul de oțel.

§2

Timpul liber e un tub gol. În timpul liber stăm întinși pe divan, fumăm mult și bem, mergem în vizite, vorbim mult,

justificîndu-ne unii față de alții. Ne justificăm faptele, ne separăm de tot restul și spunem că avem dreptul să existăm independent. Aici, începe să ni se pară că avem tot ce există în afara noastră. Și tot ce există în afara noastră și este delimitat de noi și de restul, deosebit de noi și de el (cel despre care vorbim în momentul de față) prin spațiu (măcar umplut cu aer) noi numim obiect. Noi izolăm obiectul într-o lume de sine stătătoare și el începe să posede tot ce se află în afara ei, așa cum posedăm și noi același tot.

Obiectele care există independent nu mai sînt legate prin legile șirurilor logice și umblă prin spațiu, pe unde vor, ca și noi. Urmînd obiectele, umblă și cuvintele de gen substantival. Cuvintele substantivale nasc verbele și le dăruiesc verbelor liberul arbitru. Obiectele, urmînd cuvintele substantivale, săvîrșesc diferite acțiuni, libere, ca noul verb. Apar calități noi și, după acestea, și adjective libere. Astfel crește noua generație a părților de vorbire. Vorbirea, eliberată de albiile logice, fuge pe noile căi, delimitată de alte vorbiri. Fațetele vorbirii lucesc puțin mai mult, ca să se vadă unde este sfîrșitul și unde este începutul, altfel ne-am pierde cu totul. Aceste fațete, ca niște vîntulețe, zboară în versul-tub gol. Tubul începe să sune și noi auzim rima.

§3

Ura! Iată versuri! Ura!
Liberi nu sîntem ca ele.
Vîntu-n tuburi glăsuiește,

Noi sîntem de plîns și jele.
Margini noi la trup avem?
Coastele vor fi fiind?
Parcă-am fi de tul, confuzi,
Vrem putere, vrem cu jind.
Zboară vorbele și-n urmă
Vin obiectele-n silinți
Noi ne războim și „ura“
Chiuim la biruinți.

Astfel ne implicăm în starea de funcționare. Nu mai avem timp să ne gîndim la mîncare și musafiri. Discuțiile încetează să mai justifice faptele noastre. În încăierări, nimeni nu se justfică și nu se scuză. Acum fiecare este singurul responsabil. Singur, prin propria sa voință, se pune în mișcare și trece prin ceilalți. Tot ce există în afara noastră a încetat să existe în noi înșine. De-acum nu mai semănăm cu lumea înconjurătoare. Lumea ne intră în gură sub forma unor bucăți disparate: piatră, smoală, sticlă, fier, lemn etc. Apropiindu-ne de masă, noi spunem: „Aceasta este o masă, nu sînt eu și de aceea – na!“ – și trosnim cu pumnul în masă, iar masa se rupe în două, iar noi trosnim cele două jumătăți, iar jumătățile se fac praf și pulbere, după care noi trosnim praful și pulberea, iar ele ne intră în gură și noi spunem: „E praf, nu sînt eu“ – și trosnim praful. Iar praful nu se mai teme de loviturile noastre.

§4

Aici, noi stăm și spunem: „Uite, am întins o mînă înainte, iar pe cealaltă am întins-o înapoi. Și iată că dinainte eu mă termin acolo unde se termină mîna mea, iar în spate mă termin tot acolo unde se termină cealaltă mînă. Sus, mă sfîrșesc odată cu ceafa, jos – la călcîie, pe de lături – la umeri. Iar ceea ce e în afara mea nu mai sînt eu.

Acum, cînd devenim izolați de tot, ne curățăm fațetele, ca să se vadă mai bine unde începem. Curățăm punctul de jos, cizmele, punctul de sus, ceafa, îl marcăm printr-o căciuliță; pe mîini ne punem manșete strălucitoare și pe umeri – epoleți. Da, acum se vede imediat unde s-a sfîrșit și unde a început tot restul.

§5

Iată cele trei perechi de fațete ale noastre:

1. mînă – mînă
2. umăr – umăr
3. ceafă – călcîie.

§6

ÎNTREBARE: A început oare lucrul nostru? Și dacă a început, în ce constă el?

RĂSPUNS: Lucrul nostru începe imediat și constă din înregistrarea lumii, pentru că acum noi nu mai sîntem lumea.

Î.: Dacă nu mai sîntem lumea, ce sîntem?

R.: Nu sîntem lumea. Adică, nu m-am exprimat tocmai corect. Nu că n-am mai fi lumea, dar noi sîntem de capul nostru, iar ea e de capul ei. Dau lămuriri imediat. Există numerele: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 și așa mai departe. Toate aceste numere alcătuiesc seria numerică, numărabilă. Orice număr își găsește locul în ea. Dar 1 este un număr deosebit. El poate sta deoparte, ca indice al absenței numărării. 2 este prima mulțime, iar după 2 urmează toate celelalte numere. Unii sălbatici se pricep să numere numai așa: unu și mult. Așa și noi sîntem un fel de unitate în seria numerică.

Î.: Bine, dar cum vom înregistra lumea?

R.: La fel cum unitatea înregistrează celelalte numere, adică integrîndu-se în ele și observînd ce iese din asta.

Î.: Oare astfel înregistrează unitatea celelalte numere?

R.: Să presupunem că așa. Nu are importanță.

Î.: Ciudat. Dar cum ne vom integra în alte obiecte, amplasate în lume? Să vedem cu cît dulapul este mai lung, mai lat și mai înalt decît noi? Așa?

R.: Unitatea este reprezentată de noi ca un semn sub formă de bețișor. Semnul unității este dotat cu cea mai comodă formă pentru reprezentarea unității, ca orice semn al

numărului. Așa și noi, nu sîntem decît forma cea mai comodă pentru noi înșine.

Unitatea, înregistrînd doi, nu începe cu semnul ei în semnul lui doi. Unitatea înregistrează semnele prin calitatea ei. Așa trebuie să procedăm și noi.

Î.: Dar ce este calitatea?

R.:

Moartea urechii –
surzenie,
moartea nasului –
năsenie,
moartea ochiului –
ochenie,
moartea orbitei –
orbenie.

Cunoaștem și calitatea abstractă a unității. Dar noțiunea de unitate există în noi, ca noțiune a ceva. Să zicem, a arșinului. Unitatea înregistrează doi de „este“: un arșin se încadrează în doi arșini, un chibrit se încadrează în două chibrituri etc. Există deja multe asemenea unități. La fel, nici omul nu este unul, ci mulți. Și avem atîtea calități, cîți oameni există. Și fiecare din noi are calitatea sa proprie.

Î.: Ce calitate am eu?

R.: Uite. Lucrul începe cu căutarea calității proprii. Întrucît va trebui să mînuim această calitate, s-o numim armă.

Î.: Dar cum să-mi găsesc arma?

§7

Dacă nu mai există alte mijloace
de a învinge invazia sensurilor,
trebuie să ieși mîndru din luptă
și să-ți faci treaba pașnică.
Înseamnă să clădești o casă
din bîrne, bocănind din secure.
Am ieșit în lume, tunetul mă lasă,
casele au crescut ca o pădure.
Dar spada, din luptă rămasă
e singura mea carne, la o adică,
face harcea-parcea pisicile pe casă,
dar bîrnele nu le despică.
Să-mi schimb arma sau meseria?
Să tai dușmani sau case să fac, șirag?
Sau de pe fecioară să smulg dantelăria
Și spada apoi în piept să mi-o bag?
Sînt dulgher, mi-e mîna cu spada-narmată,
Întîmpin casa ca pe-un dușman fioros.
Casa, cu spada lovită de-ndată,
Îmi stă la picioare, cu coarnele-s jos.
Iată spada mea, măsura mea,
credința, prăjina, meghera mea!
Adăugare

§8

Kozma Prutkov[1] a înregistrat lumea cu Sala de Testare și de aceea era înarmat cu o spadă[2].

Spade au mai avut: Goethe, Blake, Lomonosov, Gogol, Prutkov și Hlebnikov[3]. Obținînd sabia, poți trece la înregistrarea lumii.

§9

Înregistrarea lumii.
(Spada este măsura.[4])
Gata.

<19-20 noiembrie 1929>

1. Kozma Prutkov – pseudonim colectiv utilizat de frații-scriitori Jemciujnikov (Aleksandr, Aleksei și Vladimir) și A.K. Tolstoi.
2. Visul lui Kozma Prutkov, *Generalul gol*. Bine că generalul avea epoleți, dar păcat că nu i-a dat lui Prutkov sabia. (n. a.)
3. Velimir Hlebnikov (1885-1922) – unul dintre cei mai importanți poeți ai futurismului rus.
4. „Timpul este măsura lumii“ – V. Hlebnikov. (n. a.)

Subiect pentru o povestire

Un inginer și-a pus în gînd să construiască un zid uriaș de cărămizi, care să traverseze Petersburgul. Meditează cum să-l facă, nu doarme noaptea și se gîndește. Treptat, se formează un cerc de ingineri-gînditori și se elaborează planul de construcție a zidului. Au hotărît să clădească zidul noaptea, într-o singură noapte, încît să fie o surpriză pentru toți. Convoacă muncitori. Fac repartiția. Autoritățile locale sînt ignorate și, în sfîrșit, vine noaptea cînd acest zid trebuia construit. Despre construirea zidului nu știu decît patru oameni. Muncitorii și inginerii primesc dispoziții unde trebuie să se afle și ce trebuie să facă. Datorită calculelor precise, reușesc să clădească zidul într-o singură noapte. A doua zi în Petersburg este talmeș-balmeș. Și însuși inventatorul zidului este întristat. Nu știe nici el la ce să utilizeze zidul.

<1929-1930>

Cele 11 afirmații ale lui Daniil Ivanovici Harms

Afirmația I

Obiectele au dispărut.

Afirmația a II-a

A fost: Șirul numerelor începe cu 2. Unitatea nu este număr. Unitatea este prima și singura perfecțiune. Prima mulțime, primul număr și primul după perfecțiune este 2. (Unitatea lui Pitagora.)

Afirmația a III-a

Să ne imaginăm că unitatea este primul număr.

Afirmația a IV-a

Noua unitate se subordonează legii numerelor generale. Legea numerelor este legea maselor. (Unitatea lui Harms.)

Afirmația a V-a

Legea unității este falsă, o asemenea Lege nu există. Există doar legea maselor.

Afirmația a VI-a

Obiectul este dezarmat. El este o teacă. Înarmată este numai grămada.

Afirmația a VII-a

Legea numerelor mari și mici este unică. Diferența este doar calitativă.

Afirmația a VIII-a

Și omul, și cuvîntul sînt supuși ai aceleiași legi.

Afirmația a IX-a

Noua gîndire omenească s-a pus în mișcare și a început să curgă. A devenit fluidă. Vechea gîndire omenească spune despre cea nouă că „s-a sclintit“. Iată de ce pentru unii bolșevicii sînt nebuni.

Afirmația a X-a

Un singur om gîndește logic; mai mulți oameni gîndesc FLUID.

Afirmația a XI-a

Eu, deși sînt singur, gîndesc FLUID.

Gata.
Scriu versuri sublime.

<16 martie 1930>

Lumea

Îmi spuneam în sinea mea că văd lumea. Dar lumea întreagă nu-i era accesibilă privirii mele, deci nu vedeam decît părți ale lumii. Și toate cele văzute le numeam părți ale lumii. Și eu observam proprietățile acestor părți și, observînd proprietățile părților, făceam știință. Înțelegeam că există proprietăți inteligente ale părților și proprietăți neinteligente ale acelorași părți. Le clasificam și le dădeam denumiri. Și, în funcție de proprietățile lor, părțile de lume erau inteligente și neinteligente.

Și existau părți ale lumii care puteau gîndi. Și aceste părți se uitau la celelalte părți și la mine. Și toate părțile semănau între ele și eu semănam cu ele.

Eu spuneam: Părțile sînt tunet.

Părțile spuneau: Smocul timpului.

Eu spuneam: Sînt și eu o parte a trei viraje.

Părțile spuneau: Păi noi sîntem puncte mici.

Și deodată am încetat să le mai văd, ca și pe celelalte părți. Și m-am speriat că se dărîmă lumea.

Dar în clipa asta am înțeles că nu văd părțile separate, ci le văd pe toate deodată. Mai întîi am crezut că-i NIMICUL. Dar apoi am înțeles că aceasta-i lumea și că ceea ce vedeam mai înainte era nelumea.

Și am știu întotdeauna ce-i lumea, dar ce am văzut mai înainte, asta n-o știu nici acum.

Și cînd părțile au dispărut, proprietățile lor inteligente au încetat a fi inteligente, iar părțile lor neinteligente au încetat a fi neinteligente. Și lumea întreagă a încetat a fi inteligentă și neinteligentă.

Însă de îndată ce am înțeles că văd lumea, am încetat s-o mai văd. M-am speriat, crezînd că lumea s-a dărîmat. Dar gîndind așa, am înțeles că, dacă lumea s-ar fi dărîmat, eu n-aș mai fi putut gîndi așa. Și mă uitam, căutînd lumea, dar n-o găseam.

Pe urmă nici nu mai aveam unde mă uita.

Atunci am înțeles că, atîta timp cît aveam unde mă uita, împrejurul meu era lumea. Iar acum nu mai este. Nu mai sînt decît eu.

Pe urmă am înțeles că eu sînt lumea.

Dar lumea nu este eu.

Deși, în același timp, eu sînt lumea.

Dar lumea nu este eu.

Însă eu sînt lumea.

Dar lumea nu este eu.

Iar eu sînt lumea.

Și nu m-am mai gîndit la nimic.

<30 mai 1930>

Baroana și Călimara

BOBROV (*arătînd spre Cristofor Columb*): Cristofor Columb.
CRISTOFOR COLUMB (*arătînd spre Bobrov*): Bobrov.
BOBROV: Dacă vă interesează educația mea, vă spun. Vă spun.
CRISTOFOR COLUMB: Da-da, spuneți-mi, vă rog.
BOBROV: Păi spun. N-am ce să ascund.
CRISTOFOR COLUMB: Foarte, foarte interesant!
BOBROV: Uite că spun. Ce fel de educație am primit? De orfelinat.
CRISTOFOR COLUMB: Ah, vă rog, vă rog.
BOBROV: Tata m-a dat la orfelinat. A! (*Ține gura deschisă. Cristofor urcă în vîrful picioarelor și se uită în gura lui Bobrov.*) De altfel, sînt comerciant. (*Cristofor sare îndărăt.*)
CRISTOFOR COLUMB: M-a interesat doar să mă uit să văd ce aveți acolo… o… o…
BOBROV: A-așa. Vasăzică, la orfelinat, m-am îndrăgostit de o baroană și de o călimară.
CRISTOFOR COLUMB: Chiar v-ați îndrăgostit!
BOBROV: Nu mă încurca. Da, m-am îndrăgostit!
CRISTOFOR COLUMB: Mare minune!
BOBROV: Nu mă încurca. Da, mare minune.
CRISTOFOR COLUMB: Ce interesant!
BOBROV: Nu mă încurca. Da, e interesant.

CRISTOFOR COLUMB: Ca să vezi!
BOBROV: Dacă tu, Cristofor Columb, mai spui ceva…

Scena se schimbă repede. Bobrov stă la masă și mănîncă supă. Intră soția lui doar în cămașă și cu umbrela.

BOBROV: Unde te duci?
SOȚIA: Acolo.
BOBROV: Unde acolo?
SOȚIA: Uite, acolo.
BOBROV: Acolo sau dincolo?
SOȚIA: Nu dincolo, acolo.
BOBROV: Și ce?
SOȚIA: Care ce?
BOBROV: Unde te duci?
SOȚIA: M-am îndrăgostit de Baroană și de Călimară.
BOBROV: Asta-i bine.
SOȚIA: E bine, numai că, uite, Cristofor Columb a băgat o bicicletă în bucătăreasa noastră.
BOBROV: Biata bucătăreasă.
SOȚIA: Sărmana de ea stă la bucătărie și scrie o scrisoare la țară, iar bicicleta se vede înfiptă în ea.
BOBROV: Da-da. Asta mai zic și eu întîmplare. Îmi aduc aminte că la noi la orfelinat, în 1887, s-a întîmplat ceva asemănător. Aveam un învățător. Și noi i-am frecat fața cu terebentină și i-am pus-o sub masa din bucătărie.
SOȚIA: Doamne! La ce bun îmi spui asta?
BOBROV: Ca să nu se mai repete.

Intră Omul-Salam.

<11-30 noiembrie 1930>

Zero și nul

Îmi iau curajul să afirm următoarele:

1. Uitați-vă cu atenție la nul, pentru că nu-i ceea ce credeți.
2. Noțiunea de „mai mare“ și „mai mic“ este tot atît de inoperantă ca și cea de „mai sus“ și „mai jos“. Este vorba de condiția noastră particulară de a considera un număr mai mare decît altul și, conform acestui criteriu, am ordonat numerele, creînd seria solară. Nu numerele sînt inventate de noi, ci ordinea lor. Multora li se va părea că esența numărului depinde total de poziția lui în seria solară, dar eu îmi asum curajul să afirm că numărul poate fi studiat independent, în afara ordinii. Și numai aceasta va fi adevărata știință a numerelor.
3. Presupun că unul dintre mijloacele de a descoperi adevăratele însușiri ale numărului, și nu valoarea lui ordinală, este acela de a acorda atenție anomaliilor lor.
4. Presupun și chiar îmi iau curajul să afirm că doctrina despre infinit va fi doctrina despre nul. Spre deosebire de zero, eu numesc nul tocmai ceea ce înțeleg prin el.
5. Simbolul zero-ului este 0. Iar simbolul nulului este O.

Cu alte cuvinte, vom considera că simbolul nulului este un cerc.

6. Trebuie să spun că chiar și seria noastră solară, imaginară, dacă vrea să corespundă realității, trebuie să înceteze a mai fi rectilinie și să se curbeze. Curbarea ideală va fi uniformă și constantă și, în cazul continuării infinite, seria solară se va transforma într-un cerc.
7. Ce-i drept, aceasta nu va fi doctrina fundamentală a numărului, dar va fi o corecție importantă a noțiunii noastre de serie numerică.

   Încercați să vedeți în nul tot cercul numeric. Sînt sigur că veți izbuti cu timpul. Și de aceea, fie ca simbolul nulului să rămînă O.

<9-10 iulie 1931>

Despre cerc

1. Nu vă supărați pentru următorul raționament. La o adică, nu-i nimic supărător în afara faptului că despre cerc nu se poate vorbi decît în sens geometric. Dacă eu aș spune că cercul formează patru raze egale, iar voi că nu patru, ci una, avem dreptul să ne întrebăm unii pe alții: de ce? Dar nu vreau să vorbesc despre acest mod de formare a cercului, ci despre formarea perfectă a cercului.
2. Cercul este figura plană cea mai perfectă. N-o să vă spun de ce anume e așa. Dar acest lucru apare de la sine în conștiința noastră, atunci cînd studiem figurile plane.
3. În natură creația este astfel încît, cu cît mai puțin vizibile sînt legile de formare, cu atît mai perfect este lucrul.
4. Și mai este lăsat de la natură ca un lucru să fie cu atît mai perfect, cu cît este mai inaccesibil cuprinderii.
5. Despre perfecțiune mă voi exprima cu aceste cuvinte: Perfecțiunea într-un lucru este lucrul perfect. Lucrul perfect ne uimește prin suplețea legilor lui de formare și prin felul cum este făcut. Lucrul perfect poate fi întotdeauna studiat, cu alte cuvinte, în lucrul perfect există întotdeauna ceva nestudiat. Dacă ar fi studiat complet, acesta ar înceta să mai fie perfect, deoarece perfect este doar ceea ce nu are sfîrșit, adică ceea ce este infinit.

6. Punctul este infinit de mic și de aceea este perfect, dar în același timp este ininteligibil. Cel mai mic punct inteligibil nu mai este perfect.
7. Linia dreaptă este perfectă, căci nu are nici un motiv să nu fie infinit de lungă în ambele direcții, să nu aibă nici sfîrșit, nici început și, astfel, să fie ininteligibilă. Dar acționînd cu forța asupra ei și limitînd-o la ambele capete, o facem inteligibilă, dar și imperfectă. Dacă tu crezi, gîndește-te.
8. O linie dreaptă, ruptă într-un punct, formează un unghi. Dar o dreaptă, care se rupe simultan în toate punctele, se numește curbă. Numărul infinit de schimbări ale dreptei o face perfectă. Curba nu trebuie să fie neapărat infinit de mare. Ea poate fi astfel încît noi o putem ușor cuprinde cu privirea și în același timp ea rămîne ininteligibilă și infinită. Mă refer la curba închisă, în care sînt ascunse începutul și sfîrșitul. Și curba închisă cea mai uniformă, mai ininteligibilă, mai infinită și mai ideală va fi CERCUL.

<10-17 iulie 1931>

Dimineața

Astăzi am avut un vis cu un cîine.

Lingea o piatră, apoi a dat fuga la rîu și a început să se uite în apă.

O fi văzut ceva acolo?

De ce se uită în apă?

Mi-am aprins o țigară. Mi-au mai rămas două.

O să le fumez și n-o să mai am țigări.

Nici bani nu am.

Unde o să mănînc astăzi la prînz?

Dimineața pot bea ceai: mai am puțin zahăr și o chiflă. Dar țigări n-o să mai am. Nici n-am unde să prînzesc.

Trebuie să mă scol mai repede. E două și jumătate.

Mi-am aprins a doua țigară și am început să mă gîndesc unde să iau prînzul astăzi.

La ora șapte, Foma ia masa la Casa Presei. Dacă aș ajunge la Casa Presei exact la ora șapte, l-aș putea întîlni pe Foma și i-aș spune: „Ascultă, Foma Antonîci, aș dori să-mi dai să mănînc de prînz. Astăzi trebuia să primesc niște bani, dar la casa de economii nu sînt bani“. Aș putea lua zece ruble de la profesor. Dar profesorul ar putea să-mi spună: „Fiți bun, vă sînt dator, iar dumneavoastră căutați bani de împrumut. Însă n-am acum zece ruble. Vă pot da numai trei“. Sau nu, profesorul va spune:

„Acum n-am nici o copeică“. Sau nu, profesorul n-o să spună așa, ci altfel: „Țineți o rublă, nu vă dau mai mult. Duceți-vă și cumpărați-vă chibrituri“.

Am terminat de fumat țigara și am început să mă îmbrac.

Mi-a telefonat Volodea. Tatiana Aleksandrovna a spus despre mine că nu poate înțelege ce am de la Dumnezeu și ce am de la prostie.

M-am încălțat cu cizmele. Îmi cade pingeaua de la cea stîngă.

Astăzi este duminică.

Merg pe Aleea Liteinîi, pe lîngă librării. Ieri m-am rugat să se întîmple o minune. Da-da, n-ar fi rău să se întîmple acum o minune.

Începe să cearnă lapovița. Mă opresc lîngă o librărie și mă uit la vitrină. Citesc zece titluri de cărți și le uit pe loc.

Îmi bag mîna în buzunar după țigări, dar îmi amintesc că nu mai am.

Îmi iau o expresie arogantă și merg iute pe Nevski Prospekt, bocănind cu bastonul.

O clădire din colțul lui Nevski se vopsește într-o dezgustătoare culoare galbenă. Sînt nevoit să o cotesc pe stradă. Mă lovesc de cei care vin din față. Sînt oameni veniți de curînd din sate și încă nu știu să meargă pe străzi. E foarte greu să le distingi costumele murdare și chipurile. Se îmbulzesc în toate părțile, mugesc și îmbrîncesc. Lovindu-se fără să vrea unii de alții, nu-și spun „scuzați“ și-și strigă unul altuia cuvinte urîte.

Pe Nevski e o îmbulzeală teribilă pe trotuare. Însă pe caldarîm e destul de liniște. Arareori trec camioane și automobile murdare.

Tramvaiele circulă supraaglomerate. Oamenii merg pe scări. În tramvai se aud mereu înjurături. Toți se tutuiesc. Cînd se deschide ușa, din vagon iese pe platformă o duhoare caldă și scîrbavnică. Oamenii urcă și coboară din tramvai din mers. Dar încă nu se pricep s-o facă și sar cu dosul înainte. Milițienii suflă în țignale, opresc vagoanele și îi amendează pe cei care sar din mers. Dar de îndată ce tramvaiul se pune în mișcare, vin alți oameni și urcă din mers, apucîndu-se cu stînga de bare.

Astăzi m-am trezit la ora două după-amiază. Am stat în pat pînă la trei, fără să mă pot ridica. M-am gîndit la visul meu: de ce cîinele s-a uitat în rîu și ce a văzut acolo? Îmi spuneam că este foarte important să gîndesc visul pînă la capăt. Dar nu mi-am putut aminti ce am mai visat, și am început să mă gîndesc la altceva.

Aseară am stat la masă și am fumat mult. Aveam dinainte hîrtie, ca să scriu ceva. Dar nu știam ce trebuie să scriu. Nici măcar nu știam dacă trebuie să fie versuri, o povestire sau un raționament. N-am scris nimic și m-am culcat. Însă mult timp n-am putut să adorm. Am enumerat în minte toate genurile artei literare, dar nu mi-am recunoscut genul. Putea să fie un cuvînt sau, posibil, ar fi trebuit să scriu o carte întreagă. L-am rugat pe Dumnezeu să se întîmple o minune, adică să înțeleg ce trebuie să scriu. Dar îmi venea chef să fumez. Îmi mai rămăseseră doar patru țigări de toate. Era bine măcar două, ba nu, trei, să le las pentru dimineață.

M-am așezat pe marginea patului și mi-am aprins o țigară.

L-am rugat pe Dumnezeu de o minune.

Da-da, e nevoie de o minune. Indiferent care.

Am aprins becul și am început să mă uit în jur. Totul era neschimbat.

Însă în camera mea nici nu trebuie să se schimbe nimic.

În mine trebuie să se schimbe ceva.

M-am uitat la ceas. Trei și șapte minute. Înseamnă că trebuie să dorm cel puțin pînă la unsprezece și jumătate. La culcare!

Am stins becul și m-am întins în pat.

Nu, trebuie să mă întind pe partea stîngă.

M-am întins pe partea stîngă și am început să aținesc.

Mă uit pe fereastră și văd cum portarul mătură strada.

Stau lîngă portar și îi spun că, înainte de a scrie ceva, trebuie să știi cuvintele pe care le vei scrie.

Pe piciorul meu țopăie un purice.

Stau cu fața în pernă și cu ochii închiși și încerc să aținesc. Dar aud cum țopăie puricele și îl urmăresc. Dacă mă mișc, nu mai adorm.

Însă trebuie să-mi ridic mîna și să-mi ating fruntea cu degetul. Ridic mîna și îmi ating fruntea cu degetul. Și s-a zis cu somnul.

Îmi vine să mă răsucesc pe partea dreaptă, dar trebuie să stau pe stînga.

Acum puricele îmi umblă pe spinare. Acuși-acuși mă ciupește.

Spun: Oh, oh.

Cu ochii închiși văd cum puricele sare pe cearșaf, se ascunde într-o cută și stă acolo liniștit, ca un cîine.

Îmi văd toată camera, dar nu dintr-o parte, nu de sus, ci toată deodată, otova. Toate obiectele sînt portocalii.

Nu pot să adorm. Încerc să nu mă gîndesc la nimic. Îmi amintesc că asta-i imposibil și încerc să nu-mi încordez gîndurile. N-au decît să umble pe unde vor. Iată, mă gîndesc la o lingură uriașă și îmi amintesc fabula cu tătarul, care visa jeleu, dar uitase să-și ia lingura în vis. Apoi am visat lingura, dar am uitat… am uitat… am uitat. Am uitat la ce mă gîndeam. Oare nu dorm? Ca să controlez, am deschis ochii.

Acum m-am trezit. Păcat că am ațipit și am uitat că am nevoie de asta. Trebuie să mă străduiesc să ațipesc din nou. Cîte eforturi zadarnice. Am căscat.

Mi s-a făcut lene să ațipesc.

Văd în fața mea un cuptor. În întuneric pare verde-închis. Închid ochii. Dar văd cuptorul în continuare. E chiar verdeînchis la culoare. Și toate obiectele din cameră sînt de un verde-închis. Am ochii închiși, dar clipesc, fără să deschid ochii.

„Omul continuă să clipească cu ochii închiși, mă gîndesc eu. Numai cel care doarme nu clipește.“

Îmi văd camera și mă văd pe mine, culcat în pat. Sînt acoperit cu pătura pînă aproape de cap. De-abia mi se vede fața.

În cameră totul e cenușiu.

Asta nu-i culoare, e numai o schemă de culoare. Lucrurile sînt grunduite pentru culori. Dar culorile sînt eliminate. Însă fața de masă, deși e cenușie, se vede că în realitate e albastră. Și acest creion, deși e cenușiu, e galben în realitate.

— A adormit, aud o voce.

<25 octombrie 1931, duminică>

Foma Bobrov și consoarta sa

Comedie în 3 părți

BUNICA lui Bobrov (*face pasiențe*): Ah, ce cărți îmi vin. Totul e de-a-ndoaselea! Rigă. Unde să-l bag? Cînd am nevoie, nu intră nici un cinci. De mi-ar veni acum un cinci! Acuși vine cinci. Ptiu, iar riga!

(Trîntește cărțile pe masă atăt de tare, încît de pe masă cade o vază de porțelan și se sparge.)

BUNICA: Ah, ah! Sfinți părinți! Uite ce-au făcut blestematele de cărți! (*Se bagă sub masă și adună cioburile*.) N-o mai fac eu întreagă la loc! Și era o vază frumușică. Din astea nu se mai găsesc. Uite unde s-a băgat! (*Se întinde după un ciob*.)

(*În cameră intră Bobrov.*)

BOBROV: Bunică! De ce te-ai băgat sub masă?
BUNICA: Bine, bine. Ce vrei?
BOBROV: Am venit să te întreb dacă n-ai o cutie de ceai.
BUNICA: Ia ajută-mă să ies de sub masă.

BOBROV: Ai scăpat ceva? Ah, ai spart vaza!
BUNICA (*maimuțărindu-l*): Ai spa-a-art vaza?

(*Bobrov o ajută pe Bunică să se ridice. Dar de îndată ce-i dă drumul, Bunica iar se așază pe dușumea.*)

BOBROV: Ah, iar te-ai așezat!
BUNICA: Și ce dacă m-am așezat?
BOBROV: Lasă-mă să te ajut. (*Încearcă să o ridice pe Bunică.*)
BUNICA: Cartea intra rău. Am încercat în fel și chip… Și nu mă trage de mîini, ia-mă de subsuori. Știi tu, îmi venea rigă după rigă. Aveam nevoie de un cinci și nu-mi intrau decît rigi.

(*Bobrov îi dă drumul Bunicii și ea se așază iar pe dușumea.*)

BUNICA: Ah!
BOBROV: Doamne! Iar te-ai așezat!
BUNICA: Ce-o tot ții una și bună? Te-ai așezat și te-ai așezat! Ce vrei de la mine?
BOBROV: Am venit să te rog să-mi dai o cutie de ceai.
BUNICA: Știu. Mi-ai mai spus. Nu-mi place să aud de douăzeci de ori același lucru. Nu știi decît: „Ah, iar te-ai așezat!“ și „O cutie de ceai!“ Ei, ce te uiți la mine? Ridică-mă, îți zic!
BOBROV (*ridicînd-o*): Dă-mi voie să te duc în jilț.
BUNICA: Vorbește mai puțin și ridică-mă cum se cade. Era cît pe ce să uit ce voiam să-ți spun: ușa de la dormitorul meu iar se încuie rău. Cred că ai reparat-o de mîntuială.
BOBROV: Nu, am prins clanța cu șuruburi.
BUNICA: Crezi că pricep ce-i cu clanța și cu șuruburile? Nu mă interesează. Nu-mi trebuie decît ca ușa să se încuie.
BOBROV: Nu se încuie pentru că șuruburile nu stau pe lemn.

BUNICA: Bine-bine, asta-i treaba ta. Mie nu-mi trebuie... Ah! (*Iar se așază pe dușumea.*)

BOBROV: Doamne!

BUNICA: Ce, ți-ai pus în gînd să mă arunci pe dușumea cu tot dinadinsul? Vrei să-ți bați joc de mine? Ah, nemernicule! Ești un nemernic și mai bine ai pleca!

BOBROV: Pe cinstea mea, bunică, am vrut să te duc în jilț.

BUNICA: Ce ți-am zis? Să pleci. De ce nu pleci? Hai, spune, de ce nu pleci? Mă auzi? Afară! Ei? Cară-te!

(*Bobrov pleacă.*)

BUNICA: Afară! Afară! Afară! Cară-te! Ia te uită ce nemernic! (*Se ridică și se așază în jilț.*) Iar nevastă-sa-i pur și simplu o nerușinată. Umblă prin casă goală-pușcă și nici măcar de mine, care-s bătrînă, nu se rușinează. Își acoperă cu palma locul rușinos și umblă așa. Iar apoi, la masa de prînz, atinge pîinea tot cu palma aceea. Ți-e și scîrbă să te uiți. Crede că, dacă-i tînără și frumoasă, poate să facă ce vrea. Iar ea, parșiva, nu se spală niciodată cum se cuvine acolo unde ar trebui. Mie, zice, îmi place ca femeia să miroasă a femeie! De cum intră în casă, îmi și bag nasul în flaconul cu apă de colonie. Poate că bărbaților le-o fi plăcînd, dar eu, rogu-vă, vreau să fiu scutită de așa ceva. Ce nerușinată! Umblă goală fără rușine. Iar cînd stă jos, nu-și strînge picioarele cum s-ar cuveni și lasă totul la iveală. Iar acolo e întotdeauna udă. Uneori chiar picură din locul acela. Îi spui că ar fi bine să se ducă să se spele, iar ea îți răspunde că locul cu pricina nu trebuie spălat prea des și îl șterge cu o batistă. Asta-i încă bine, dacă-l șterge cu batista, pentru că uneori dă numai cu palma peste el. Nu face decît că

întinde udeala. Niciodată nu-i dau mîna, căci mîinile îi miros totdeauna a nerușinare. Nici sînii nu-i sînt mai puțin nerușinați. Ce-i drept, sînt frumoși și tari, dar atît de mari, încît arată necuviincios. Ce mai nevastă și-a găsit și Foma. Nu pricep cu ce i-a sucit mințile!

<1933>

Din carnetele de însemnări

Un moșneguț se scărpina cu amîndouă mîinile. Acolo unde nu putea ajunge cu amîndouă, moșneguțul se scărpina cu una singură, dar repede-repede. Și în timpul acesta clipea iute din ochi.

———

Hvilișcevski mînca răchițele, străduindu-se să nu se strîmbe. Se aștepta ca toți să spună: „Ce tărie de caracter!“ Dar nimeni nu spuse nimic.

———

Se auzea cum cîinele adulmecă ușa. Hvilișcevski strînse periuța de dinți în pumn și își holbă ochii, ca să audă mai bine. „Dacă intră cîinele, se gîndi Hvilișcevski, îl pocnesc în tîmplă cu mînerul acesta de os!“

———

Din cutie ieșiră niște bășici. În vîrful picioarelor, Hvilișcevski ieși din cameră și închise ușa cu băgare de seamă: „S-o ia dracul! își spuse el. Nu mă privește ce-i în ea. Într-adevăr! S-o ia dracul!“

———

Hvilișcevski vru să strige: „Nu te las!“ Dar limba parcă i se răsuci în gură și ieși: „Nu te lis“. Hvilișcevski își miji ochiul

drept și ieși demn din sală. Totuși, i se păru că-l aude pe Zuckerman chicotind.

———

Din coșul locomotivei ieșea abur sau așa-numitul fum. Și, intrînd în zbor în acest fum, o pasăre frumoasă ieși din el suptă și boțită.

<1933-1934>

Un om gras inventă un mijloc de slăbire. Și slăbi. Începură să-l bată la cap femeile, descosîndu-l cum a slăbit. Dar cel slăbit le răspundea doamnelor că unui bărbat îi șade bine să slăbească și că doamnelor nu le șade bine, fiindcă doamnele trebuie să fie durdulii. Și avea profundă dreptate.

———

O privighetoare cînta în grădină. Și domnișoara Katia se uita visătoare pe fereastră. O gîză i se urcă domnișoarei Katia pe gît, dar ei îi era lene să se miște și să alunge gîza cu mîna.

———

Se zice că în curînd femeilor li se vor reteza fundurile și vor fi trimise să se plimbe pe Volodarskaia.

Nu-i adevărat! Femeilor nu li se vor reteza fundurile.

———

Dacă-i să asemuim statul cu organismul uman, eu, în caz de război, aș vrea să trăiesc în călcîie.

———

Părea să aibă vreo treizeci și șase de ani, însă în realitate avea aproape treizeci și opt.

———

Un om, din anii prunciei pînă la adînci bătrîneți, a dormit întotdeauna pe spate, cu mîinile încrucișate. În cele din urmă

a murit. De aceea-i mai bine să dormi pe-o parte.

———

Vorbește șase limbi cunoscute și șase necunoscute.

———

Versurile trebuie scrise astfel încît, dacă arunci o poezie pe fereastră, să se spargă sticla.

———

Un om s-a culcat credincios și s-a trezit necredincios.

Din fericire, acest om avea în cameră un cîntar medical zecimal și obișnuia să se cîntărească în fiecare zi, dimineața și seara. Deci, culcîndu-se în ajun, omul s-a cîntărit și a aflat că are patru puduri și douăzeci și unu de pfunzi. Iar a doua zi, cînd s-a sculat necredincios, s-a cîntărit și a aflat că nu are decît patru puduri și treisprezece pfunzi. „Prin urmare, și-a zis omul acela, credința mea trăgea cam opt pfunzi la cîntar.“

———

Îi urăsc pe oamenii capabili să vorbească mai mult de șapte minute la rînd.

Nu-i nimic mai plicticos pe lume ca atunci cînd cineva îți povestește ce-a visat sau cum a fost la război, sau cum a călătorit în sud.

Prolixitatea e mama lipsei de talent!

———

Un ins cu o figură de idiot a mîncat un antricot, a icnit și a murit. Chelnerii l-au scos pe coridorul ce duce la bucătărie și l-au întins de-a lungul peretelui, acoperindu-l cu o față de masă murdară.

———

La observația: „Ați scris cu o greșeală“, răspunde: „Așa arată întotdeauna în transcrierea mea“.

———

Femeile drăguțe nu se plimbă prin parcuri.

———

Kapitoșka are spinarea prea netedă.

———

Babele cu fuste lungi și nasuri lungi sînt ridicole.

———

E rău cînd păpușa are picioarele prea subțiri.

———

Păpușile nu se uită una la alta.

———

Aștepți muzica cu groază.

———

Doctorul vostru seamănă cu capetele ochelariste, expuse în magazinele de optică medicală.

———

…În secolul nostru, secolul aviației și electricității fără fir…

———

Pe stradă s-au întîlnit două doamne, s-au salutat și apoi s-au despărțit. Apoi s-au întîlnit doi domni și, uitîndu-se unul la altul de sub cozoroacele coborîte pe ochi, s-au despărțit, bocănind pe trotuar cu picioarele.

E mai bine să fie trei femei decît una, așa cum e mai bine să fie opt ruble decît una singură.

<1937-1938>

———

Nu-mi plac copiii, bătrînii, bătrînele și vîrstnicii înțelepți.

———

Dacă-i spui cuiva că e un fel de P., toți înțeleg ce înseamnă asta. Dar eu, din principiu, nu doresc să înțeleg.

———

E o cruzime să persecuți copiii. Dar trebuie să faci ceva cu ei!

———

Am respect numai pentru femeile tinere, sănătoase și trupețe. Pentru ceilalți reprezentanți ai omenirii nu am decît suspiciune.

———

Babele care n-au în minte decît gînduri chibzuite ar trebui prinse cu arcanul.

———

Orice mutră de croială cumsecade îmi provoacă o senzație neplăcută.

———

Ce înseamnă florile? La femei între picioare miroase mai frumos. Asta-i natură, și nimeni să nu îndrăznească să se indigneze de vorbele mele.

———

Era atît de murdar, încît odată, uitîndu-se la picioare, a găsit între degete o ploșniță, pe care poate că o purta de cîteva zile în cizmă.

———

În prefața unei cărți, să descrii un subiect și apoi să spui că autorul, în cartea sa, și-a ales cu totul alt subiect.

———

Trebuie alcătuită o lege sau un tabel, conform căruia numerele să crească în intervale neperiodice inexplicabile.

———

Am mîncat astăzi un șerbet englezesc de vanilie și am rămas mulțumit de el.

———

Am studiat un bec electric și am rămas mulțumit de el.

———

M-am scăldat în Lacul Ecaterina și am rămas mulțumit de asta.

———

Importanța unui creator nu este dată de calitatea operelor sale, ci de cantitate (a lucrurilor, a forței, a diferitelor elemente) sau de puritate.

Printr-o mare cantitate de observații, situații, de putere nervoasă, Dostoievski a ajuns la o anumită puritate. Astfel a ajuns și la măreție.

———

Un călugăr a intrat într-o criptă cu morți și a strigat: „Hristos a înviat!“ Iar ei i-au răspuns în cor: „Adevărat, a înviat!“

<Mijlocul deceniului al IV-lea>

Despre faptul că fumatul este dăunător

(Din carnetul de însemnări)

Trebuie să te lași de fumat ca să te lauzi cu puterea voinței tale.

După ce n-ai fumat o săptămînă și ai ajuns să ai încredere în tine, să fii sigur că te poți abține să nu fumezi, e plăcut să vii și să te afli în societatea lui Lipavski[1], Oleinikov[2] și Zaboloțki[3], pentru ca ei să bage de seamă că tu n-ai fumat toată seara. Și la întrebarea: „De ce nu fumezi?“, să le răspunzi, ascunzîndu-ți teribila lăudăroșenie: „M-am lăsat de fumat“.

Un om mare nu trebuie să fumeze.

Pentru a scăpa de viciul fumatului e bine și practic să utilizezi viciul lăudăroșeniei.

Beția, lăcomia și lăudăroșenia sînt vicii mai mici decît fumatul.

Un bărbat fumător nu se află niciodată la înălțimea situației în care se află, iar o femeie fumătoare e capabilă chiar de orice. De aceea, tovarăși, să ne lăsăm de fumat.

<1933>

1. Leonid Savelievici Lipavski (1904-1941, pseudonim: Leonid Saveliev – filozof, scriitor, autor al unor cărți de istorie pentru copii, prieten apropiat al lui Harms.
2. Nikolai Markovici Oleinikov (1898-1937), poet, redactor-șef al revistelor pentru copii, la care colabora Harms.
3. Nikolai Alekseevici Zaboloțki (1903-1958) – poet, prieten al autorului.

Cum am zăpăcit un anturaj

1

Odată am venit la Gosizdat și, la Gosizdat, l-am întîlnit pe Evgheni Lvovici Schwarz[1], care, ca întotdeauna, era îmbrăcat prost, dar cu oarece pretenții. Văzîndu-mă, Schwarz a început să facă spirite, fără succes, ca întotdeauna.

Eu am făcut spirite mult mai reușite și curînd, din punct de vedere intelectual, l-am pus pe Schwarz în patru labe.

Toți din jur îmi invidiau inteligența, dar nu luau nici un fel de măsuri pentru că, literalmente, mureau de rîs. Mai ales mureau de rîs Nina Vladimirovna Ghernet[2] și David Efimovici Rahmilovici[3], care, de dragul eufoniei, își spune Iujnîi.

Văzînd că nu-i merge cu mine, Schwarz a lăsat-o mai moale și, în fine, după ce m-a înjurat de mamă, a declarat că la Tiflis pe Zaboloțki îl cunoaște toată lumea, dar de mine nu știe mai nimeni.

Aici, m-am enervat și am spus că sînt mai mare istoric decît Schwarz și Zaboloțki, că voi lăsa în istorie o pată luminoasă în urma mea, pe cînd ei vor fi repede dați uitării.

Simțindu-mi măreția și uriașa importanță universală, Schwarz a început treptat să tremure și m-a invitat la masă.

2

M-am hotărît să zăpăcesc un anturaj, ceea ce și fac.

Încep cu Valentina Efimovna[4]. Această persoană lipsită de spirit gospodăresc ne invită la ea și, în loc de mîncare, ne pune pe masă mai știu eu ce acriturâ. Eu sînt un gurmand și mă pricep la bucate. Nu mă duci pe mine cu o acriturâ! Uneori merg chiar și la restaurant și mă uit cum e mîncarea acolo. Și nu pot suporta cînd cineva nu ține cont de această particularitate a caracterului meu.

Acum trec la Leonid Savelievici Lipavski. Nu s-a jenat să-mi spună că în fiecare lună compune cîte zece idei.

În primul rînd, minte. Nu compune zece, ci mai puține.

Iar în al doilea rînd, eu compun mai multe. N-am numărat cîte compun pe lună, dar trebuie să fie mai multe decît ale lui…

De pildă, eu nu vreau să vă scot ochii cu faptul că am, pasămite, o minte colosală. Posed toate datele ca să mă pot considera om mare. De altfel, chiar așa mă consider.

De aceea mă și înciudez, mă și doare să mă aflu printre niște oameni mai prejos decît mine în privința perspicacității și talentului și să nu mă simt respectat așa cum s-ar cuveni.

De ce, de ce sînt mai bun decît toți?

3

Acum am înțeles tot: Leonid Savelievici e neamț. Are chiar obiceiuri nemțești. Ia uitați-vă cum mănîncă. Da, neamț curat și nimic mai mult! Chiar și după picioare se vede că-i neamț.

Fără să mă laud, pot spune că sînt perspicace și inteligent.

Să-i luăm, de pildă, pe Leonid Savelievici, Iuli Berzin[5] și Wolf Erlich[6] și să-i punem alături pe trotuar. S-ar putea spune: „Unu-i mai mic decît altul“.

După părerea mea, e un lucru inteligent, pentru că-i comic cu măsură.

Și totuși, Leonid Savelievici este neamț! Cînd o să-l întîlnesc, o să-i spun negreșit.

Nu mă consider un om deosebit de deștept și totuși trebuie să spun că-s mai deștept decît toți. Poate că pe Marte sînt oameni mai deștepți decît mine, dar pe Pămînt – nu știu.

Uite, se spune că Oleinikov este foarte deștept. Însă după părerea mea e deștept, dar nu prea mult. El a descoperit, de pildă, că dacă scrii șase și răstorni foaia iese nouă. Și după mine asta nu-i deloc inteligent.

Leonid Savelievici are întru totul dreptate atunci cînd spune că mintea omului este valoarea lui. Și dacă nu are minte, nu are, deci, nici valoare. Iakov Semionovici[7] îl contrazice pe Leonid Savelievici și spune că mintea omului este slăbiciunea lui. După părerea mea, e un paradox. De ce mintea să fie o slăbiciune? Cîtuși de puțin! Mai curînd e tărie. Eu așa cred.

Adeseori ne adunăm la Leonid Savelievici și vorbim despre asta.

Dacă începe o polemică, învingător rămîn întotdeauna eu. Nici eu nu știu de ce.

Cine știe de ce, oamenii se uită mirați la mine. Orice aș face, oamenii găsesc că e ceva extraordinar. Și eu nici măcar nu mă străduiesc. Totul îmi iese de la sine.

Zaboloțki a spus odată că vocația mea e să conduc sferele. Cred că a glumit. Nici prin cap nu mi-a trecut așa ceva.

La Uniunea Scriitorilor, cine știe de ce, sînt considerat înger.

Ascultați, prieteni! La urma urmei, nu face să vă ploconiți chiar așa în fața mea. Sînt la fel ca voi toți, numai că mai bun.

4

Am auzit o expresie: „Prinde momentul!“ Ușor de spus, greu de făcut. După mine, expresia este absurdă. Într-adevăr, nu se poate să îndemni lumea la ceva imposibil.

Asta o spun pe deplin convins fiind, deoarece am încercat-o pe pielea mea. Am vrut să prind un moment, dar nu l-am prins și doar mi-am spart ceasul. Acum știu că așa ceva este imposibil.

La fel, este imposibil „să prinzi epoca“, fiindcă e vorba tot despre un moment, dar despre unul mai mare.

Altceva e să spui: „Imortalizați ceea ce se întîmplă în acest moment!“ Asta-i cu totul altceva.

Uite, de pildă: un, doi, trei! Nu s-a întîmplat nimic! Uite că am imortalizat un moment, în care nu s-a întîmplat nimic.

I-am povestit lui Zaboloțki. I-a plăcut foarte mult și o zi întreagă a stat și a numărat: un, doi, trei! Și nota că nu se întîmplă nimic.

Cu această îndeletnicire l-a găsit Schwarz pe Zaboloțki. Și Schwarz s-a arătat foarte interesat de acest mod original de a imortaliza ceea ce se petrece în epoca noastră, căci epoca este alcătuită din momente. Dar vă rog să luați aminte la faptul că generatorul acestei metode sînt eu. Iarăși eu! Chiar că-i de-a mirării!

Ceea ce alții fac cu greu mie îmi iese cu ușurință!

Chiar mă pricep și să zbor. Dar n-o să povestesc despre asta, fiindcă oricum nu m-ar crede nimeni.

5

Cînd doi inși joacă șah, mi se pare că unul îl trage pe sfoară pe celălalt. Și, într-o oarecare măsură, am dreptate pentru că cel care a pierdut se poate considera tras pe sfoară. Mai ales dacă au jucat pe bani.

În general, îmi repugnă toate jocurile pe bani. Interzic să se joace în prezența mea.

Iar pe cartofori i-aș condamna la moarte. Este metoda cea mai corectă de luptă cu jocurile de noroc. În loc să joace cărți, oamenii mai bine s-ar aduna și și-ar ține prelegeri de morală.

De altfel, morala e plicticoasă. E mai interesant să le faci curte femeilor.

Femeile m-au interesat întotdeauna. Întotdeauna m-au emoționat picioarele de femeie, mai ales mai sus de genunchi.

Mulți cred că femeile sînt ființe vicioase. Eu – nici atîtica! Dimpotrivă, cred că femeile sînt foarte plăcute în unele privințe.

O femeie durdulie și tinerică! Prin ce-i vicioasă? Nu-i vicioasă deloc!

...Tot ce spune Leonid Savelievici a fost spus cîndva de mine.

De fapt, nu numai Leonid Savelievici.

Oricine e bucuros să prindă măcar crîmpeie din ideile mele. Asta chiar mă face să rîd.

De pildă, ieri a venit fuga la mine Oleinikov și mi-a spus că s-a încurcat de tot în problemele vieții. I-am dat niște sfaturi și l-am lăsat să plece. A plecat bucuros și în cea mai bună dispoziție.

Oamenii văd un sprijin în mine, îmi repetă cuvintele, se miră de faptele mele, dar nu mă plătesc.

Oameni proști! Aduceți-mi cît mai mulți bani și o să vedeți ce mulțumit o să fiu de asta.

6

Acum o să spun cîteva cuvinte despre Aleksandr Ivanovici[8].

E un flecar și un jucător de noroc. Dacă îl apreciez pentru ceva, e numai pentru că îmi e supus.

Zile și nopți întregi face de serviciu prin preajma mea și nu așteaptă decît o aluzie de poruncă. De îndată ce fac această

aluzie, Aleksandr Ivanovici zboară ca vîntul ca să-mi îndeplinească dorința. Pentru asta i-am cumpărat pantofi și i-am spus: „Na, poartă-i!“ Iar el îi poartă.

Cînd Aleksandr Aleksandrovici vine la Gosizdat, toți rîd și vorbesc între ei că Aleksandr Ivanovici a venit după bani.

Konstantin Ignatievici Drovațki[9] se ascunde sub masă. Asta o spun în sens alegoric.

Cel mai mult lui Aleksandr Ivanovici îi plac macaroanele. Le mănîncă întotdeauna cu pesmeți pisați, înfulecă aproape un kilogram, poate chiar mai mult.

După ce mănîncă macaroane, Aleksandr Ivanovici spune că-i e greață și se întinde pe divan. Uneori macaroanele îi ies înapoi.

Carne Aleksandr Ivanovici nu mănîncă și nu-i plac femeile. Deși, uneori îi plac. Mi se pare chiar că foarte des.

Dar femeile care-i plac lui Aleksandr Ivanovici nu sînt, după gustul meu, frumoase, și de aceea vom considera chiar că nu sînt femei.

Dacă eu spun ceva, înseamnă că e corect. Nu-i recomand nimănui să mă contrazică, pentru că oricum va rămîne de prost, eu fiind în stare să cîștig disputa cu oricine.

De fapt, alde voi nici n-au cum să se pună cu mine. Au încercat și alții mai cu moț. Pe toți i-am pus cu botul pe labe! Nu vă uitați că, la prima vedere, parcă nu m-aș pricepe să vorbesc, fiindcă, dacă mă apuc, nu mă mai poate opri nimeni.

Odată, la Lipavski acasă, m-am montat și m-am pornit! I-am lăsat pe toți fără grai. Apoi m-am dus la Zaboloțki și i-am zăpăcit pe toți. După aceea, m-am dus la Schwarz și i-am

zăpăcit pe toți. Pe urmă am venit acasă și am mai vorbit o jumătate de noapte!

<1933-1934>

1. Evgheni Lvovici Schwarz (1896-1958) – dramaturg și memorialist, prieten al lui Harms.
2. Nina Vladimirovna Ghernet (1899-1982) – autoare de literatură pentru copii.
3. David Efimovici Rahmilovici (pseudonim: Iujnîi) – redactor-șef al publicației pentru copii „Ariciul“.
4. Valentina Efimovna Goldina (căs. Kamenskaia, 1902-1968) – prietenă a soției lui Lipavski, gazdă frecventă a unor serate ale „cinarilor“.
5. Iuli S. Berzin (1904-1938) – scriitor.
6. Wolf Iosifovici Erlich (1902-1944) – poet și scenarist.
7. Iakov Semionovici Druskin (1902-1980) – filozof, teolog, critic muzical.
8. Aleksandr Ivanovici Vvedenski (1904-1941) – poet, prieten al lui Harms. A fost împușcat în momentul retragerii Armatei Roșii din Harkov.
9. Konstantin Ignatievici Drovați̯ki – casier al secției din Leningrad a Editurii de Stat.

Diferența de înălțime între soț și soție

SOȚUL: Mi-am bătut fiica cu nuiaua și acum o să-mi bat soția:
SOȚIA și FIICA (*de după ușă*): Bebebebebe! Mememememe!
SOȚUL: Ivan! Șambelane Ivan!

(*Intră Ivan. Ivan nu are mîini.*)

IVAN: Ordonați!
SOȚUL: Ivane, unde ți-s mîinile!
IVAN: Le-am pierdut în anii războiului, în elanul bătăliei!

<1933-1934>

O persoană abjectă

Senka l-a pocnit pe Fedka peste bot și s-a ascuns sub comodă.

Fedka l-a scos pe Senka de sub comodă cu vătraiul și i-a rupt urechea dreaptă.

Senka s-a smuls din mîinile lui Fedka și, cu urechea ruptă în mînă, a dat fuga la vecini.

Dar Fedka l-a ajuns din urmă pe Senka și l-a pocnit cu zaharnița peste cap.

Senka s-a prăbușit și, se pare, a murit.

Atunci Fedka și-a pus lucrurile în geamantan și a plecat la Vladivostok.

La Vladivostok, Fedka s-a făcut croitor: la drept vorbind, nu chiar croitor, pentru că nu cosea decît lenjerie de damă, mai ales chiloți și sutiene. Doamnele nu se jenau de Fedka, își ridicau fustele chiar în fața lui, iar Fedka le lua măsura.

Cum s-ar spune, Fedka a văzut destule.

Fedka e o persoană abjectă.

Fedka e asasinul lui Senka.

Fedka e un senzual.

Fedka e un mîncăcios, pentru că înfuleca în fiecare zi cîte douăsprezece chiftele. Lui Fedka burta i-a crescut atît de tare, încît și-a făcut un corset și a început să-l poarte.

Fedka e un om fără rușine: le lua banii copiilor întîlniți pe stradă, le punea piedică bătrînilor și speria babele, ridicîndu-și mîna deasupra lor, iar cînd cîte-o babă speriată se smulgea într-o parte, Fedka se prefăcea că și-a ridicat mîna doar ca să se scarpine la ceafă.

Toate astea s-au terminat atunci cînd Nikolai s-a apropiat de Fedka, l-a pocnit peste bot și s-a ascuns sub dulap.

Fedka l-a scos pe Nikolai cu vătraiul de sub dulap și i-a rupt gura.

Cu gura ruptă, Nikolai a dat fuga la vecini, dar Fedka l-a ajuns din urmă și l-a pocnit cu o halbă. Nikolai a căzut și a murit.

Iar Fedka și-a strîns lucrurile și a plecat din Vladivostok.

<21 ianuarie 1937>

Passacaglia nr. 2

Apa liniștită tremura la picioarele mele.

Mă uitam în apa întunecată și vedeam cerul

Aici, pe locul acesta, Ligudim îmi va spune formula construirii obiectelor inexistente.

Voi aștepta pînă la ora cinci și, dacă Ligudim nu se va arăta printre acei copaci, voi pleca. Așteptarea mea devine jignitoare. Stau aici de două ore și jumătate și apa liniștită tremură la picioarele mele.

Mi-am băgat bățul în apă. Și deodată, pe sub apă, cineva mi-a înșfăcat bățul și a tras de el. Am slobozit bățul din mîini și bățul de lemn a căzut sub apă atît de repede, încît chiar a șuierat.

Dezorientat și speriat, stăteam lîngă apă.

Ligudim a venit la cinci fix. Era cinci fix, pentru că pe celălalt mal a trecut trenul în goană: în fiecare zi, la cinci fix, zboară pe lîngă căsuța aceea.

Ligudim m-a întrebat de ce-s așa palid. I-am spus. Au trecut patru minute, de-a lungul cărora Ligudim s-a uitat în apa întunecată. Apoi a spus: „Asta nu are formulă. Cu asemenea lucruri poți să-i sperii pe copii, dar pentru noi nu este interesant. Noi nu sîntem colecționari de subiecte fantastice. Inimilor noastre le sînt dragi doar faptele absurde. Creația

populară și Hoffmann ne repugnă. Un zăplaz se află între noi și aceste cazuri enigmatice“.

Ligudim și-a răsucit capul în toate părțile și, trăgîndu-se înapoi cu spatele, a ieșit din cîmpul meu vizual.

<10 martie 1937>

Studiu multilateral

ERMOLAEV: Am fost la Blinov și mi-a arătat ce putere are. N-am mai văzut niciodată așa ceva. E o forță de fiară! Mi s-a făcut frică. Blinov a ridicat masa de scris, a agitat-o și a aruncat-o la vreo patru metri de el.

DOCTORUL: Ar fi interesant de studiat acest fenomen. Știința cunoaște asemenea fapte, dar cauzele lor nu sînt înțelese. De unde atîta forță musculară – savanții încă nu pot să spună. Faceți-mi cunoștință cu Blinov: am să-i dau o pilulă de cercetare.

ERMOLAEV: Dar ce-i cu pilula pe care aveți de gînd să i-o dați lui Blinov?

DOCTORUL: Care pilulă? N-am de gînd să-i dau vreo pilulă.

ERMOLAEV: Păi acum cîteva clipe ați spus că aveți de gînd să-i dați o pilulă.

DOCTORUL: Nu, greșiți. N-am zis nimic de pilulă.

ERMOLAEV: Ba, să avem iertare, dar ați vorbit despre pilulă.

DOCTORUL: Nu.

ERMOLAEV: Ce nu?

DOCTORUL: N-am spus!

ERMOLAEV: Cine n-a spus?

DOCTORUL: Dumneavoastră n-ați spus.

ERMOLAEV: Ce n-am spus?

DOCTORUL: După părerea mea, îmi ascundeți ceva.
ERMOLAEV: Nu înțeleg nimic. Ce vă ascund?
DOCTORUL: Discursul dumneavoastră este foarte tipic. Înghițiți cuvintele, nu duceți pînă la capăt ideea începută, vă grăbiți și vă bîlbîiți.
ERMOLAEV: Cînd m-am bîlbîit? Vorbesc destul de normal.
DOCTORUL: Chiar în asta constă greșeala dumneavoastră. Vedeți? De încordare, chiar începeți să vă acoperiți de pete roșii? Palmele încă nu vi s-au făcut reci?
ERMOLAEV: Nu. De ce?
DOCTORUL: Așa. Asta-i presupunerea mea. Mi se pare că de-acum vă e greu să respirați. Mai bine stați jos, ca nu cumva să cădeți. Așa. Acum odihniți-vă.
ERMOLAEV: La ce bun toate astea?
DOCTORUL: Ssst! Nu vă încordați coardele vocale. Acum voi încerca să vă ușurez soarta.
ERMOLAEV: Doctore, mă speriați!
DOCTORUL: Dragă prietene! Vreau să vă ajut. Luați asta. Înghițiți-o.
ERMOLAEV: Of! Ptiu! Ce gust mizerabil! Ce mi-ați dat?
DOCTORUL: Nu-i nimic, nu-i nimic. Calmați-vă. E un medicament sigur.
ERMOLAEV: Mi-e cald și toate mi se par de culoare verde.
DOCTORUL: Da, da, da, dragă prietene, o să muriți imediat.
ERMOLAEV: Ce spuneți? Doctore! Ah, nu mai pot! Doctore? Ce mi-ați dat? Ah, doctore!
DOCTORUL: Ați înghițit o pilulă de cercetare.
ERMOLAEV: Salvați-mă! Ah! Ajutor! Ah! Aer! Ah! Aju… Aer…
DOCTORUL: A tăcut. Și nu mai răsuflă. Deci, a murit. A murit, fără să găsească pe pămînt răspunsurile la întrebările lui.

Da, noi, medicii, trebuie să studiem multilateral fenomenul morții.

<21 iunie 1937>

Scenetă din viață

Vodevil

SNO: Salutare! Eh, să bem! Eh! Dă-i cu paharul! Eh! Eh! Eh!
MARIȘA: Ce-i cu dumneavoastră, Evgheni Eduardovici?
SNO: Eh! Vreau să beau! Dă-i cu paharul!
MARIȘA: Stați, Evgheni Eduardovici, potoliți-vă. Pun de ceai.
SNO: Ceai? Nu. Vreau să beau votcă.
MARIȘA: Evgheni Eduardovici, scumpule, ce-i cu dumneavoastră? Nu vă mai recunosc.
SNO: Nici n-ai de ce mă recunoaște! Ia dă, madam, niște votcă!
MARIȘA: Doamne, ce mai e și asta? Danea! Danea!
DANEA (*stînd întins pe dușumeaua din antreu*): Ei? Ce mai e?
MARIȘA: Ce să mă fac? Ce înseamnă asta?
SNO: Eh, dă-i cu paharul! (*Bea votcă și o scoate șuvoi pe nas*.)
MARIȘA (*ascunzîndu-se după armoniu*): Preacurată Apărătoare! Sfîntă Născătoare de Dumnezeu!
HARMS (*stînd întins pe dușumeaua din antreu*): Hei, vezi că încurci cuvintele rugăciunilor!
SNO (*spărgînd cu sticla ușița de cristal a dulapului*): Hei, dă-i cu paharul!

Coboară cortina. Se aude cum Marișa se scarpină în cap.

Credința, Speranța, Dragostea, Sofia.

<30 septembrie 1938>

Caietul

M-am pomenit cu o scatoalcă.

Ședeam la fereastră. Deodată, din stradă, s-a auzit un șuierat. M-am aplecat peste pervaz și m-am pomenit cu o scatoalcă.

M-am ascuns iarăși în casă. Și iată că acum arde pe obrazul meu, cum se spunea mai înainte, rușinea ce nu poate fi spălată.

Pînă acum n-am mai îndurat decît o singură dată o asemenea jignire. Iată cum a fost. O doamnă foarte frumoasă, fiica nelegitimă a unui rege, mi-a dăruit un caiet splendid.

Pentru mine, a fost o adevărată sărbătoare: caietul era așa de frumos! M-am așezat îndată la masă și am început să-mi scriu poeziile în el. Dar cînd această doamnă, fiică nelegitimă de rege, a văzut că-mi scriu ciornele în caiet, mi-a spus:

— Dacă aș fi știut că vei scrie aici ciornele dumitale lipsite de talent, nu ți-aș fi dăruit niciodată acest caiet. Mi-am imaginat că acest caiet îți va servi ca să transcrii în el fraze inteligente și folositoare, citite din diferite cărți.

Am smuls paginile scrise și i-am restituit doamnei caietul.

Și iată că acum, cînd m-am pomenit cu o scatoalcă prin fereastră, am simțit acea stare de spirit, pe care o cunoșteam.

E aceeași stare, prin care am trecut atunci cînd i-am înapoiat frumoasei doamne caietul acela splendid.

<12 octombrie 1938>

Un nou scriitor talentat

Andrei Andreevici a născocit o povestire.

Într-un străvechi castel, trăia un prinț, mare bețiv. Iar soția acestui prinț, dimpotrivă, nu bea nici măcar ceai, bea numai apă și lapte. Pe cînd soțul ei bea votcă și vin, iar lapte nu bea. La drept vorbind, și soția lui bea votcă, dar ascundea acest lucru. Însă soțul era un nerușinat și nu se ascundea. „Nu beau lapte, ci votcă beau!“ spunea el întotdeauna. Iar soția, pe furiș, de sub șorț, scotea un borcănel și, carevasăzică, bea din el. Soțul ei, prințul, zice: „N-ar fi rău să-mi dai și mie“. Iar soția, prințesa, zice: „Nu, nici mie nu-mi ajunge. U-u!“ „Ce să zic, spune prințul, mare ladă mi-ești!“ Și spunînd aceste cuvinte, trosc cu soția de pămînt. Soția și-a învinețit tot botul, zace pe dușumea și plînge. Iar prințul s-a înfășurat în mantie și s-a dus în camera lui din turn. Acolo avea colivii. Vedeți dumneavoastră, creștea găini acolo. Iată că prințul ajunge în turn, iar găinile țipă, cer mîncare. O găină chiar a început să necheze. „Tu, îi zice prințul, ești o *chantoclaire*! Taci, pînă nu iei peste bot!“ Găina nu-i înțelege cuvintele și continuă să necheze. Asta înseamnă că găina face scandal în turn, prințul înjură ca un birjar, soția zace jos pe dușumea, într-un cuvînt – tămbălău și gata.

Iată ce povestire a născocit Andrei Andreevici. Fie și numai după această povestire, ne putem da seama că Andrei Andreevici este un mare talent. Andrei Andreevici este un om foarte simpatic. Foarte inteligent și foarte bun!

<12 și 30 octombrie 1938>

Pictorul și ceasul

Serov, pictorul, se duse la Canalul Obvodnîi. De ce s-a dus acolo? Să cumpere cauciuc. Ce nevoie avea de cauciuc? Ca să-și facă o radieră. Ce nevoie avea de radieră? Ca s-o întindă. Uite-așa. Altceva? Uite ce: pictorul Serov și-a stricat ceasul. Ceasul mergea bine și el l-a stricat. Altceva? Nimic. Nimic și gata. Și nu-ți băga nicăieri rîtul scîrbos! Doamne miluiește!

Trăia odată o babă. A trăit, a tot trăit și a ars în cuptor! Așa-i trebuia! În orice caz, Serov, pictorul, așa credea.

Eh! Aș mai scrie, dar nu știu unde mi-a dispărut călimara.

<22 octombrie 1938>

Căderea

Doi oameni au căzut de pe acoperișul unei clădiri cu patru etaje, aflate în construcție. Parcă era o școală. Au alunecat de pe acoperiș în poziție șezînd pînă la streașină și deodată au început să cadă.

Prima le-a observat căderea Ida Markovna. Aceasta stătea la o fereastră a clădirii de peste drum și-și sufla nasul într-un pahar. Și deodată văzu că începe să cadă ceva de pe acoperișul casei de vizavi. Uitîndu-se atent, Ida Markovna văzu că încep să cadă doi oameni. Zăpăcindu-se de tot, Ida Markovna își smulse cămașa și, cu această cămașă, se apucă să șteargă sticla ferestrei, ca să poată vedea mai bine cine cade de pe acoperiș. Totuși, dîndu-și seama că cei care cădeau putea s-o vadă goală și să-și închipuie cine știe ce despre ea, Ida Markovna sări înapoi de la fereastră și se furișă îndărătul trepiedului din nuiele împletite, pe care ținea un urcior cu o floare.

Între timp, pe cei care cădeau de pe acoperiș îi zări o altă persoană, care locuia în aceeași clădire ca și Ida Markovna, numai că apartamentul ei era cu două etaje mai jos. Numele respectivei persoane era tot Ida Markovna. Tocmai atunci, stătea cu picioarele pe pervaz și cosea un nasture la pantof. Uitîndu-se pe fereastră, îi observă pe cei care cădeau de pe acoperiș. Ida Markovna scoase un țipăt și, sărind de pe pervaz,

se grăbi să deschidă fereastra, ca să poată vedea mai bine cum cei care cădeau se vor lovi de pământ.

Însă fereastra nu se deschidea. Ida Markovna își aminti că înțepenise fereastra cu un cui în partea de jos și dădu fuga la sobă, unde ținea sculele: patru ciocane, o daltă și un clește.

Înșfăcînd cleștele, Ida Markovna fugi iarăși la fereastră și scoase cuiul.

Acum fereastra se dădu ușor în lături. Ida Markovna se aplecă pe fereastră și văzu cum cei care cădeau zburau șuierînd spre pământ.

În stradă se și adunase un mic grup de oameni. De-acum se auzeau fluierături și spre locul accidentului se îndrepta agale un milițian mic de statură.

Portarul năsos se agita, îmbrîncind oamenii și explicîndu-le că cei ce cad de pe acoperiș i-ar putea lovi peste capete pe privitori.

Între timp, ambele Ide Markovna, una în rochie și cealaltă goală, aplecate pe fereastră, zbierau și dădeau din picioare.

Și iată, în sfîrșit, cu mîinile întinse în lături și cu ochii holbați, cei ce cădeau de pe acoperiș se izbiră de pământ.

Așa și noi cîteodată, căzînd de pe culmile pe care le-am atins, ne lovim de cușca posomorîtă a viitorului nostru.

<7 septembrie 1940>

Aventurile unui caterpilar

Mișurin era caterpilar. De aceea sau, poate, nu de aceea, îi plăcea să stea întins sub divan sau după dulap și să sugă praf. Întrucît nu era un om prea îngrijit, uneori avea totată ziua botul muiat în praf, ca și cum ar fi avut puf pe el.

Odată a fost invitat la cineva și Mișurin s-a gîndit să-și clătească un pic fizionomia. A turnat apă caldă în lighean, a pus acolo puțin oțet și și-a cufundat fața în apă. După cît se pare, era prea mult oțet în apă și Mișurin a orbit. Pînă la adînci bătrîneți, a umblat pe pipăite și de aceea sau, poate, nu de aceea a început să semene și mai mult a caterpilar.

<16 octombrie 1940>

Victoria lui Mîșin

Lui Mîșin oamenii îi spuseră:

— Hei, Mîșin, ridică-te!

Mîșin zise:

— Nu mă scol. Și continuă să stea întins pe dușumea.

Atunci la Mîșin veni Kalughin și-i spuse:

— Dacă tu, Mîșin, nu te ridici, o să te silesc eu să te scoli.

— Nu, spuse Mîșin, stînd mai departe întins pe dușumea.

De Mîșin se apropie Selizneva și-i spuse:

— Dumneata, Mîșin, te tăvălești degeaba pe dușumeaua coridorului și nu ne lași să umblăm încoace și încolo.

— Nu v-am lăsat și n-o să vă las, spuse Mîșin.

— Păi, știi... – începu Korșunov, dar Kalughin îl întrerupse și zise:

— N-are rost să ne întindem la vorbă! Dați telefon la miliție.

Dădură telefon la miliție și chemară un milițian.

Peste o jumătate de oră veni milițianul însoțit de portar.

— Ce s-a întîmplat? întrebă milițianul.

— Admirați-l, spuse Korșunov, dar Kalughin îi luă vorba din gură și zise:

— Uitați-vă. Acest cetățean zace tot timpul aici pe dușumea și ne împiedică să circulăm pe coridor. Am încercat în fel și

chip…

Dar Kalughin fu întrerupt de Selizneva, care zise:

— L-am rugat să plece, dar nu pleacă.

— Da, spuse Korșunov.

Milițianul se apropie de Mîșin.

— De ce stați întins aici, cetățene? întrebă milițianul.

— Mă odihnesc, îi răspunse Mîșin

— Cetățene, aici nu-i cazul să vă odihniți, zise milițianul. Unde locuiți, cetățene?

— Aici, răspunse Mîșin.

— Unde-i camera dumneavoastră? întrebă milițianul.

— E înscris în cartea noastră de imobil, dar n-are cameră, spuse Kalughin.

— Aveți răbdare, cetățene, spuse milițianul, acum stau de vorbă cu el.

— Aici, rosti Mîșin.

— Dați-mi voie, spuse Korșunov, dar Kalughin îl întrerupse spunînd:

— Nici măcar pat nu are, se tăvălește pe dușumeaua goală.

— Locatarii se plîng de mult de el, spuse portarul.

— E absolut imposibil să circuli pe coridor, adăugă Selizneva. Nu pot păși mereu peste un bărbat. Iar el își întinde într-adins picioarele, chiar și mîinile, ba încă mai zace și pe spate și se uită. Vin obosită de la lucru, am nevoie de odihnă.

— Adaug și eu… – dădu să spună Korșunov, dar Kalughin îl întrerupse:

— Și noaptea zace aici. Oamenii se împiedică de el în întuneric. Din cauza lui mi-am sfîșiat pătura.

Selizneva adăugă:

— Mereu îi curg niște cuie din buzunar. Nu poți umbla cu picioarele goale pe coridor, că nu-i mare lucru să-ți nenorocești un picior.

— Mai adineaori au vrut să-l stropească cu gaz și să-i dea foc, zise portarul.

— L-am stropit cu gaz… – începu Korșunov, dar Kalughin îi luă vorba din gură:

— L-am stropit numai ca să-l speriem, dar nu ne-am gîndit să-i dăm foc.

— Păi eu nici n-aș fi permis ca, în prezența mea, să i se dea foc unui om, spuse Selizneva.

— Dar de ce acest om zace aici pe coridor? întrebă deodată milițianul.

— Na-ți-o bună că ți-am dres-o! spuse Korșunov, dar Kalughin îi luă vorba din gură:

— Pentru că n-are alt spațiu locativ. În camera asta stau eu, în cealaltă stau ei, în a treia – dumnealui, iar Mîșin locuiește în coridor.

— Așa nu merge, spuse milițianul. Toți trebuie să stea culcați în spațiul lor locativ.

— Păi el n-are alt spațiu locativ decît coridorul, spuse Kalughin.

— Chiar așa, întări Korșunov.

— Și se tăvălește veșnic aici, zise Selizneva.

— Așa nu merge, concluzionă milițianul și plecă împreună cu portarul.

Korșunov se repezi la Mîșin.

— Cum e? începu el să strige. Ți-a plăcut?

— Stați puțin, interveni Kalughin și, apropiindu-se de Mîșin, îi spuse: Ai auzit ce-a zis milițianul? Ridică-te de pe

dușumea!

— Nu mă ridic, spuse Mîșin, continuînd să stea întins pe dușumea.

— De-acum o să stea așa într-adins, n-o să se mai ridice în veacul vecilor, își dădu Selizneva cu părerea.

— Sigur că da, rosti cu iritare Kalughin.

Iar Korșunov întări:

— Nu mă îndoiesc de asta. *Parfaitement!*

<8 noiembrie 1940>

Reabilitarea

Fără să mă laud, pot spune că, atunci cînd Volodea m-a pocnit peste ureche și m-a scuipat în frunte, așa de tare l-am înșfăcat, că n-o să mai uite vreodată. De-abia după aceea l-am bătut cu primusul, iar cu fierul de călcat l-am bătut de-abia seara. Așa că n-a murit chiar imediat. Nu-i o dovadă faptul că piciorul i l-am rupt încă din timpul zilei. Atunci încă mai trăia. Iar pe Andriușa l-am omorît pur și simplu din inerție, așa că nu-mi găsesc nici o vină în asta. De ce Andriușa și Elizaveta Antonovna mi-au ieșit dinainte? N-avea rost s-o ia la trap și să iasă dindărătul ușii. Sînt acuzat că aș fi setos de sînge, se zice că aș fi băut sînge, dar nu-i așa: am lins băltoacele și petele de sînge, aceasta fiind necesitatea firească a omului de a șterge urmele crimei sale, de altfel una de tot nimicul. De asemenea, n-am violat-o pe Elizaveta Antonovna.

În primul rînd, nu mai era fată mare și, în al doilea rînd, am avut a face cu un cadavru, așa că ea n-are de ce se plînge. Ce-are a face că era cît pe ce să nască? Eu am scos copilul afară. Și nu-i vina mea că nu i-a fost scris să trăiască pe lumea asta. Nu eu i-am rupt capul, gîtul lui subțire a fost de vină. Nu era creat pentru viața asta. E adevărat că eu le-am strivit cățelul cu cizma și l-am făcut terci pe dușumea. Dar e un cinism să fiu acuzat de uciderea cățelului, cînd alături, s-a

putea spune, au fost nimicite trei vieți omenești. Copilul nu-l mai pun la socoteală. Bine: în toate astea (pot accepta ideea) s-ar putea întrevedea o anumită cruzime din partea mea. Dar să se considere o crimă faptul că m-am lăsat pe vine și m-am ușurat pe victimele mele – asta, scuzați, e ceva absurd. Ușurarea e o necesitate firească și, prin urmare, nu-i nimic criminal în ea. Deci, înțeleg temerile avocatului meu, sperînd totuși că voi fi achitat complet.

<1940>

Bătrîna

Nuvelă

...Și între ei are loc următoarea discuție.
Hamsun

În curte stă o bătrînă și ține în mîini un ceas de perete. Eu trec pe lîngă bătrînă, mă opresc și o întreb cît e ceasul.

— Uitați-vă, îmi spune bătrîna.

Mă uit și văd că ceasul nu are ace.

— Nu are ace, spun eu.

Bătrîna se uită la cadran și îmi spune:

— Acum e trei fără un sfert.

— Aha! Mulțumesc foarte mult, spun eu și plec.

Bătrîna îmi strigă ceva din urmă, dar eu îmi văd de drum și nu întorc capul. Ies în stradă și merg pe partea însorită. Soarele de primăvară este foarte plăcut. Merg pe jos, cu ochii pe jumătate închiși și fumez pipă. În colțul cu strada Sadovaia îmi nimerește în cale Sakerdon Mihailovici. Ne salutăm, ne oprim și discutăm mult timp. Mi se urăște să stau în stradă și îl invit pe Sakerdon Mihailovici într-o bodegă, la un subsol. Bem votcă, gustăm ouă vîrtoase și scrumbie, apoi ne luăm rămas-bun, iar eu îmi continui drumul singur.

În acest moment îmi amintesc că am uitat să deconectez soba electrică de acasă. Mi-e ciudă. Mă întorc și merg acasă. Ziua începuse așa de bine și uite primul ghinion. N-ar fi trebuit să ies în stradă.

Ajung acasă, mă dezbrac de veston, scot ceasul din buzunarul jiletcii și-l agăț în cui; apoi încui ușa cu cheia și mă întind pe sofa. Voi sta întins și voi încerca să ațipesc.

Din stradă se aud țipete enervante de copii. Stau întins și le inventez pedepse. Cel mai mult îmi place să dau cu tetanosul peste ei, ca să nu se mai miște. Părinții îi cară pe la casele lor. Zac în pătucurile lor și nici măcar nu pot să mănînce, fiindcă nu li se deschid gurile. Sînt alimentați artificial. Peste o săptămînă tetanosul trece, dar copiii sînt atît de slăbiți, încît trebuie să mai stea la pat o lună întreagă. Apoi încep să se însănătoșească încetul cu încetul, dar eu dau peste ei cu încă un tetanos, așa că ei crapă cu toții.

Stau întins pe sofa cu ochii deschiși și nu pot ațipi. Îmi amintesc de bătrîna cu ceasul, pe care am văzut-o astăzi în curte, și începe să-mi placă tare că ceasul ei nu avea ace. Zilele acestea, într-o consignație, am văzut un ceas de bucătărie dezgustător, ale cărui ace erau făcute sub forma unui cuțit și a unei furculițe.

Dumnezeule! Încă n-am deconectat soba electrică. Sar și o deconectez, după care mă întind iar pe sofa și încerc să ațipesc. Închid ochii. Mi-e somn. În fereastră bate soarele de primăvară, trimițîndu-și razele drept spre mine. Mi se face peste măsură de cald. Mă ridic și mă așez în fotoliul de lîngă fereastră.

Acum mi-e somn, dar n-am să dorm. Voi pune mîna pe hîrtie și pe toc și voi scrie. Simt în mine o forță teribilă. Am plănuit totul de ieri. Va fi o povestire despre un făcător de minuni, care trăiește în zilele noastre și nu face minuni. Știe că e făcător de minuni și că poate face orice, dar nu face. Este dat afară din apartament, știe că n-are decît să-și fluture batista și apartamentul rămîne al lui, dar asta n-o face și pleacă resemnat din apartament și trăiește la marginea orașului, într-o șură. Ar putea preface șura într-o excelentă

casă din cărămidă, dar nu face asta, continuă să trăiască în șură și pînă la urmă moare, fără să fi făcut vreo minune la viața lui.

Stau și îmi frec mîinile de bucurie. Sakerdon Mihailovici o să plesnească de invidie. Crede că nu mai sînt în stare să scriu ceva genial. La lucru mai iute, mai iute! Jos cu somnul și cu lenea! Voi scrie optsprezece ore la rînd!

Tremur tot de nerăbdare. Nu-mi puteam da seama ce să fac: trebuia să pun mîna pe toc și pe hîrtie, dar luam felurite obiecte, cu totul altele decît acelea de care aveam nevoie. Alergam prin cameră: de la fereastră la masă, de la masă la sobă, de la sobă la masă, apoi la divan și iar la fereastră. Acum nu-i decît ora cinci. Am dinainte toată ziua, și seara, și toată noaptea...

Stau în picioare în mijlocul camerei. La ce mă gîndesc? S-a și făcut cinci și douăzeci. Trebuie să scriu. Împing masa spre fereastră și mă instalez. Am dinainte hîrtie cu pătrățele, țin tocul în mînă.

Inima mea bate prea tare și mîna îmi tremură. Aștept să mă liniștesc puțin. Pun deoparte tocul și îmi umplu pipa. Soarele îmi bate drept în ochi, închid ochii pe jumătate și aprind pipa.

Uite, pe lîngă fereastră trece o cioară în zbor. De la fereastră, mă uit în stradă și văd cum un ins cu picior mecanic merge pe trotuar. Bocănește tare cu piciorul și cu bastonul.

— Așa, spun eu, continuînd să mă uit pe fereastră.

Soarele se ascunde după coșul clădirii de peste drum. Umbra coșului aleargă pe acoperiș, trece strada și mi se așază pe față. Trebuie să profit de această umbră și să scriu cîteva cuvinte despre făcătorul de minuni. Înșfac tocul și scriu:

„Făcătorul de minuni era înalt de statură“.

Nu mai pot scrie nimic. Stau pînă cînd începe să-mi dea tîrcoale foamea. Atunci mă ridic în picioare și mă duc la dulăpiorul unde îmi păstrez proviziile, cotrobăiesc acolo, dar nu găsesc nimic. O bucățică de zahăr și atît.

Bate cineva la ușă.

— Cine-i?

Nu-mi răspunde nimeni. Deschid ușa și o văd în fața mea pe bătrîna care dimineață stătea cu ceasul în curte. Sînt foarte mirat și nu pot spune nimic.

— Uite că am venit, spune bătrîna și intră în camera mea.

Stau în ușă și nu știu ce să fac: s-o alung pe bătrînă sau, dimpotrivă, s-o invit să ia loc? Dar bătrîna se duce singură și se așază în fotoliul meu de lîngă fereastră.

— Trage ușa și încui-o cu cheia, îmi spune bătrîna.

Trag ușa și răsucesc cheia.

— Pune-te în genunchi, îmi spune bătrîna.

Și eu îngenunchez.

Dar imediat încep să înțeleg toată nerozia situației. De ce stau în genunchi în fața unei bătrîne oarecare? Și de ce, adică, bătrîna se află în camera mea și stă în fotoliul meu preferat? De ce n-am alungat-o pe bătrînă?

— Ascultă, spun eu, ce drept ai dumneata să faci ce vrei în camera mea, ba încă să mă mai și comanzi pe mine? Nu vreau cîtuși de puțin să stau în genunchi.

— Nici nu trebuie, zice bătrîna. Acum trebuie să te întinzi pe burtă și să-ți împingi nasul în dușumea.

Am îndeplinit imediat porunca…

Văd în fața mea niște pătrate corect desenate. Durerea din umăr și din șoldul drept mă silește să-mi schimb poziția. Zac

cu fața în jos; acum, cu mare greutate, mă ridic în genunchi. Mîinile și picioarele mi-au amorțit și se îndoaie greu. Mă uit împrejur și mă văd în camera mea, stînd în genunchi în mijlocul dușumelei. Conștiința și memoria îmi revin încet. Mai cercetez o dată camera și văd că în fotoliul de la fereastră parcă stă cineva. În cameră e destul de puțină lumină, pentru că acum, probabil, e noapte albă. Mă uit cu atenție. Doamne! Oare bătrîna tot mai stă în fotoliul meu? Îmi lungesc gîtul și privesc. Da, firește, bătrîna e cea care stă în fotoliu, cu capul lăsat în piept. Probabil că a ațipit.

Mă ridic și, șchiopătînd, mă apropii de ea. Capul bătrînei e lăsat în piept, mîinile îi atîrnă pe lîngă fotoliu. Îmi vine s-o înșfac pe bătrîna asta și să-i fac vînt pe ușă afară.

— Ascultă, îi zic eu, dumneata ești în camera mea. Trebuie să lucrez. Te rog să pleci.

Bătrîna nu se mișcă. Mă aplec și mă uit la fața bătrînei. Gura îi e deschisă și din gură îi iese proteza dentară, care a alunecat de la locul ei. Și deodată mă lămuresc: bătrîna a murit.

Mi se face tare necaz. De ce a murit în camera mea? Nu pot suferi morții. Iar acum fă-ți de lucru cu leșul acesta, du-te și discută cu portarul, cu administratorul, explică-le de ce bătrîna e la tine. M-am uitat cu ură la bătrînă. Dar, poate, n-a murit? O pipăi pe frunte. Fruntea e rece. Și mîna. Ei, ce să mă fac?

Îmi aprind pipa și mă așez pe sofa. O ciudă nebună începe să clocotească în mine:

— Lepădătură! spun eu cu voce tare.

Bătrîna moartă stă ca un sac în fotoliul meu.

Dinții îi ies din gură. Seamănă cu un cal mort.

— Scîrbos tablou, spun eu. Dar nu pot s-o acopăr pe bătrînă cu un ziar, fiindcă multe se pot întîmpla sub ziar.

Dincolo de perete se aude mișcare: se scoală vecinul meu, care e mecanic de locomotivă. Asta-mi mai lipsea: să miroasă el că am în cameră o bătrînă moartă! Trag cu urechea la pașii vecinului. De ce nu se grăbește? De-acum e cinci și jumătate. Ar fi trebuit să plece de mult. Dumnezeule! Se pregătește să-și bea ceaiul! Aud cum, dincolo de perete, fîsîie primusul. Ah, de-ar pleca mai repede blestematul de mecanic!

Îmi trag picioarele pe sofa și mă întind. Trec opt minute, dar ceaiul vecinului nu-i gata și primusul fîsîie. Închid ochii și moțăi.

Visez că vecinul meu a plecat, și eu, odată cu el, ies pe scară și trîntesc în urma mea ușa cu încuietoare franțuzească. N-am cheie și nu pot intra în apartament. Trebuie să sun și să-i trezesc pe ceilalți locatari, ceea ce-i rău de tot. Stau pe palier și mă gîndesc ce să fac și deodată văd că nu am mîini. Îmi aplec capul ca să văd mai bine dacă am mîini sau nu și văd că într-o parte, în loc de mînă, îmi atîrnă un cuțit de masă și, în partea cealaltă, o furculiță.

— Uite, îi spun eu lui Sakerdon Mihailovici, care, cine știe de ce, stă chiar aici pe un scaun pliant. Uite, îi spun, vezi și dumneata ce mîini am?

Iar Sakerdon Mihailovici stă tăcut și eu văd că nu-i Sakerdon Mihailovici cel adevărat, ci unul de lut.

În acest moment mă trezesc și-mi dau seama că sînt întins la mine în cameră, pe sofa, și lîngă fereastră, în fotoliu, zace bătrîna cea moartă.

Întorc iute capul spre ea. Bătrîna nu e în fotoliu. Mă uit la fotoliul gol și o bucurie ciudată îmi umple sufletul. Deci, a fost

un vis. Dar unde o fi început? O fi intrat bătrîna în camera mea? Poate că și asta am visat-o? Ieri m-am întors acasă, pentru că am uitat să deconectez soba electrică. Poate și asta am visat-o? În orice caz, e foarte bine că bătrîna moartă nu-i la mine în cameră și, prin urmare, nu trebuie să mă duc la administrator și să-mi fac de lucru cu moarta!

Totuși, cît timp am dormit? M-am uitat la ceas: e nouă și jumătate, probabil ziua.

Dumnezeule! Cîte nu visează omul!

Mi-am dat picioarele jos de pe sofa, pregătindu-mă să mă ridic, și deodată am văzut-o pe bătrîna moartă, zăcînd pe dușumea, lîngă fotoliu. Zăcea cu fața în sus și proteza, sărindu-i din gură, se înfipsese cu un dinte în nara bătrînei. Mîinile îi erau răsucite sub corp și nu se vedeau, iar de sub rochia alunecată în sus se vedeau picioarele descărnate în ciorapi de lînă, albi și murdari.

— Lepădătură! am strigat eu și, dînd fuga la bătrînă, am lovit-o cu cizma în bărbie.

Proteza i-a zburat într-un colț. Am vrut s-o mai lovesc o dată pe bătrînă, dar m-am temut ca pe cadavru să nu rămînă semne, ca nu cumva să se creadă că eu am omorît-o.

M-am îndepărtat de bătrînă, m-am așezat pe sofa și mi-am aprins pipa. S-au scurs așa vreo douăzeci de minute. Acum îmi era clar că, oricum, tărășenia va ajunge la miliția judiciară și că prostia penală mă va acuza de crimă. Situția era serioasă, iar eu am mai și lovit-o cu cizma.

M-am apropiat de bătrînă, m-am aplecat și am început să-i cercetez fața. Pe bărbie era o pată mică, neagră. Nu, nu mi se poate căuta nod în papură. Cîte nu se pot întîmpla? Poate că bătrîna, încă în viață fiind, s-a lovit de ceva? Mă calmez un pic

și încep să umblu prin cameră, pufăind din pipă și chibzuind la situația mea.

Scot portofelul din buzunar și număr banii. Unsprezece ruble. Deci, pot să cumpăr niște șuncă, pîine și îmi mai rămîne și de tutun.

Îmi îndrept nodul cravatei, strîmbat peste noapte, iau ceasul, mă îmbrac cu vestonul, încui cu grijă ușa camerei mele, bag cheia în buzunar și plec. Trebuie să mănînc ceva mai întîi, gîndurile îmi vor fi astfel mai limpezi și voi face ceva cu leșul acesta.

În drum spre magazin mi-a trecut prin cap gîndul să trec pe la Sakerdon Mihailovici, să-i povestesc tot și, poate, ne vine la amîndoi o idee ca să facem ceva. Dar imediat renunț la acest gînd, pentru că unele lucruri trebuie să le faci singur, fără martori.

La magazin nu era salam cu șuncă, așa că mi-am cumpărat o jumătate de kilogram de cîrnăciori. Nici tutun nu era. De la magazin m-am dus la brutărie.

La brutărie era multă lume și rîndul la casă era destul de lung. M-am încruntat de îndată, dar m-am așezat la rînd. Rîndul înainta foarte încet, iar apoi se opri de tot, fiindcă la casă avusese loc nu știu ce scandal. Mă prefăceam că nu văd nimic, și mă uitam în ceafa tinerei femei, care era înaintea mea la rînd. Femeiușca era, probabil, foarte curioasă: își lungea gîtul cînd în dreapta, cînd în stînga și se ridica mereu în vîrful picioarelor, ca să vadă se ce întîmplă la casă. În cele din urmă, s-a întors spre mine și m-a întrebat:

— Nu știți ce se întîmplă acolo?

— Scuzați-mă, nu știu, i-am răspuns cît se poate de rece.

Femeiușca s-a învîrtit în toate părțile și, în sfîrșit, iar mi s-a adresat.

— N-ați putea să vă duceți și să aflați ce se întîmplă acolo?

— Scuzați-mă, dar nu mă interesează deloc, i-am răspuns eu și mai rece.

— Cum să nu vă intereseze? exclamă femeiușca. Doar întîrziați și dumneavoastră din cauza acestui rînd!

Nu i-am răspuns nimic și doar m-am înclinat ușor. Femeiușca m-a privit cu atenție.

— Firește, statul la rînd la pîine nu-i treabă de bărbat, a spus ea. Îmi pare rău de dumneavoastră că trebuie să stați. Sînteți celibatar, nu-i așa?

— Da, celibatar, i-am răspuns eu, întru cîtva derutat, dar, din inerție, continuînd să-i vorbesc destul de rece și să mă înclin ușor.

Femeiușca m-a mai privit o dată din cap pînă în picioare și deodată, atingîndu-mi mîneca cu degetele, a spus:

— Dați-mi să vă cumpăr ce aveți nevoie și așteptați-mă afară.

M-am zăpăcit de tot.

— Vă mulțumesc, i-am răspuns. E foarte drăguț din partea dumneavoastră, dar, zău, aș putea s-o fac și singur.

— Nu, nu, spuse femeiușca, duceți-vă în stradă. Ce aveați de gînd să cumpărați?

— Vedeți dumneavoastră, i-am spus eu, aveam de gînd să cumpăr o jumătate de kilogram de pîine neagră, din cea coaptă la tavă, care-i mai ieftină.

— Bine, spuse femeiușca. Acum plecați. Vă cumpăr eu, apoi ne socotim.

Și chiar mi-a împins puțin cotul.

Am ieșit din brutărie și m-am oprit chiar lîngă ușă. Soarele primăvăratic îmi bate chiar în față. Îmi aprind pipa. Ce femeiușcă drăguță! Așa ceva acum e o raritate. Stau, îmi mijesc ochii din cauza soarelui, fumez și mă gîndesc la simpatica femeiușcă. Are ochii căprui, senini. E o minune, ce frumușică e!

— Fumați pipă? aud o voce lîngă mine. Femeiușca drăguță îmi întinde pîinea.

— Vă sînt foarte recunoscător, spun eu, luînd pîinea.

— Și fumați pipă! Asta îmi place grozav de mult! îmi spune femeiușca cea simpatică.

Și între noi are loc următoarea conversație.

EA: Deci, vă cumpărați singur pîine?

EU: Nu numai pîine, ci și restul.

EA: Dar unde luați prînzul?

EU: De obicei îmi gătesc singur. Uneori mănînc la o berărie.

EA: Vă place berea?

EU: Nu, îmi place mai mult votca.

EA: Și mie îmi place votca.

EU: Vă place votca? Ce bine! Aș vrea să beau odată cu dumneavoastră.

EA: Și eu aș vrea să beau votcă cu dumneavoastră.

EU: Scuzați-mă, aș putea să vă întreb un lucru?

EA (*roșind tare*): Desigur, întrebați-mă.

EU: Bine, vă întreb. Credeți în Dumnezeu?

EA (*mirată*): În Dumnezeu? Da, firește.

EU: Dar ce-ați spune dacă am cumpăra acum niște votcă și am merge la mine? Stau aproape.

EA (*cu ardoare*): Bine, sînt de acord!

EU: Atunci, să mergem.

Intrăm într-un magazin, cumpăr o jumătate de litru de votcă. Nu mai am bani, mi-a mai rămas niște mărunțiș. Tot timpul vorbim despre felurite lucruri și, deodată, eu îmi aduc aminte că în camera mea zace bătrîna pe dușumea.

Întorc capul spre noua mea cunoștință: stă la tejghea și se uită la borcanele cu dulceață. Mă furișez cu grijă spre ușă și ies din magazin. La țanc, în dreptul magazinului tocmai oprește un tramvai. Sar în el, fără să mă uit ce număr este. Pe strada Mihailovskaia cobor și mă duc la Sakerdon Mihailovici. Am în mîini sticla cu votcă, pîinea și cîrnăciorii.

Ușa mi-a deschis-o chiar Sakerdon Mihailovici. Era îmbrăcat într-un halat peste corpul gol, cu cizme rusești, cu turetcile retezate și cu o căciulă de blană cu clape, dar clapele erau ridicate și legate fundă pe creștet.

— Mă bucur, a spus Sakerdon Mihailovici, văzîndu-mă.

— Nu v-am întrerupt de la lucru? am întrebat eu.

— Nu, nu, spune Sakerdon Mihailovici. Nu făceam nimic, ședeam pur și simplu pe dușumea.

— Vedeți dumneavoastră, îi spun eu lui Sakerdon Mihailovici. Am venit la dumneavoastră cu votcă și gustare. Dacă n-aveți nimic împotrivă, haideți să bem.

— Foarte bine, zise Sakerdon Mihailovici. Intrați.

Am intrat în camera lui. Eu am deschis sticla cu votcă, iar Sakerdon Mihailovici a pus pe masă două pahare și o farfurie cu carne fiartă.

— Am niște cîrnăciori, spun eu. Cum să-i mîncăm: cruzi sau îi fierbem?

— Îi punem la fiert, spune Sakerdon Mihailovici, și deocamdată o să bem votcă, avînd carnea fiartă drept gustare. Este din supă, e o carne fiartă excelentă!

Sakerdon Mihailovici pune un castron pe lampa de petrol și ne apucăm să bem votcă.

— E folositor să bei votcă, spune Sakerdon Mihailovici, umplînd paharele. Mecinikov[1] scria că votca e mai folositoare decît pîinea, că pîinea e ca un smoc de paie, care putrezește în stomacurile noastre.

— În sănătatea dumneavoastră! spusei eu, ciocnind cu Sakerdon Mihailovici.

Am băut și am gustat din carnea rece.

— Bună, spuse Sakerdon Mihailovici.

Dar în clipa aceea ceva trosni în cameră.

— Ce-i asta? am întrebat eu.

Stăteam tăcuți și trăgeam cu urechea. Deodată trosni din nou. Sakerdon Mihailovici sări de pe scaun și, ducîndu-se la fereastră, smulse perdeaua.

— Ce faceți? am strigat eu.

Dar Sakerdon Mihailovici nu-mi răspunse, se repezi la lampa de petrol, luă castronul cu perdeaua și îl puse pe dușumea.

— Drace! spune Sakerdon Mihailovici. Am uitat să torn apă în castron, castronul e emailat și emailul a sărit.

— E clar, spun eu, dînd din cap.

Ne-am așezat din nou la masă.

— Dă-i dracului, spune Sakerdon Mihailovici. O să mîncăm cîrnăciorii cruzi.

— Mi-e grozav de foame, spun eu.

— Mîncați, zise Sakerdon Mihailovici, împingînd cîrnăciorii spre mine.

— Ultima oară am mîncat ieri cu dumneavoastră, la bodegă, de-atunci n-am mai pus nimic în gură.

— Da, da, da, făcu Sakerdon Mihailovici.

— Am scris tot timpul, spusei eu.

— Drace! exclamă, cu exagerare, Sakerdon Mihailovici. E o plăcere să ai un geniu în fața ta.

— Ba bine că nu! spusei eu.

— Ați scris mult? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Da, răspunsei eu. Am scris o groază de hîrtii.

— Pentru geniul zilelor noastre! spuse Sakerdon Mihailovici, ridicînd paharul.

Am băut. Sakerdon Mihailovici mînca din carnea fiartă, eu, din cîrnăciori. După ce am mîncat patru bucăți, mi-am aprins pipa și am spus:

— Nu știți, dar am venit la dumneavoastră încercînd să scap de cineva care mă urmărea.

— Și cine vă urmărea? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— O femeie, spusei eu.

Însă, întrucît Sakerdon Mihailovici nu m-a întrebat nimic, ci a turnat tăcut în pahare, am continuat:

— Am cunoscut-o la o brutărie și m-am îndrăgostit din prima clipă.

— E frumoasă? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Da, spusei eu, pe gustul meu.

Am băut, apoi am continuat:

— A acceptat să meargă la mine și să bea votcă. Am intrat într-un magazin, dar de acolo am fost nevoit să ies pe furiș.

— N-aveați bani destui? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Nu, bani aveam la limită, spusei eu, dar mi-am amintit că n-o pot lăsa să intre în camera mea.

— Ce, în camera dumneavoastră era altă femeie? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Da, dacă așa vreți, în camera mea este altă femeie, spusei eu, zîmbind. Acum nu pot lăsa pe nimeni să-mi intre în cameră.

— Căsătoriți-vă. O să mă invitați la masă, spuse Sakerdon Mihailovici.

— Nu, spusei eu, plesnind de rîs. Cu femeia asta nu mă însor.

— Atunci însurați-vă cu cea din brutărie, spuse Sakerdon Mihailovici.

— De ce țineți morțiș să mă însurați? întrebai eu.

— Ce-i rău în asta? întrebă Sakerdon Mihailovici, umplînd paharele. Pentru succesele dumneavoastră!

Am băut. Se pare că votca începuse să-și facă efectul asupra noastră. Sakerdon Mihailovici și-a luat de pe cap căciula de blană cu clape și a aruncat-o pe pian. Eu m-am ridicat și am făcut cîțiva pași prin cameră, simțind de-acum un pic de amețeală.

— Ce părere aveți despre morți? l-am întrebat pe Sakerdon Mihailovici.

— Absolut negativă, răspunse Sakerdon Mihailovici. Mă tem de ei.

— Da, nici eu nu-i pot suferi pe morți. Dacă s-ar întîmpla să dau peste-un mort și nu mi-ar fi rudă, cred că l-aș pocni cu piciorul.

— Morții nu trebuie loviți cu picioarele, spuse Sakerdon Mihailovici.

— L-aș pocni cu cizma drept în bot, spusei eu. Nu pot suferi morții și copiii.

— Da, copiii sînt o porcărie, se declară de acord Sakerdon Mihailovici.

— Ce credeți că-i mai rău: morții sau copiii? întrebai eu.

— Copiii, cred eu, sînt mai răi, ne deranjează mai des. Iar morții, totuși, nu se bagă în viața noastră, spuse Sakerdon Mihailovici.

— Se bagă! strigai eu și tăcui de îndată.

Sakerdon Mihailovici se uită atent la mine.

— Mai vreți votcă? întrebă el.

— Nu, spusei eu, dar, luîndu-mi seama, adăugai: Nu, mulțumesc, nu mai vreau.

M-am apropiat de el și m-am așezat la masă. Cîtva timp am tăcut.

— Vreau să vă întreb ceva, spun eu, în cele din urmă. Credeți în Dumnezeu?

De-a lungul frunții lui Sakerdon Mihailovici apare o zbîrcitură și el spune:

— Există fapte indecente. Nu-i decent să-i cereți unui om cincizeci de ruble cu împrumut, dacă ați văzut că de-abia și-a băgat în buzunar vreo două sute. E treaba lui să vă dea banii sau să vă refuze și mijlocul cel mai comod și mai plăcut este să mintă că nu are. Însă dumneavoastră ați văzut că omul acela are bani și astfel l-ați lipsit de posibilitatea de a vă refuza simplu și plăcut. L-ați lipsit de posibilitatea alegerii și asta-i o porcărie. E o faptă indecentă și lipsită de tact. Și a-l întreba pe un om: „Credeți în Dumnezeu? – e, de asemenea, o faptă lipsită de tact și indecentă.

— Mda, spusei eu, dar nu văd nici o legătură.

— Nici nu fac comparație, spuse Sakerdon Mihailovici.

— Bine, spusei eu, să lăsăm asta. Scuzați-mă că v-am pus o întrebare atît de indecentă și lipsită de tact.

— Nu-i nimic, spuse Sakerdon Mihailovici. Doar am refuzat pur și simplu să vă răspund.

— Nici eu n-aș fi răspuns, spusei eu, dar din alt motiv.

— Din care? întrebă moale Sakerdon Mihailovici.

— Vedeți dumneavoastră, spusei eu, după părerea mea, nu există oameni credincioși și necredincioși. Există numai doritori să creadă și doritori să nu creadă.

— Deci, cei care doresc să nu creadă cred deja în ceva? întrebă Sakerdon Mihailovici. Iar cei care doresc să creadă nu cred de dinainte în nimic?

— Se poate și așa, răspunsei eu. Nu știu.

— Și cred sau nu cred în ce? În Dumnezeu? întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Nu, răspunsei eu, în nemurire.

— Atunci de ce m-ați întrebat dacă cred în Dumnezeu?

— Pur și simplu, pentru că întrebarea „Credeți în nemurire?“ sună foarte stupid, îi spusei eu lui Sakerdon Mihailovici și mă ridicai.

— Ce, plecați? mă întrebă Sakerdon Mihailovici.

— Da, spusei eu, e timpul.

— Și votca? întrebă Sakerdon Mihailovici. N-a mai rămas decît cîte-un pahar.

— Atunci s-o terminăm, spusei eu.

Terminarăm votca și gustarăm din resturile de carne fiartă.

— Acum trebuie să plec, spusei eu. La revedere.

Am plecat.

Rămas singur, Sakerdon Mihailovici curăță masa, aruncă pe dulap sticla golită de votcă, își puse din nou căciula de blană cu clape și se așeză pe dușumea, sub fereastră. Mîinile Sakerdon Mihailovici și le puse la spate și ele nu se vedeau. Iar

de sub halatul ridicat se vedeau picioarele goale, descărnate, încălțate în cizmele rusești cu turetcile retezate.

Mergeam pe Nevski Prospekt, cufundat în gîndurile mele. Acum trebuie să mă duc la administrator și să-i povestesc tot. Și după ce mă descotorosesc de bătrînă, voi sta zile întregi lîngă brutărie, pînă o voi întîlni pe femeiușca aceea frumoasă. Doar i-am rămas dator cu patruzeci și opt de copeici pentru pîine. Am un pretext excelent s-o caut. Votca băută continua încă să acționeze și parcă totul se aranja de minune și foarte simplu.

Pe Fontanka m-am apropiat de un chioșc și, cu mărunțișul rămas, am băut o halbă mare de cvas de pîine. Cvasul era rău și acru și am plecat mai departe cu un gust mizerabil în gură.

În colțul străzii Liteinaia un bețiv, împiedicîndu-se, m-a îmbrîncit. Bine că n-am revolver: l-aș fi omorît pe loc.

Pînă acasă am mers, cred eu, cu figura schimonosită de enervare. În orice caz, aproape toți trecătorii întorceau capul spre mine.

Am intrat în biroul administrației. Pe masă stătea o fătucă scundă, murdară, cîrnă, șpanche și albicioasă și, uitîndu-se într-o oglinjoară de buzunar, se ruja.

— Dar unde-i administratorul? am întrebat eu.

Fătuca tăcea, continuînd să se rujeze.

— Unde-i administratorul? am repetat cu voce tăioasă.

— Mîine vine, nu astăzi, mi-a răspuns fătuca murdară, cîrnă, șpanche și albicioasă.

Am ieșit în stradă. Pe trotuarul celălalt mergea un invalid cu un picior mecanic și bocănea tare cu proteza și cu bastonul. Șase țînci fugeau după invalid, maimuțărindu-i mersul.

Am cotit spre ușa din față și am început să urc scara. La etajul întîi m-am oprit; mi-a trecut prin minte un gînd dezgustător: bătrîna trebuie să înceapă să putrezească. N-am închis fereastra și, se spune, morții putrezesc și mai repede cu fereastra deschisă. Ce prostie am făcut! Și diavolul de administrator vine de-abia mîine! Am stat nehotărît cîteva minute, apoi am început să urc în continuare.

Lîngă ușa apartamentului meu m-am oprit din nou. Poate să mă duc la brutărie și s-o aștept acolo pe femeiușca aceea drăguță? Aș implora-o să mă lase la ea în casă două sau trei nopți. Și în clipa asta îmi amintesc că ea a cumpărat astăzi pîine și, deci, n-o să mai vină la brutărie. De fapt, nici n-ar fi ieșit nimic din asta.

Am descuiat ușa și am intrat în coridor. La capătul coridorului ardea lumina, și Maria Vasilievna, ținînd în mîini o cîrpă, o freca de altă cîrpă. Văzîndu-mă, Maria Vasilievna dădu din cap.

— A întrebat de dumneavoastră un bătrîn!

— Care bătrîn? am întrebat eu.

— Nu știu, mi-a răspuns Maria Vasilievna.

— Cînd a fost asta? am întrebat eu.

— Nici asta n-o știu, mi-a răspuns Maria Vasilievna.

— Dumneavoastră ați discutat cu bătrînul? am întrebat eu.

— Eu, mi-a răspuns Maria Vasilievna.

— Atunci cum nu știți cînd a fost? am întrebat eu.

— Acum vreo două ceașuri, mi-a răspuns.

— Și cum arăta bătrînul? am întrebat eu.

— Nici asta n-o știu, spuse Maria Vasilievna și intră în bucătărie.

M-am apropiat de camera mea.

„Ce bine-ar fi, m-am gîndit eu, ca bătrîna să fi dispărut! Intru în cameră, iar bătrîna nu-i. Dumnezeule? Oare chiar nu se întîmplă minuni?!“

Am descuiat ușa și am început s-o împing încet. Poate că doar mi s-a părut, dar m-a izbit în față mirosul dulceag al începutului de putrefacție. M-am uitat pe ușa întredeschisă și, pentru o clipă, am încremenit. În patru labe, bătrîna se tîra încet spre mine.

Am țipat și am trîntit ușa, am răsucit cheia în broască și am sărit spre peretele opus. În coridor apăru Maria Vasilievna:

— M-ați strigat? m-a întrebat ea.

Tremuram atît de tare, încît n-am putut să-i răspund și doar am dat din cap că „nu“. Maria Vasilievna a venit mai aproape.

— Vorbeați cu cineva, a spus ea.

Am dat din cap că „nu“.

— Nebunul, a spus Maria Vasilievna și s-a dus din nou la bucătărie, întorcînd de cîteva ori capul spre mine.

„Nu pot sta așa. Nu pot sta așa“, repetam eu mintal. Această frază se alcătuise singură undeva, în interiorul meu. Am repetat-o pînă mi-a ajuns la conștiință.

— Nu pot sta așa, mi-am spus, dar continuam să stau ca paralizat. Se întîmplase ceva teribil, dar urma să fac ceva, poate, și mai teribil decît ceea ce se întîmplase. Un vifor îmi învălmășea gîndurile și nu vedeam decît ochii răutăcioși ai bătrînei moarte, care se tîra încet spre mine, în patru labe.

Să dau buzna în cameră și să-i sfărîm țeasta bătrînei. Uite ce trebuie să fac! Chiar au căutat din priviri și am rămas mulțumit văzînd un ciocan de crochet, care, nu se știe de ce,

de mulți ani, stătea într-un colț al coridorului. Să pun mîna pe ciocan, să dau buzna în cameră și trosc!...

Tremurul încă nu-mi trecuse. Din cauza frigului din lăuntrul meu, stăteam cu umerii ridicați. Gîndurile mele galopau, se încîlceau, se întorceau la punctul inițial și iar o luau la galop, cucerind noi zone, iar eu stăteam în picioare și trăgeam cu urechea la gîndurile mele și eram cumva străin de ele, și parcă nu le eram comandant.

— Cadavrele, îmi explicau propriile mele gînduri, sînt dubioase. Degeaba li se spune *cadavre*, sînt mai degrabă *ca javre*. Trebuie să fii mereu cu ochii pe ele. Întrebați-l pe oricare paznic de la morgă. De ce credeți că paznicul e pus acolo? Numai pentru un singur lucru: să aibă grijă ca nu cumva cadavrele să se împrăștie. În acest sens, se întîmplă cazuri amuzante. Un cadavru, cît timp paznicul, din ordinul conducerii, se spăla la baia cu aburi, a ieșit tîrîș din morgă, s-a tîrît pînă în camera de dezinfecție și a mîncat acolo un morman de rufărie. Dezinfectatorii l-au măcelărit bine pe cadavrul acela, dar rufăria stricată au trebuit s-o plătească din propriul lor buzunar. Iar alt cadavru s-a tîrît în salonul de nașteri și le-a speriat pe toate gravidele, încît una dintre ele a avortat, iar cadavrul s-a repezit la fătul de-abia scos afară și, clefăind, a început să-l înfulece. Și cînd o îngrijitoare curajoasă l-a pocnit pe cadavru cu un taburet pe spinare, el a mușcat-o de picior, și femeia a murit curînd, infectată fiind cu ptomaină. Da, cadavrele sînt dubioase, cu ele trebuie să fii cu ochii în patru.

— Stop! le-am spus eu propriilor mele gînduri. Spuneți niște aiureli. Morții sînt nemișcați.

— Bine, mi-au spus propriile mele gînduri, atunci intră în camera ta, unde se află, așa cum spui tu, un mort nemișcat.

O încăpățînare neașteptată a dat glas în mine.

— Chiar o să intru! le-am spus eu, cu hotărîre, propriilor mele gînduri.

— Încearcă! mi-au spus propriile mele gînduri.

Această bătaie de joc m-a înfuriat cu totul. Am înșfăcat ciocanul de crochet și m-am repezit spre ușă.

— Stai! mi-au strigat propriile mele gînduri. Dar eu am răsucit cheia în broască și am dat ușa de perete.

Bătrîna zăcea lîngă prag, cu fața turtită de dușumea.

Cu ciocanul de crochet ridicat, stăteam pregătit. Bătrîna nu mișca.

Tremurul îmi trecuse, și gîndurile mele se perindau clar și precis. Eu le eram comandant.

— Mai întîi închide ușa! mi-am comandat mie însumi.

Am scos cheia de pe partea exterioară a ușii și am băgat-o pe dinăuntru. Asta am făcut-o cu mîna stîngă, iar cu dreapta țineam ciocanul de crochet, fără s-o scap pe bătrînă din ochi. Am încuiat ușa cu cheia și, pășind cu grijă peste bătrînă, am ajuns în mijlocul camerei.

— Acum ne socotim noi, am spus eu. Îmi venise în minte planul, la care de obicei apelează ucigașii din romanele polițiste și de la rubrica de fapte diverse din ziare: voiam s-o bag pe bătrînă într-un geamantan, s-o scot din oraș și s-o arunc într-un smîrc. Știam un loc potrivit.

Geamantanul îl aveam sub sofa. L-am scos de acolo și l-am deschis. În el aveam niște lucruri: cîteva cărți, o pălărie veche de fetru și niște rufe zdrențuite. Toate astea le-am pus pe sofa.

În acest timp s-a trîntit cu zgomot ușa de afară și mi s-a părut că bătrîna a tresărit.

Momentan, am sărit în picioare și am pus mîna pe ciocanul de crochet.

Bătrîna zace liniștită. Eu stau în picioare și trag cu urechea. S-a întors mecanicul de locomotivă: aud cum umblă prin camera lui. Uite că trece pe coridor și se duce la bucătărie. Dacă Maria Vasilievna o să-i povestească despre nebunia mea, n-ar fi bine. Ce drăcie! Trebuie să mă duc la bucătărie și să-i calmez cu înfățișarea mea. Am pășit din nou peste bătrînă, am sprijinit ciocanul chiar lîngă ușă, pentru ca, întorcîndu-mă, să pot avea ciocanul în mînă înainte de a intra în cameră și am ieșit în coridor. De la bucătărie se auzeau voci, dar cuvintele nu se distingeau. Am închis ușa camerei mele și am pornit cu grijă spre bucătărie: voiam să aflu despre ce vorbește Maria Vasilievna cu mecanicul. Coridorul l-am parcurs repede, iar lîngă bucătărie mi-am încetinit pașii. Vorbea mecanicul, povestea probabil despre cele întîmplate la serviciu.

Am intrat. Mecanicul stătea în picioare cu un prosop în mînă, iar Maria Vasilievna ședea pe un taburet și asculta. Văzîndu-mă, mecanicul îmi făcu semn cu mîna.

— Bună ziua, bună ziua, Matvei Filippovici, i-am spus eu și m-am dus la baie.

Deocamdată era liniște. Maria Vasilievna era obișnuită cu ciudățeniile mele și putea să fi uitat această ultimă întîmplare.

Deodată mă fulgeră un gînd: nu încuiasem ușa. Ce-ar fi dacă bătrîna s-ar tîrî din cameră? M-am repezit înapoi, dar mi-am luat seama la timp și, ca să nu-i sperii pe locatari, am trecut prin bucătărie cu pași liniștiți.

Maria Vasilievna bătea cu degetul în masa de bucătărie și îi spunea mecanicului:

— Grozav! Așta-i grozav! Și eu aș fi fluierat!

Cu inima cît un purice, am ieșit în coridor și, aproape în fugă, m-am repezit spre camera mea.

Pe dinafară totul era în ordine. M-am apropiat de ușă și, crăpînd-o, m-am uitat în cameră. Bătrîna continua să zacă cu nasul înfundat în dușumea. Ciocanul de crochet era sprijinit în același loc, lîngă ușă. L-am luat, am intrat în cameră și am încuiat în urma mea ușa cu cheia. Da, în cameră mirosea într-adevăr a cadavru. Am pășit peste bătrînă, m-am dus la fereastră și m-am așezat în fotoliu. Numai să nu mi se facă rău din pricina acestui miros nesuferit, deși slab. Mi-am aprins pipa. Îmi era greață și mă durea un pic burta.

Dar de ce stau? Trebuie să acționez mai repede, cît timp bătrîna n-a putrezit de tot. Însă, în orice caz, trebuie s-o bag cu grijă în geamantan, pentru că chiar în momentul acesta ar putea să mă muște de deget. Și apoi să mor din pricina infecției cu ptomaină – mulțumesc frumos!

— Ehe! am exclamat eu deodată. Tare-aș vrea să știu cu ce-o să mă mușcați? Uite unde vi-s dinții!

M-am răsucit în fotoliu și m-am uitat în colțul din partea cealaltă a ferestrei, unde, după calculele mele, trebuia să se afle proteza dentară a bătrînei. Dar proteza nu era acolo.

Am început să mă gîndesc: poate că bătrîna moartă se tîra prin camera mea căutîndu-și dinții? Poate că și i-o fi găsit și i-o fi pus la loc în gură?

Am luat ciocanul de crochet și am scormonit cu el în colț. Nu, proteza dispăruse. Atunci am scos din comodă un cearșaf gros din finet și m-am apropiat de bătrînă. Cu ciocanul de

crochet pregătit în mîna dreaptă, țineam cearșaful de finet în mîna stîngă. O spaimă dezgustătoare îmi provoca bătrîna moartă. I-am săltat capul cu ciocanul: gura îi era deschisă, ochii daţi pe spate, iar pe toată bărbia, unde o pocnisem cu cizma, se lăbărțase o pată mare, întunecată. M-am uitat în gura bătrînei. Nu, nu-și găsise proteza dentară. I-am lăsat capul jos. Capul a căzut și s-a lovit de dușumea.

Atunci am întins pe dușumea cearșaful de finet și l-am tras pînă aproape de bătrînă. Apoi, cu piciorul și ciocanul de crochet, am rostogolit-o pe partea stîngă, pînă am dat-o pe spate. Acum zăcea pe cearșaf. Picioarele bătrînei erau îndoite din genunchi, iar pumnii îi avea lipiți de umeri. Parcă bătrîna, stînd întinsă pe spate, se pregătește, ca o pisică, să se apere de un vultur care o atacă. Afară mai repede cu mortăciunea!

Am înfășurat-o pe bătrînă în cearșaful gros și am ridicat-o în brațe. Era mai ușoară decît crezusem. Am pus-o în geamantan și am încercat să închid capacul. Mă așteptam la diferite dificultăți, dar capacul s-a închis relativ ușor. Am închis cu zgomot broaștele geamantanului și m-am îndreptat din șale.

Geamantanul stă în fața mea, arată cuviincios, de parcă în el s-ar afla lenjerie și cărți. L-am luat de mîner și am încercat să-l ridic. Da, desigur, e greu, dar nu peste măsură, îl pot duce pînă la tramvai.

M-am uitat la ceas: cinci și douăzeci. E bine. M-am așezat în fotoliu să mă odihnesc puțin și să fumez o pipă.

Probabil, cîrnăciorii pe care-i mîncasem în ziua aceea nu fuseseră prea buni, pentru că stomacul mă durea din ce în ce mai tare. Poate fiindcă i-am mîncat cruzi? Sau poate că durerea din stomac nu era decît nervoasă.

Stau jos și fumez. Iar minutele se scurg unul după altul.

Soarele de primăvară îmi luminează în fereastră, îmi mijesc ochii din pricina razelor lui. Iată-l că se ascunde îndărătul coșului clădirii de peste drum și umbra coșului aleargă pe acoperiș, trece strada și mi se așterne pe față. Îmi amintesc că, la aceeași oră, cu o zi înainte stăteam la masă și scriam o nuvelă. Uite-o: hîrtia cu pătrățele și pe ea o însemnare, făcută cu scris mărunt: „Făcătorul de minuni era înalt“.

M-am uitat pe fereastră. Pe stradă trecea un invalid cu picior mecanic și bocănea tare cu piciorul și bastonul. Doi muncitori și, alături de ei, o bătrînă, cu mîinile în șolduri, rîdeau cu hohote de mersul caraghios al invalidului.

M-am ridicat. E timpul. E timpul să plec! E timpul s-o duc pe bătrînă la smîrc! Mai trebuie să împrumut niște bani de la mecanic.

Am ieșit în coridor și m-am apropiat de ușa lui.

— Matvei Filippovici, sînteți acasă? am întrebat eu.

— Acasă, mi-a răspuns mecanicul.

— Atunci, scuzați-mă, Matvei Filippovici, nu vă prisosesc niște bani? Primesc și eu poimîine. N-ați putea să-mi împrumutați treizeci de ruble?

— Aș putea, mi-a spus mecanicul. Am auzit cum, zornăindu-și cheile, a descuiat un sertar. Apoi a deschis ușa și mi-a întins o bancnotă nouă, roșie, de treizeci de ruble.

— Vă mulțumesc foarte mult, Matvei Filippovici, am spus eu.

— Pentru puțin, pentru puțin, a spus mecanicul.

Am băgat banii în buzunar și m-am întors în camera mea. Geamantanul stătea liniștit la locul lui.

— Ei, acum, la drum, fără întîrziere! mi-am spus.

Am luat geamantanul și am ieșit din cameră.

Maria Vasilievna m-a văzut cu geamantanul și mi-a strigat:

— Unde vă duceți?

— La mătușa mea, i-am spus eu.

— Veniți degrabă? m-a întrebat Maria Vasilievna.

— Da, i-am spus eu. Trebuie să duc la mătușa niște rufărie. Și poate că mă întorc chiar astăzi.

Am ieșit în stradă. Pînă la tramvai am ajuns cu bine, cărînd geamantanul cînd cu mîna dreaptă, cînd cu cea stîngă.

În tramvai am urcat pe platforma din față a vagonului-remorcă și am început să-i fac semne taxatoarei să vină să ia banii pentru bagaj și bilet. Nu voiam să trimit din mînă în mînă, prin tot vagonul, singura bancnotă de treizeci de ruble și nici nu mă puteam hotărî să las geamantanul și să mă duc eu la taxatoare. Taxatoarea a venit la mine și mi-a spus că n-are să-mi dea rest. A trebuit să cobor la prima stație.

Nervos, stăteam și așteptam tramvaiul următor. Mă durea stomacul și picioarele îmi tremurau puțin.

Și deodată am zărit-o pe frumoasa femeiușcă: traversa strada și nu se uita spre mine.

Am înșfăcat geamantanul și m-am repezit după ea. Nu știam cum o cheamă și nu puteam s-o strig. Geamantanul mă împiedica teribil: îl țineam în față cu amîndouă mîinile și îl împingeam cu genunchii și cu burta. Frumoasa femeiușcă mergea destul de repede și eu simțeam că n-o s-o pot ajunge. Eram lac de sudoare și istovit. Frumoasa femeiușcă a dat colțul. Cînd am ajuns și eu la colț, nu se mai vedea nicăieri.

— Bătrînă afurisită! am spus eu printre dinți, trîntind geamantanul la pămînt.

Mînecile vestonului se udaseră de tot de transpirație și mi se lipeau de brațe. Doi băiețandri s-au oprit în fața mea și au început să mă studieze. Mi-am luat un aer calm și am început să mă uit la curtea cea mai apropiată, parcă așteptînd pe cineva.

Băieții vorbeau în șoaptă și arătau spre mine cu degetele. O ură sălbatică mă sufoca. Ah, de-aș putea da cu tetanosul peste ei!

Și iată, din pricina acestor băiețandri nemernici, mă ridic, îmi iau geamantanul, mă apropii cu el de curte și mă uit înăuntru. Mă prefac mirat, scot ceasul și ridic din umeri. Băiețandrii mă pîndesc. Mai ridic o dată din umeri și mă uit în curte.

— Ciudat, spun eu cu voce tare, iau geamantanul și-l car la stația de tramvai.

La gară am ajuns la șapte fără cinci. Iau bilet dus-întors pînă la Lîsii Nos și urc în tren.

În vagon, în afară de mine, mai sînt doi inși: unul, probabil muncitor, e obosit și doarme cu șapca trasă pe ochi. Celălalt, un flăcău încă tînăr, e îmbrăcat ca un fante rural: sub sacou are o cazacă roz, iar de sub șapcă i se iețește un moț cîrlionțat. Fumează o țigară băgată într-un mușțiuc din plastic verde-deschis la culoare.

Pun geamantanul între banchete și mă așez. În stomac am asemenea crampe, încît strîng pumnii ca să nu urlu de durere.

Pe peron, doi milițieni duc un cetățean spre pichet. Acesta merge cu mîinile la spate și cu capul plecat.

Trenul se pune în mișcare. Mă uit la ceas: șapte și opt minute.

Ah, cu cîtă plăcere o s-o înfund în smîrc pe baba asta! Păcat că nu mi-am luat bastonul, fiindcă s-ar putea să fie nevoie să o împing.

Fantele cu cazacă roz se uită impertinent la mine. Mă întorc cu spatele la el și mă uit pe fereastră.

În stomacul meu au loc spasme îngrozitoare; atunci scrîșnesc din dinți, strîng pumnii și îmi încordez picioarele.

Trecem prin Lanskaia și prin Novaia Derevnea. Iată, licărește creasta aurie a Pagodei buddhiste, iată că se arată și marea.

Dar în momentul acesta, uitînd de toate, sar în picioare și, cu pași mărunți, fug la toaletă. Un val nebun îmi clatină și îmi rotește conștiința.

Trenul își încetinește mersul. Ne apropiem de Lahta. Stau pe tron, fără să mișc, temîndu-mă să nu mă alunge din toaletă în timpul opririi.

— De-ar porni mai repede! De-ar porni mai repede!

Trenul pornește și eu închid ochii de plăcere. Ah, aceste momente sînt la fel de dulci, ca și clipele de iubire!

Toate forțele îmi sînt încordate, dar eu știu că după asta va urma un declin teribil.

Trenul se oprește din nou. Este Olghino. Deci, iar urmează tortura!

Dar acum e vorba de senzații false. O sudoare rece îmi împînzește fruntea și un fior de gheață plutește împrejurul inimii mele. Mă ridic și cîtva timp stau, proptindu-mă cu capul în perete. Trenul merge și clătinarea vagonului îmi face plăcere. Îmi adun toate puterile și, împleticindu-mă, ies din toaletă.

În vagon nu mai e nimeni. Probabil că muncitorul și fantele cu cazacă roz au coborît la Lahta sau la Olghino. Merg încet spre geamul meu.

Și deodată mă opresc și privesc tîmpit înainte. Geamantanul nu mai este acolo unde l-am lăsat. Poate că am greșit fereastra. Mă reped la fereastra următoare. Geamantanul nu-i. Sar înapoi, înainte, fug de la un capăt la altul al vagonului și înapoi, mă uit sub banchete, dar geamantanul nu-i nicăieri.

Păi mai încape vreo îndoială? Firește, cît timp am fost la toaletă, mi-au furat geamantanul. Asta se putea prevedea!

Stau pe banchetă cu ochii holbați și, cine știe de ce, îmi amintesc că, acasă la Sakerdon Mihailovici, sărea cu trosnete emailul de pe castronul înfierbîntat la foc.

— La ce am ajuns? mă întreb singur. Cine să mai creadă acum că n-am ucis-o pe bătrînă? Or să mă prindă chiar astăzi, aici, sau în oraș, la gară, ca pe cetățeanul care mergea cu capul plecat.

Ies pe platforma vagonului. Trenul se apropie de Lîsii Nos. Licăresc bornele albe care mărginesc linia ferată. Trenul se oprește. Treptele vagonului meu nu ajung pînă la pămînt. Sar și mă duc spre pavilionul gării. Trenul de întoarcere în oraș este peste o jumătate de oră.

Mă duc în pădurice. Iată niște tufișuri de ienupăr. Îndărătul lor n-o să mă vadă nimeni. Mă duc într-acolo.

Pe pămînt se tîrăște o omidă mare, verde. Mă las în genunchi și o împing cu degetul. Puternică și noduroasă, ea se îndoaie de cîteva ori într-o parte și în cealaltă.

Mă uit în jur. Nu mă vede nimeni. Un tremur ușor îmi fuge pe spinare.

Îmi aplec foarte jos capul și spun cu vocea înceată:

— În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

———

Aici pun temporar punct manuscrisului meu, considerînd că și așa s-a lungit destul de mult.

<Mai-iunie 1939>

1. Ilia Ilici Mecinikov (1845-1910) – cunoscut biolog.